

Tisdagen den 30 januari

Kl. 13.00–15.57
18.01–22.33

---

§ 1 Anmälan om ersättare

Tredje vice talmannen anmälde
att *Anette Rangdag* (SD) inträtt som ersättare för *Josef Fransson* (SD)
under tiden för hans ledighet den 26 januari–31 mars,
att *Paula Örn* (S) inträtt som ersättare för *Aylin Nouri* (S) under tiden
för hennes ledighet den 30 januari–3 april och
att *Eleonore Lundkvist* (M) skulle tjänstgöra som ersättare för *Caroline
Högström* (M) under tiden för hennes ledighet den 25 mars–12 augusti.

§ 2 Anmälan om kompletteringsval

Tredje vice talmannen meddelade
att Socialdemokraternas partigrupp anmält *Paula Örn* som suppleant i
utbildningsutskottet under *Aylin Nouris* ledighet samt
att Sverigedemokraternas partigrupp anmält *Anette Rangdag* som sup-
pleant i finansutskottet, i miljö- och jordbruksutskottet, i näringsutskottet
och i arbetsmarknadsutskottet under *Josef Franssons* ledighet.

Tredje vice talmannen förklarade vald *under tiden den 30 januari–
31 mars* till

suppleant i finansutskottet
Anette Rangdag (SD)

suppleant i miljö- och jordbruksutskottet
Anette Rangdag (SD)

suppleant i näringsutskottet
Anette Rangdag (SD)

suppleant i arbetsmarknadsutskottet
Anette Rangdag (SD)

Tredje vice talmannen förklarade vald *under tiden den 30 januari–3 april* till

suppleant i utbildningsutskottet
Paula Örn (S)

§ 3 Meddelande om frågestund

Tredje vice talmannen meddelade att frågestund skulle äga rum *torsdagen den 1 februari kl. 14.00*.

§ 4 Meddelande om återrapportering från Europeiska rådets möte den 1 februari

Tredje vice talmannen meddelade att *tisdagen den 6 februari kl. 15.00* skulle återrapportering från Europeiska rådets möte den 1 februari äga rum.

§ 5 Anmälan om subsidiaritetsprövning

Tredje vice talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2023/24:17 för torsdagen den 25 januari i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in från utrikesutskottet.

§ 6 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2023/24:335

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:335 Kaoset på E22:an
av Adrian Magnusson (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 30 januari 2024.

Skälet till dröjsmålet är brist på tid i kammaren.

Stockholm den 26 januari 2024

Försvarsdepartementet

Carl-Oskar Bohlin (M)

Enligt uppdrag

Maria Diamant

Expeditions- och rättschef

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:336 Krigs- och krisberedskapens påverkan på
privathushåll

av Per-Arne Håkansson (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 30 januari 2024.

Skälet till dröjsmålet är brist på tid i kammaren.

Stockholm den 26 januari 2024

Försvarsdepartementet

Carl-Oskar Bohlin (M)

Enligt uppdrag

Maria Diamant

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2023/24:345

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:345 Myggbekämpning kring nedre Dalälven

av Sanne Lennström (S)

Interpellationen kommer inte att besvaras inom angiven tid pga. hiss-
ning.

Stockholm den 29 januari 2024

Klimat- och näringslivsdepartementet

Romina Pourmokhtari (L)

Enligt uppdrag

Maria Åhrling

Expeditionschef

Interpellation 2023/24:351

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:351 Statsministerns migrationspolitik

av Ola Möller (S)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och andra sedan tidigare inbokade
arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 16 februari 2024.

Stockholm den 25 januari 2024

Justitiedepartementet

Maria Malmer Stenergard (M)

Enligt uppdrag

Jenny Kvarnholt

Expeditionschef

Interpellation 2023/24:361

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:361 Hemtjänst i kristider

av Linus Sköld (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 27 februari 2024.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.
Stockholm den 29 januari 2024
Socialdepartementet
Anna Tenje (M)
Enligt uppdrag
Andreas Krantz
Expeditionschef

§ 7 Anmälan om faktapromemorior

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2023/24:FPM31 Ny förordning om rättigheter för resenärer vid resor med kombinerade trafikslag och nya regler om tillsyn av resenärsrättigheter
COM(2023) 752, COM(2023) 753 till civilutskottet

2023/24:FPM32 EU:s lagstiftningspaket Ett ämne, en bedömning
COM(2023) 783, COM(2023) 781, COM(2023) 779 till miljö- och jordbruksutskottet

§ 8 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Socialförsäkringsutskottets betänkande

2023/24:SfU8 Vissa ändringar i regelverket om säkerhetsärenden enligt utlänningslagen

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande

2023/24:MJU6 Genomförande av EU:s nya dricksvattendirektiv

Skatteutskottets utlåtande

2023/24:SkU17 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till direktiv om ett gemensamt ramverk för företagsbeskattning i Europa

Socialutskottets betänkanden

2023/24:SoU10 En skyldighet att lämna uppgifter till Adoptionskommissionen

2023/24:SoU12 Läkemedel och tandvård

Civilutskottets betänkanden

2023/24:CU7 Avgift vid prövning av en tvist hos Allmänna reklamationsnämnden

2023/24:CU14 Associationsrätt

Trafikutskottets betänkanden

2023/24:TU5 Kollektivtrafikfrågor

2023/24:TU6 Järnvägsfrågor

Anf. 1 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Mot bakgrund av att hushållen pressas av inflationen och högre räntor har Eva Lindh frågat mig om jag delar bilden av hur det ekonomiska läget i landet ser ut. Hon har också frågat hur jag avser att agera när julen och årets ekonomiskt svåraste månad, januari, närmar sig och om det finns någon plan för att människor som nu lever i ekonomisk utsatthet ska få något ytterligare stöd.

Linus Sköld har frågat mig hur jag ska se till att det inte blir de med de minsta marginalerna som får bära hela den ekonomiska krisen, vad jag avser att vidta för åtgärder för att stärka de mest utsatta hushållens ekonomi samt hur jag ska agera för att stoppa de skenande kostnadsökningarna för norrbottniska hushåll.

Åsa Eriksson har frågat mig vad jag avser att göra för att minska antalet barnfamiljer i behov av välgörenhet.

Inflationen och höga räntor slår hårt mot hushållen och allra hårdast mot dem som redan har små marginaler, från Skåne i söder till Norrbotten i norr. Regeringen bedriver en politik för hela landet och arbetar för att minska kostnadsökningarna för familjer i såväl Linköping, Norberg, Älvsbyn som Örebro. Inflationsbekämpningen har börjat ge resultat, men inflationen är fortfarande för hög. Att bekämpa inflationen är därför fortsatt prioriterat för regeringen, samtidigt som vi stöttar hushåll och välfärd.

Många hushåll med svag ekonomi har fått kompensation för den höga inflationen via prisindexerade bidrag och transfereringar. Höjt bostadsbidrag för barnfamiljer, elstöd, höjd a-kassa och sänkt energiskatt på drivmedel är åtgärder som har varit särskilt betydelsefulla för hushåll med små marginaler. Vid årsskiftet sänktes även reduktionsplikten, vilket bidrog till att minska dieselpriiset med över 4 kronor per liter. Budgeten för 2024 innehåller viktiga strukturreformer samtidigt som vi stöttar hushåll och välfärd, bland annat genom förstärkt jobbskatteavdrag för låg- och medelinkomsttagare, sänkt skatt för pensionärer och ytterligare sänkt skatt på drivmedel. Det ger hushåll med knappa resurser mer i plånboken.

På längre sikt är det bästa sättet att minska risken för fattigdom att få fler i arbete. För att stärka arbetslinjen genomför regeringen ett antal åtgärder som gör det mer lönsamt att gå från bidrag till arbete. För att fler ska komma i arbete behöver även fler företag starta och växa i Sverige. Regeringen kommer därför att föra en politik som lägger grunden för en högre tillväxt.

Anf. 2 EVA LINDH (S):

Fru talman! Vi har ett välfärdssamhälle i gungning. Det är bilden som vi nu ser av Sverige. Den ekonomiska situationen drabbar vanliga människor hårt, och ojämlikheten ökar.

Vi har hört från flera hjälporganisationer att antalet människor som söker stöd har mer än fördubblats. Köerna för att få ut en matkasse ringlar långa. En av fyra ensamstående föräldrar har behövt låna pengar för att kunna köpa mat till sina barn. Skulderna ökar, och det påverkar naturligtvis människor nu men också för lång tid framöver. Pensionärer som har arbetat ett helt yrkesliv har nu inte råd att åka och hälsa på sina barnbarn.

Människor som inte kan arbeta, alltså personer med någon typ av funktionsnedsättning, blir allt fattigare.

Det är faktiskt också fler och nya grupper som söker stöd. Det handlar om de ensamstående mammorna, som sagt, som inte kan sätta näringsriktig mat på bordet till sina barn. Det som har varit fallet i andra länder ser vi nu också i Sverige – det som där kallas working poor, människor som har flera jobb för att klara ekonomin men ändå inte får livet att gå ihop. Så ser verkligheten ut i Sverige i dag. Det är ovärdigt.

Vi är många som ser och faktiskt anser att denna regering inte tar situationen på allvar. Det verkar som att det inte finns någon plan för att underlätta för alla som nu sliter och som känner av inflationen och höjda räntor in på bara huden. Den ekonomiska krisen drabbar vanliga svenskar väldigt hårt just nu.

Men denna kris drabbar till synes inte alla. Medan vanliga människor kämpar och sliter gör storbankerna rekordvinster på det tuffa ekonomiska läget. De är inte bara lönsamma, utan de tar ut rekordvinster.

Regeringens politik innebär att höginkomsttagare inflationsskyddas. De skattesänkningar som regeringen har genomfört gynnar allra mest höginkomsttagare. De får ut mer pengar i kronor räknat, och då ökar dessutom ojämlikheten i Sverige. Detta borde en ansvarsfull regering ta tag i.

Det finns dock en fråga där finansministern och jag är överens, och det är att inflationen måste bekämpas. Den är skadlig för ekonomin, och den slår också hårt mot oss alla och särskilt mot dem som har det ekonomiskt tufft. Men kampen mot inflationen innebär inte att regeringen inte kan göra någonting. Vi har dessutom samtidigt med en fortsatt hög inflation, även om den är på väg nedåt, en lågkonjunktur.

Politiken kan faktiskt agera. Det har vi visat i vår budget. Det innebär att man kan stötta de familjer och de personer som har det väldigt svårt ekonomiskt men också kan stötta välfärden, som är så enormt viktig, särskilt i dessa tider.

Det är tuffare nu än vad det var för ett år sedan, och jag tycker att regeringen borde ta denna situation på allvar. Detta är inte värdigt Sverige. (Applåder)

Anf. 3 LINUS SKÖLD (S):

Fru talman! Jag tackar Elisabeth Svantesson för möjligheten att debatera detta för så många hushåll otroligt viktiga ämne.

Det gäller inte minst de norrbottniska hushållen, skulle jag vilja säga, vilket jag grundar på en rapport som vi socialdemokrater i den norrbottniska riksdagsbanken tog fram i somras. Rapporten visar ett antal typhushålls utgiftsökningar de senaste fem åren. Kostnaderna för mat, el och bränsle för ett typhushåll kan ha ökat med upp till 86 procent under de senaste fem åren. Denna utveckling har sedan fortsatt under hösten.

När jag skrev interpellationen var det aktuellt att prata om julbordets kostnader, och det kan kanske låta inaktuellt så här den näst sista dagen i januari. Men inflationen och prisökningarna på matvaror fortsätter att gräpa stora hål i inte minst de allra mest utsattas plånböcker. Julbordet var 18 procent dyrare 2023 jämfört med 2021, enligt matpriskollen.se.

Dessutom kom i förra veckan rapporter om att svenskarnas skulder hos kronofogden når rekordnivåer. Svenskarnas skuldsumma hos kronofogden ökade med 50 miljarder om dagen under förra året. Rekordmånga barn-

familjer vråks. I dag publicerade PRO Norrbotten en debattartikel där de redogjorde för resultatet av en medlemsenkät, och 42 procent av dem som svarat på enkäten säger att de oroar sig för sin ekonomi. En vanlig bolåneränta har långt mer än fördubblats de senaste 18 månaderna. Löntagarna har fått se inflationen äta upp tio års reallöneökningar.

Inflationsbekämpning, svarar Svantesson – ja, det är viktigt med inflationsbekämpning, men hur går det? Jämfört med våra närmaste grannländer har ju prisutvecklingen varit mycket högre i Sverige, där Svantesson är ansvarig, än i grannländerna. Nu viker förvisso inflationen nedåt, men prisökningarna kommer som sagt att bestå.

Samtidigt gör livsmedelsjättarna jättestora vinster. Förra våren, när prisökningen på livsmedel var som allra störst, blev detta påtagligt. Då kände sig Svantesson nödgad att agera; hon kallade till sig livsmedelsjättarna, hette det i medierna. Hon sa att hon skulle sätta press på dem och understryka allvaret. Man kanske undrar hur det gick sedan. Ja, de största Ica-handlarna delade några månader senare ut en vinst på uppemot 3 miljarder, och Konjunkturinstitutet konstaterade i uppföljningen att den sammanlagda bedömningen är att konsumentpriserna på livsmedel över den studerade perioden har ökat mer än vad som förklaras av de ökade kostnaderna.

Att Elisabeth Svantesson hojtade om att kalla till sig livsmedelsjättarna och sätta press på dem gav alltså föga effekt. Därför tycker jag att frågan är relevant: Vad ska Elisabeth Svantesson göra för att skydda de mest utsatta hushållens ekonomi genom den här krisen?

(Applåder)

Anf. 4 ÅSA ERIKSSON (S):

Fru talman! Finansministern har upprepade gånger sagt att många svenska hushåll har det väldigt tufft just nu, och jag tror att vi är många som instämmer i det.

Jag och många med mig vill gärna veta vad regeringen avser att göra för att stötta de mest ekonomiskt utsatta hushållen. Som vi har hört Eva Lindh och Linus Sköld säga här tidigare är det ju tufft därför att matpriserna har stigit, därför att räntorna är skyhöga, därför att hyreshöjningarna är de största på länge och så vidare. Det är svårt för många barnfamiljer att få pengarna att räcka till mat hela månaden. Är det verkligen så det ska vara i Moderaternas Sverige?

Fru talman! Stockholms Stadsmission rapporterar att de möter allt fler barnfamiljer som lever i fattigdom. Det är barn som på grund av föräldrarnas knappa ekonomiska förhållanden riskerar att hamna i socialt utanförskap. Det är familjer som inte klarar av basutgifterna: hyra, mat och räkningar.

Fru talman! På läktaren här i dag sitter representanter från SSU Västmanland. När vi åt lunch tillsammans tidigare berättade en tjej, Erisa, om en bekant till familjen – en ensamstående pappa – som har jobb men ändå har svårt att sätta mat på bordet till sina barn hela månaden. Trots att han har ett arbete att gå till har han svårt att göra det. Skulle han bli av med jobbet, vilket det finns en risk för, har han svårt att se hur han över huvud taget skulle kunna leva vidare. Är det så det ska vara i Moderaternas Sverige?

Fru talman! Om det inte fanns resurser i samhället skulle det liksom vara en annan sak, men precis som Eva Lindh och Linus Sköld har redo-

gjort för här har vi ett läge där till exempel storbankerna tillsammans gör rekordvinster. Bara under de tre första kvartalen förra året gjorde de en sammanlagd vinst på 153 miljarder kronor. Det blev 153 miljarder kronor i vinst på tre kvartal – samtidigt som svenska barnfamiljer uppsöker välörenhet för att få mat till sina barn. Det kan vi socialdemokrater aldrig acceptera.

Vi har i stället föreslagit en skatt på skillnaden mellan bolåneräntor och sparräntor, fru talman, vilket utgör den största delen av bankernas övervinster. Förslaget är att beskatta skillnaden så att pengarna kan gå tillbaka till svenska hushåll och så att vi kan pressa ned bolåneräntorna. Det har Elisabeth Svantessons partikamrater och övriga i Tidöganget tyvärr röstat ned.

Därför, fru talman, vill jag fråga finansministern vad hon vill säga till alla de familjer som nu tvingas köa för matkassar samtidigt som de läser i tidningen om bankernas rekordutdelning. Vad är budskapet till de ekonomiskt utsatta barnfamiljerna? Är bankernas vinster viktigare än barnen? (Applåder)

Anf. 5 ZARA LEGHISSA (S):

Fru talman! Jag tackar för alla dessa viktiga interpellationer.

Januari är årets fattigaste månad, och det slår extra hårt mot dem som redan lever på marginalerna. Skulderna till kronofogden ökar, och allt fler vräks från sina hem. Den SD-ledda regeringens politik gör inte heller mycket för att lindra de svenska hushållens ekonomi.

Fru talman! När hushållen får det allt svårare väljer regeringen att sätta välfärden på en svältkur samtidigt som de rika blir rikare och de fattiga fattigare. Detta får allvarliga konsekvenser. Klassklyftan i vårt samhälle ökar. Sverige har blivit fattigare och farligare.

Konsumtionen minskar, och konkurser och varsel väntar runt knuten. På arbetsplatserna blir arbetsmiljön allt sämre; färre ska göra mer, och de otrygga anställningarna blir allt fler. Ohälsa, sjukdomar, skador och arbetsrelaterade dödsfall ökar än mer. Arbetsplatser blir tystare, och inkomster minskar.

När vård, skola och omsorg brister tvingas anhöriga ofta att gå ned i arbetstid för att ta hand om de sina. Människor i Sverige och i Norrbotten har det väldigt tufft nu, särskilt pensionärer, ensamstående vårdnadshavare och sjuka. Var är den jämlika och jämställda politiken? Var går gränsen för den SD-ledda regeringen? Norrbotten kräver svar.

Fru talman! I Norrbotten finns det framtidstro. Det är där allt det som för Sverige framåt händer, men det duger inte att lägga allt ansvar i knät på norrbottningarna och på Norrbottens kommuner och region. Jag skulle vilja påstå att det är oförskämt. Hela Sverige ska leva – stad, land och glesbygd. Då duger det inte att uppmana hushållen att klä på sig underställ och bita ihop och att köpa falukorv och koka gröt eller att uppmana det offentliga att bryta mot lagen.

Fru talman! Vad vill finansministern ge för besked till norrbottningarna nu när den SD-ledda regeringen har misslyckats och skapar allt större klyftor i samhället? Vilka besked vill hon ge till de människor som tar del av bildningsförbundens, folkhögskolornas och föreningarnas verksamhet, som främjar gemenskap, demokrati, kultur, bildning och det där livet mel-

lan husen? Vilka besked vill hon ge till alla ungdomar som står i startgropparna för att bli självständiga och får se det gå om intet?

Vilka besked vill hon ge till de kommuner och regioner som riskerar att inte klara sina uppdrag och till alla dem som tvingas till lägre löner, sämre arbetsmiljö, mer otrygga anställningar och varsel? Vad vill finansministern säga till alla dem som kommer att möta sämre kvalitet i vård, skola och omsorg och till alla dem som kämpar för att kunna ha mat på bordet och tak över huvudet?

Finansministern och regeringen är skyldiga norrbottningarna svar.
(Applåder)

Anf. 6 IDA EKEROTH CLAUSSON (S):

Fru talman! Under hösten har jag flera gånger ställt interpellationer till finansministern om hushållens ekonomi och ökade skulder. På senare tid har hon dock valt att lämna frågorna vidare, först till justitieministern och sedan till finansmarknadsministern. Nu när Elisabeth Svantesson är i kammaren för att diskutera just hushållens ekonomi tänkte jag passa på att upprepa min fråga.

Röda Korsets kartläggning visar att utsattheten har ökat i samtliga Sveriges 21 län som en följd av den ekonomiska krisen. Röda Korset, Svenska kyrkan, Stadsmissionen och många andra samhällsorganisationer vittnar om att fler och fler vänder sig till dem för att få stöd med det mest grundläggande. Samtidigt är den totala skulden hos kronofogden nu 119 miljarder kronor. Det är en ökning med 17 procent sedan förra årsskiftet. Antalet skuldsatta har ökat i hela landet och i alla åldersgrupper.

När jag har varit i kontakt med skuldrådgivare lokalt har de vittnat om en ökning som de aldrig tidigare har upplevt. De har också berättat att de kontaktats av flera skuldsatta som redan har genomgått en skuldsanering och som nu har skuldsatt sig igen och vill ansöka en andra gång.

Detta är problematiskt. Det är tydligt att många hushåll är lämnade i sticket och att det behövs ett mer riktat stöd till dem som drabbas hårdast av kostnadskrisen. Det är också tydligt att större förebyggande åtgärder behöver prioriteras för att minska både överskuldsättningen och de ekonomiska klyftorna.

Den sammanlagda skulden hos kronofogden är som sagt 119 miljarder kronor, vilket är den största summan någonsin. Det är en ökning med 18 miljarder, eller närmare 50 miljoner kronor om dagen, sedan förra året.

I veckan kunde vi se nya oroande rubriker i nyheterna. Då handlade det om barnfamiljer som har börjat snatta. Självklart är stölder alltid fel, men detta är också ett symptom på den oroliga tid vi lever i.

Vad avser ministern att göra för att minska överskuldsättningen och de ekonomiska klyftorna i samhället?
(Applåder)

Anf. 7 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S):

Fru talman! Detta är en otroligt viktig debatt. Jag vill särskilt tacka ledamöterna Lindh, Sköld och Åsa Eriksson för att de har tagit upp dessa frågor. Finansministern sa i sitt svar till interpellanterna att inflationen och de höga räntorna slår hårt mot hushållen och allra hårdast mot dem som redan har små marginaler, från Skåne i söder till Norrbotten i norr. Jag tror att vi alla kan hålla med.

Min kollega Linus Sköld hänvisade till den rapport som riksdagens utredningstjänst har tagit fram. Den höga inflationen och de höga – och höjda – räntekostnaderna har slagit hårt mot väldigt många. Detta är en ekonomisk utsatthet som väldigt många hushåll i mitt län, Norrbotten, och i resten av landet lever i. Risken är att barnen blir regeringens krockkuddar och att de får bära utsattheten och detta ekonomiska läge genom en uppväxt i fattigdom.

Jag har hört vad finansministern har sagt i debatten, men jag är inte nöjd. Det är inte tillräckligt i detta läge. Det handlar inte bara om att det inte räcker och att det vidtas för lite åtgärder, utan sanningen är också att väldigt mycket är ord men inte faktisk handling. Det räcker inte att vi har en finansminister som är upprörd över att bankerna betalar ut miljarder i vinster eller att livsmedelsjättar gör detsamma. Politik handlar ju om att vilja, att prioritera och att faktiskt göra skillnad.

I sitt svar lyfte finansministern fram vikten av att ha ett arbete att gå till. Jag delar den uppfattningen – föräldrars möjlighet att ha ett jobb är A och O för att bekämpa fattigdom. Samtidigt rimmar detta väldigt illa med att vi har en regering som skär ned på arbetsmarknadspolitiken och inte satsar på mer av det som behövs i detta läge.

Min fråga till finansministern är i linje med interpellanternas. Den handlar om vad mer finansministern ska göra för att skydda de mest utsatta hushållen.

Dessa interpellationer har ramlat in under slutet av december och början av det här året. Finansministern pekade på mycket av det som hon anser gör skillnad, men verkligheten är ju att väldigt många lever i utsatthet, trots det som regeringen har gjort. Detta gäller i mitt län, Norrbotten, och runt om i hela landet. Det är viktigt att finansministern tar chansen att redogöra för regeringens åtgärder framöver. Hur säkerställer vi att dessa hushåll i vårt land inte behöver leva i växande fattigdom?

(Applåder)

Anf. 8 SOFIE ERIKSSON (S):

Fru talman! Frågorna här handlar om hur regeringen avser att agera för att det inte ska vara de mest utsatta hushållen och barnen som drabbas hårdast nu.

Jag skulle vilja ta tillfället i akt att prata om några som befinner sig i rakt motsatt situation. En enda bank, SEB, gör en utdelning på 27 miljarder kronor. Det är mer än sjukvårdens samlade underskott. Läkaren och skribenten Fanny Nilsson påpekade detta, och det går nog inte att synliggöra den fullständigt orimliga politiken i dag på ett bättre sätt – å ena sidan en enda bank, å andra sidan hela vårdkrisen. Även Swedbanks aktieägare har det bra i dag. De delar på ungefär 17 miljarder kronor. Samlat bedöms de fyra svenska storbankerna göra utdelningar på 90 miljarder kronor. Detta är betydligt mycket mer än det underskott som pågår svensk sjukvård i dag. Vinsterna har man gjort på de svenska hushållen.

Det är jättekul att vår moderata finansminister är här, och det är jättebra att vi har den här diskussionen. Men denna situation sticker i ögonen, och vad ögonen ser kan man också göra något åt. Att avstå åtgärder är också att agera. Regeringen skulle kunna justera avkastningskravet för statliga SBAB för att öka konkurrensen och pressa räntorna.

En annan åtgärd vi socialdemokrater har föreslagit är att införa en bankskatt på övervinsterna. Det går att konstruera den på ett bra sätt så att kostnaderna inte vältras över på hushållen. Det går att bekämpa inflation utan att göda banksektorn till max. Pengarna från en bankskatt skulle kunna användas till att bland annat stötta hushållen genom ett extra barnbidrag eller höjt underhållsstöd.

Fru talman! I den senaste partiledardebatten frågade min partiledare Magdalena Andersson Sverigedemokraternas partiledare varför de röstade nej till en bankskatt. Eftersom Sverigedemokraterna inte går att ansvarsutkräva tänker jag ta upp detta nu. Varför röstade de nej till en bankskatt? Varför prioriterar de bankdirektörerna framför barnfamiljerna? Svaret från Jimmie Åkesson var att budgetförhandlingen inte för en sekund handlat om bankdirektörer. Vi har hört att de fyra svenska storbankerna gjorde 153 miljarder i vinst. Samtidigt läggs tunga ekonomiska bördor på mammor, pappor, barn, arbetare och pensionärer.

Vad Åkesson, och en del andra, däremot har haft tid för är att försöka skapa kulturkrig nummer 456, 457 och 458.

Som vi redan har hört i dag har skulderna hos Kronofogden ökat till 119 miljarder kronor och är högre än någonsin. Pantbankerna går bra; antalet kunder har ökat med 20 procent. Det är snart rekord även där. Det är all-time-high såg jag i ett inslag i tv.

Var tredje vuxen i Sverige har svårt att få ekonomin att gå ihop, vräkningarna av barn ökar snabbt och vårdkrisen blir mer konkret för varje dag. Politik handlar om pengar, om mammor, pappor och barn och, ja, också om bankdirektörer, som väl nu skrattar hela vägen till – ja, vad tror ni? – banken.

Kommer regeringen att göra något över huvud taget?
(Applåder)

Anf. 9 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! Hela förra året hörde vi hur tufft det var för hushållen, och precis som vi har beskrivit och fortsätter att beskriva har matpriserna ökat och räntorna och hyrorna dragit iväg. Under hela förra året vittnade människor om att de vände ut och in på sina plånböcker och sina sparkonton, och nu efter jul och nyår nås vi av rapporter om att en tredjedel av alla vuxna i Sverige har svårt att betala löpande utgifter som hyra och mat.

Fru talman! I förra veckan rapporterade Kronofogden att nya nivåer av krediter har uppmätts. Svenskarnas skulder har nått historiska nivåer, dessutom i en generation som är uppfostrade att spara först och köpa sedan – men det går inte i dagens Sverige. Vi nås av dessa katastrofala nyheter samtidigt som bankerna tar ut otroliga övervinster, vars storlek är oerhört svår att få grepp om.

Organisationen Sveriges Makalösa Föräldrar berättar att endast en av tre ensamstående föräldrar har råd att låta sina barn delta i en organiserad fritidsaktivitet. Sex av tio kvinnor känner oro över att de av ekonomiska skäl inte kan separera eller skilja sig.

Hur menar finansministern att hon stöttar de svenska hushållen under rådande kris? Jag tror att få upplever att finansministern gör detta. Jag håller med om att inflationen ska bekämpas, men det kan väl inte få kosta människor hur mycket som helst. Konsekvenserna sträcker sig bortom inflationsbekämpningen. Ökade ekonomiska klyftor och försämrad folkhäl-

sa är förluster som inte hämtas hem per automatik för att inflationen går tillbaka. Det är samhällskonsekvenser som är så långtgående att de borde få även en moderat finansminister att skruva på sig. Var går gränsen för finansministern? Hur fattiga ska svenskarna bli innan finansministern överväger att agera?
(Applåder)

Anf. 10 YASMINE BLADELIUS (S):

Fru talman! Förutom att jag har detta fina riksdagsuppdrag för Socialdemokraterna till låns är jag också sedan ett antal år tillbaka förbundsordförande för Unga Örnar, för övrigt världens bästa barnorganisation. Till sammans med Tankesmedjan Tiden tog vi i mars förra året fram rapporten *Barnen och krisen – så påverkas barnen av inflationen*.

Fru talman! Låt mig läsa upp inledningen till rapporten: ”Beatrice i Hässleholm drömmer om att kunna ta med sin sexåriga dotter till ett lekland. Ali i Borlänge har kompisar som inte längre kommer till skolan för att de saknar vinterjacka. På Nydala torg i Malmö larmar frivilligarbetare om att allt fler barn kommer till deras kostnadsfria frukostutdelningar. Många tar med sig bröd, pålägg och grönsaker i påsar till dagens övriga måltider. På Blombackaskolan i Södertälje behöver de laga mer mat – eleverna är hungrigare och äter betydligt mer särskilt inför och efter helgen.”

Fru talman! Det här är bara ett axplock av vittnesmål. Nästan dagligen får vi, inte minst jag som förbundsordförande för Unga Örnar, samtal och rapporter från barn som drabbas hårt i den ekonomiska krisens spår. Nio av tio kommuner uppger att eleverna i grundskolan äter mycket mer skolmat sedan det ekonomiska läget för hushållen försämrats. De kommer hungriga till skolan efter helgen och äter sig extra mätta på fredagen, för helgen innebär hunger. Samtidigt har många skolor sparkrav på sig. Skolmaten ska kosta mindre och mjölken dras in. Det är naturligtvis en ekvation som inte alls går ihop.

Fru talman! Den analys om barnfamiljers ekonomiska utsatthet i kostnadskrisen som Kantar Public tagit fram för Majblomman, Röda Korset, Rädda Barnen och Hyresgästföreningen visar att barnens behov och mående drabbas hårt och på flera sätt av familjernas pressade ekonomi. De drabbas av den ökande oron i familjen för att ekonomin inte går ihop. De drabbas då det inte finns pengar att köpa nya kläder inför årstidsväxlingarna eller när gymmaskorna blivit för små och familjen inte har råd att köpa nya. De drabbas när fritids- eller lovaktiviteter rycks bort eftersom det helt enkelt inte finns pengar över till det. Majblomman vittnar också om att allt fler söker deras bidrag till helt basala saker, som barnkläder, blöjor, välling och skor.

Fru talman! I detta nu har många barnfamiljer svårigheter med att tillgodose de mest grundläggande behoven. Rätt till skälig levnadsstandard, rätt till hälsa och rätt till meningsfull fritid påverkas. Den geopolitiska oron, energikrisen, inflationen och chockhöjda räntor slår ut barnfamiljer i Sverige.

Barn ska inte behöva lida brist på mat och kläder i Sverige. Det behöver inte vara så här. Det går att prioritera. Vad är finansministerns svar till de utsatta barnen i Sverige?

(Applåder)

Anf. 11 JAN ERICSON (M):

Fru talman! När man sitter och lyssnar på detta kan man inte låta bli att gå in i debatten. Det finns ganska många saker att ifrågasätta i det som har sagts, tycker jag.

Det jag reagerar mest på är kritiken mot att regeringen inte skulle ha försökt underlätta för våra hushåll. Det är ganska intressant att titta på budgeten och gå igenom alla förslag och allt som vi har beslutat i budgeten för att stötta hushållen. Man ser hur mycket saker det blir när man börjar spalta upp det.

Kampen mot inflationen är den absolut viktigaste frågan, precis som många har nämnt här. Det har varit regeringens prioritering att hålla i pengarna och göra väl avvägda åtgärder så att vi inte spär på inflationen, för vad är det för mening med att höja bidrag och ersättningar till folk om man samtidigt har en inflation som skenar och äter upp alltihop? Där får vi inte hamna, men det är där jag är rädd för att vi skulle hamna med Socialdemokraternas politik.

Vi har prioriterat att sänka skatten både på arbete, pension och drivmedel. Vi har tagit bort reduktionsplikten. Vi har höjt bostadstilläggen. En lång rad ersättningar till människor har höjts automatiskt med index ganska mycket den här gången. Vi har höjt försörjningsstödet, och vi har betalat ut elstöd till hushållen. Allt detta sammantaget är faktiskt en ganska rejäl satsning på våra hushåll för att hjälpa dem ur den här situationen.

Socialdemokraterna pratar mycket om bankskatt. Det är kanske det hafsigaste förslaget i S-budgeten. Det konkurrerar med andra hafsiga förslag, men detta tar nog priset. Socialdemokraternas budgeterar med 10 miljarder från den 1 januari i år genom ett förslag som inte ens var realistiskt att genomföra. Ni hade inte ens hade något konkret förslag på hur det skulle göras. Som tidigare regeringsparti vet ni ju att en sådan här sak måste utredas noga och att det är ganska komplicerad materia. Att då budgetera med de pengarna redan från den 1 januari tycker jag är oerhört oansvarigt.

Man kan diskutera bankernas vinster. Jag har själv jobbat på bank i 20 år, så jag vet hur banker fungerar. Jag tillhör dem som faktiskt är ganska kritisk mot bankerna, och det har jag fått en del kritik för. Jag tycker att bankerna har stora marginaler på sina lån, till exempel. Jag har en hel del kritik att rikta mot dem för det. Men man ska också vara ärlig och säga att mycket av de vinster som ni pratar om nu faktiskt går rakt in i våra pensionsfonder. Pensionsfonderna är storägare i de svenska bankerna och får en väldigt stor del av dessa utdelningar. Mycket av de här pengarna går faktiskt tillbaka till våra pensionärer.

Jag vet som tidigare bankanställd hur banker fungerar. Jag har själv suttit som jurist på bank, och jag har själv varit med och skrivit handlingar och avtal och sådant för att hantera bankernas risker och bankernas hantering av olika frågor. Jag vet att om man skulle införa en sådan här bankskatt skulle de pengarna landa på kundernas avier. Allt vältras alltid över på våra kunder i bankvärlden – så ser det ut. Därför är en bankskatt ett oerhört dåligt förslag. Den skulle bara göra det dyrare för hushållen. Den kommer inte att hjälpa bankernas kunder, det kan jag garantera.

Slutligen något om överskuldsättning. Vi har haft en överskuldsättning i Sverige ganska länge, och vi har fått varningar från bland annat EU om att vi har för hög skuldsättning. Vi har i åtta år haft en regering, med So-

Prot. 2023/24:62

30 januari

Svar på

interpellationer

cialdemokraterna och delvis Miljöpartiet, som inte agerade över huvud taget på denna fråga. Nu har vi äntligen en regering som tar tag i detta. Därför skulle jag avslutningsvis vilja be finansministern nämna något om regeringens strategi mot överskuldssättningen.
(Applåder)

Anf. 12 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Jag tackar för det stora engagemanget för svenska hushåll som kämpar just nu.

Vi befinner oss i en väldigt svår och besvärlig tid när så många saker drabbar Sverige och möter Sverige på en gång. Vi har ett krig i vårt när-område – ett krig som vi till och med är engagerade i. Det har inte hänt på väldigt länge. Vi har en förhöjd terrorhotsnivå i landet, vilket är allvarligt. Det tragiska som hände i Bryssel för bara några månader sedan visar hur sårbar vår demokrati är. Dessutom har vi gängvåld och skjutningar och mycket otrygghet som har växt fram under det senaste decenniet. Till detta kommer det som den här debatten handlar om: en väldigt tuff ekonomisk situation med en inflation som under 2021 började ta fart och som har varit brutalt hög, högre än på flera decennier, samtidigt som Sverige befinner sig i en lågkonjunktur.

Allt detta tillsammans gör att vi som land prövas. Men de som prövas allra hårdast är självklart de som många här har nämnt: de med allra minst marginaler, de som har svårt att få ekonomin att gå ihop, de som inte har pengar kvar att köpa mjölk och smör för i mitten av månaden och som väntar på barnbidraget den 19. Alla de – och de är många – kämpar väldigt hårt.

Fru talman! Låt mig vara tydlig: Sedan jag fick det här jobbet i oktober 2022 har mitt fokus och min absoluta prioritering varit att pressa tillbaka inflationen för att dessa pris- och kostnadsökningar inte ska fortgå. Det har varit en prioriterad uppgift just för att jag vet vad inflation gör med människor, löntagare, och med samhällsekonomin.

Det som vi tillsammans med många aktörer gör och har gjort, det fungerar. Även om sista rondan inte är över har nu inflationen på allvar börjat sjunka. Det är ett mycket bra besked som visar att det vi gör fungerar. Om inflationen inte skulle dämpas skulle kostnaderna öka och räntorna fortsätta att stiga, och detta skulle utsätta många för en tuff situation.

Tillsammans med den här bekämpningen av inflationen har min andra viktiga prioritet varit – det har ni hört mig säga många gånger – att stötta hushåll och välfärd i en svår tid. Ingen här inne kan kompensera fullt ut för vad hög inflation innebär, men den här regeringen betalade förra året ut ett stort elstöd och har sett till att sänka skatten för alla som arbetar och alla som har pension. Den här regeringen har sänkt skatten på drivmedel i två år nu och fick dieselpriiset att minska med 4 kronor från nyårsafton till nyårsdagen. Det vet jag att många i Norrbotten och Västerbotten och på andra ställen runt om i landet är glada för.

Vi har alltså underlättat, och kommer att fortsätta underlätta, för människor på olika sätt. Det var också den här regeringen, fru talman, som såg till att höja bostadsbidraget för barnfamiljer och förlänga det – det var ingen annan regering och ingen annan majoritet här inne.

Är jag nöjd och glad? Nej, jag kommer inte att vara nöjd och glad förrän inflationen är nere på de nivåer den ska vara. Jag kommer inte att vara nöjd och glad förrän vi ser reallöneökningarna stiga igen. Är det några som har drabbats allra hårdast i den här inflationsmiljön så är det helt vanliga löntagare. Många av våra system, såsom garantipension, studiemedel och annat, indexeras, som ni vet – den som för några år sedan inte visste vad indexering var har nu blivit väl medveten om det – de indexeras och kompenseras. Men vanliga löntagare har inte på det sättet fått tillbaka vad de har förlorat. Därför var det så viktigt för oss att sänka skatten för låg- och medelinkomsttagare, för de behöver få en förstärkning.

Jag tackar för debatten. Vi kommer att fortsätta den ett tag till, och då får jag anledning att berätta mer om hur jag ser på läget.
(Applåder)

Anf. 13 EVA LINDH (S):

Fru talman! Det är ganska intressant. Här radas upp ett antal svårigheter som många vanliga svenskar ute i Sverige just nu upplever. Jag tycker verkligen att det är ovärdigt ett land som ska vara en välfärdsstat att människor måste be om att få stöd och måste låna pengar till att köpa mat.

Jag vill kommentera en del av det som Jan Ericson tog upp här i talarstolen. Vi är helt eniga om att vi måste hantera inflationen. Inflationen är dålig för ekonomin. Den är dålig för familjerna. Den drabbar dem som redan har det tufft.

När det gäller hur man hanterar inflationen är det uppenbart att det finns stora skillnader. Tydligt går det väldigt bra att sänka skatten mycket för höginkomsttagare samtidigt som man bekämpar inflationen, men man kan inte hjälpa dem som har det tufft just nu. Detta är märkligt. Det är detta som är skillnaden. Politik gör skillnad. Vi har ett annat sätt att hantera det. Vi tycker att ett mer jämlikt samhälle är vad vi bör eftersträva.

Vi får stöd i detta från många håll, också från många ekonomer. OECD säger till exempel att det är mycket bättre med jämlika länder därför att det är bra för tillväxten. Människor mår bättre, men det är också bra för ekonomin. Därför borde vi vara överens om att vi bör sträva efter ett samhälle där alla blir mer jämlika. Just nu ökar klyftorna. LO:s rapport *Makteliten*, som man har sammanställt sedan 1950-talet, visar hur klyftorna har ökat från 1980, då de var som minst, fram till nu.

Jag vill säga något för att vi har olika perspektiv på hur verkligheten ser ut. Jag har under många år jobbat med människor som har det svårt och tufft ekonomiskt, i normalläget. Varje gång jag läser en rapport om hur läget ser ut i landet i dag hör jag en av alla som jag har träffat och som sa så här: Den som säger att pengar inte spelar roll har aldrig haft dåligt med pengar.

Det handlar nämligen inte bara om att klara av att sätta mat på bordet, vilket är tufft nog, utan det tar över hela ens liv när man funderar över hur man ska klara månaden och få det hela att gå ihop. Yasmine nämnde väldigt bra hur detta påverkar barnen i Sverige. Det måste vi komma ihåg. Vi måste höra dessa röster. Vi måste förstå vad som ligger bakom alla rapporter. Först då kanske vi verkligen vill göra skillnad.

Jag upplever inte att den SD-styrda regeringen känner så. Man har fortfarande en del av den politik som vi hade i vår budget för hösten 2022,

men läget är helt annorlunda nu än när regeringen tog över. Det behövs fler insatser för att hjälpa de familjer som har det tufft nu.

(Applåder)

Anf. 14 LINUS SKÖLD (S):

Fru talman! Den rapport som jag nämnde i mitt förra inlägg och som vi på den norrbottniska socialdemokratiska riksdagsbanken har tagit fram pekar på att hushållens köpkraft viker nedåt för första gången på mycket länge. I förra veckan publicerade SCB statistik som bekräftar denna bild. SCB konstaterar att hushållens ekonomiska standard sjunker för första gången sedan 90-talskrisen.

Samtidigt går det, som flera här har pekat på, rekordbra för bankerna. De fyra storbankerna gjorde tillsammans 153 miljarder i vinst under de tre första kvartalen förra året. När Elisabeth Svantesson höll presskonferens i förra veckan och fick frågan vad hon tyckte om beskedet att två av dem ska dela ut 17 respektive 27 miljarder svarade hon att utdelning är ett resultat av vinsten och att vinsterna sticker i ögonen när låntagare har det svårt.

Men vad gör Svantesson åt saken? Livsmedelsjättarna försökte hon åtminstone kalla till sig, men det gick kanske så dåligt att hon nu inser att det inte ens är lönt att försöka kalla till sig storbankerna. Klart är i alla fall att varken Jan Ericsons kritik eller Svantessons försynta uttalande om att det sticker i ögonen kommer att råda bot på bankernas övervinster.

Samtidigt har flera tunga ekonomer den senaste tiden pekat på att upp till hälften av inflationen beror på företagets vinster. Det går superkast för hushållen samtidigt som det går rekordbra för banker och företag. Vad är då Svantessons lösning? Ett svar från henne här i kammaren är till exempel det elstöd som regeringen ordnade. Elstödet var en formidabel katastrof. Det kom nästan aldrig fram, och när det väl kom fram var det de som konsumerade mest som fick mest pengar. Det hade ingen utjämnande effekt över huvud taget.

Svantesson hänvisar till höjningen av bostadstillägget och till att förstärkningen ska förlängas med sex månader. Men vad händer när de sex månaderna är slut? Jo, då försvinner förstärkningen, och Svantesson växlar den mot att i stället ge riktat stöd till höginkomsttagare som vill anlita hemhjälp eller renovera badrummet.

Svantesson hänvisar till ett förstärkt jobbskatteavdrag och sänkt skatt på pensioner. ”Det ger hushåll med knappa resurser mer i plånboken”, sa hon ordagrant. Men tror Svantesson att personer som är varaktigt arbetsoförmögna till följd av sjukdom eller funktionsnedsättning har stora marginaler?

Vi hade prioriterat på ett annat sätt. Vi hade infört en bankskatt, och jag skulle kalla det fantasilöst av Jan Ericson att inte kunna tänka ut hur en sådan skatt skulle kunna konstrueras för att komma åt de enorma övervinsterna utan att den vältras över på kunderna. Vi socialdemokrater är kreativa nog att hitta en sån lösning.

Vi hade velat se andra stöd också, till exempel ett extra barnbidrag som hade kunnat betalas ut under årets fattigaste månad, förstärkt underhållsstöd till ensamstående föräldrar eller en skuldakut. Ja, vi kan fortsätta.

(Applåder)

Anf. 15 ÅSA ERIKSSON (S):

Fru talman! Många av de barn som växer upp i fattigdom hamnar i kläm på ett sätt som de inte själva kan påverka, då det handlar om att deras föräldrar har knappa ekonomiska förhållanden. Det kan leda till en känsla av ensamhet och otrygghet, och det kan göra att de isolerar sig eller, ännu värre, försöker hitta andra lösningar.

Finansministern tog i sitt svar upp flera saker som hon menar att regeringen gör och stora utmaningar som Sverige har. En av dessa, som finansministern nämnde, är gängkriminaliteten och den våldsspiral som den för med sig. Det är ett enormt problem för Sverige.

Att se på medan ekonomiskt utsatta familjer lider under kostnadsbördan så att barn och ungdomar som växer upp känner att de måste hjälpa till för att fixa familjens försörjning, för att de vet att lillasyster måste ha en vinteroverall när det blir kallt eller för att de själva behöver ett par nya doxor därför att det är håll i de gamla eller något annat, och då tar till andra metoder – illegala metoder – för att skaffa sig pengar och lockas in i gängens klor, menar jag är kontraproduktivt mot det som finansministern säger att regeringen försöker göra.

Fru talman! Vi socialdemokrater har ett annat svar. Vi försvarar inte på något sätt att man väljer illegala metoder för att försörja sig, men vi vet att fler lockas in i gängens klor därför att man tillhör en ekonomiskt utsatt familj eller är barn och ungdomar till föräldrar som inte har pengar som räcker till det mest basala. Detta vill vi motverka.

Vi menar till exempel att statsbidragen behöver inflationssäkras så att kommunerna får möjlighet till en annan typ av verksamhet för barn och unga. Vi vill på olika sätt skapa möjligheter för att skaffa sig de pengar man behöver för att försörja sin familj och sina barn, så att man inte känner sig tvingad eller lockad in i något annat.

Fru talman! Det är inte värdigt ett land som Sverige att ha barnfamiljer som står i kö för att be om en matkasse hos välgörenhetsorganisationer. Jag hörde inget svar från finansministern till de familjerna. Jag hörde att finansministern tycker att hon och regeringen har vidtagit åtgärder. Men vi kan alla se att det inte räcker.

Jag frågar igen: Vad vill finansministern säga till alla de barnfamiljer som söker sig till välgörenhet för att få mat för dagen samtidigt som de ser storbankerna göra övervinster?

(Applåder)

Anf. 16 ZARA LEGHISSA (S):

Fru talman! Rekordvinster för banker eller stötta vanligt folk genom krisen? Splittring eller sammanhållning? Sjukvårdskris eller sjukvård till var och en efter behov och av var och en efter förmåga?

Politik gör skillnad, och det är skillnad på politik. Den SD-ledda regeringen klarar inte av att ta Sverige och Norrbotten ur kostnadskrisen och lindra för vanligt folk. De låter folket ta smällen medan de skyddar dem som har det bäst ställt.

Vi socialdemokrater vill annorlunda. Vi vill något annat. Vi ser behoven hos människor som har det illa ställt. Vi ser också behovet av investeringar inom välfärden, i barn och ungas fritidsaktiviteter, i bostadsbyggnad, i klimatomställningen, i arbetsmarknaden, i utbildningen och i infrastrukturen. Det behövs stöd till vanligt folk i land, i stad och i glesbygd.

Det behövs investeringar i människor och deras vardag. Man behöver tro på människors förmåga i stället för att låta bilan falla och söndra mitt ibland oss. Det borde ligga också i regeringens intresse. Det är det enda rätta för Norrbotten och för hela Sverige.
(Applåder)

Anf. 17 IDA EKEROTH CLAUSSON (S):

Fru talman! Utsattheten i Sverige ökar, och kostnads krisen slår särskilt mot barnfamiljer. 40 procent av de ensamstående föräldrarna är helt beroende av barnbidraget för att få ekonomin att gå ihop. Vi socialdemokrater föreslog i vårt budgetförslag en extra utbetalning av barnbidraget till alla barnfamiljer och ett tillfälligt förstärkt underhållsstöd med 500 kronor i månaden för ensamstående föräldrar. Vi anser nämligen att de som drabbas hårdast av de skenande kostnaderna i samhället behöver få ekonomiskt andrum.

Fru talman! Röda Korsets tillförordnade generalsekreterare Anders Pedersen sa förra veckan det självklara: ”Röda Korsets uppdrag är att lindra och förhindra mänskligt lidande och nöd. Självklart agerar vi när människor inte har råd med mat för dagen. Men det är inte frivilligorganisationernas ansvar att vara samhällets skyddsnet när Sverige möter en ny utsatthet.”

Jag och många med mig undrar hur det kan vara rätt att bankerna kan göra rekordvinster medan stora delar av Sveriges befolkning behöver be om mat. Här har politiken ett ansvar, och ytterst är det regeringen och Elisabeth Svantesson, som Sveriges finansminister, som blir svaret skyldig.

Till sist vill jag påpeka att det var den socialdemokratiska regeringen som tillsatte Överskuld sättningsutredningen. Jag hoppas att den nuvarande regeringen återkommer till riksdagen med förslag på konkreta åtgärder. Det skulle verkligen behövas.
(Applåder)

Anf. 18 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S):

Fru talman! Ingenting tyder på att belastningen på de norrbottniska hushållens ekonomi kommer att lätta i det närmaste. Vi kan konstatera att regeringen gör och har gjort för lite samtidigt som man gång på gång sagt nej till de förslag som vi socialdemokrater har lagt fram och som hade kunnat göra skillnad.

I det läge vi befinner oss i, med många hushåll som pressas hårt, har vi politiker ett särskilt ansvar för att värna de mest utsatta hushållens ekonomi. Det gäller i synnerhet barnfamiljer. Vi socialdemokrater väljer att prioritera att skydda de mest utsatta hushållens ekonomi och välfärdens finansiering i tider av ekonomisk kris. Regeringen och Sverigedemokraterna prioriterar i stället att skydda höginkomsttagarnas köpkraft genom riktade skattesänkningar för dem som tjänar allra mest.

Jag kommer att fortsätta vara kritisk till regeringens prioriteringar så här långt in i mandatperioden. Men vi är i ett nytt år. Finansministern har alla möjligheter att se tillbaka på det arbete som hon och regeringen har gjort och konstatera att det är för lite och otillräckligt. Hon kan i det här läget tydligt prioritera insatser, reformer och satsningar för att stärka de mest utsatta hushållen.

Min fråga är egentligen en uppföljning: På vilka sätt tänker finansministern förändra politiken för att möta den verklighet där många, trots det finansministern själv lyfter fram, inte har fått det bättre utan har det oerhört tufft?

(Applåder)

Anf. 19 SOFIE ERIKSSON (S):

Fru talman! Sverige är ett av världens rikaste länder. Vi har fler miljardärer per capita än både USA och Ryssland. Men samtidigt ökar ojämlikheten. Vanligt folk ser sina reallöner ätas upp medan högavlönade får skattesänkningar och avdrag.

Det är väl avvägda prioriteringar, säger ledamoten från Moderaterna. Sedan talar han om vad jag skulle kalla bankernas moral. Han säger att vad vi än genomför med demokratiska beslut och vilka avsikter vi än har kommer bankerna att vältra över det på kunderna. De kommer alltid att sko sig, till varje pris. Jag välkomnar ärligheten från Jan Ericson på denna punkt. ”Sådan är kapitalismen. Otack är den armes lön. De e de rikas paradis.”

Det vi behöver är handlingskraft från politiken. Men menar Jan Ericson att politiken inte kan lösa problem i samhället? Vad gör han i så fall här?

Ett exempel som jag har lyft upp är att staten kan använda SBAB för att öka konkurrensen och pressa räntorna. Och på tal om inflationen, som lyfts upp här, var det företagets vinster som drev på den mest. Här hör vi ingenting om handlingskraft.

Finansministern talar om sänkt skatt för dem som har tuffast. Men tydligen är personer med sjuk- och aktivitetsersättning en grupp som har det för fett. Funkisskatten höjs ju. Kan finansministern berätta för mig varför min syster ska få höjd skatt medan jag har fått lägre skatt med den här regeringens politik?

Ett annat exempel på att den ekonomiska situationen i landet är orättvis är att livsmedelsjättarna gör miljarder i rekordvinster. Är det en väl avvägd prioritering att under skenande inflation låta 13 miljarder gå till de högavlönade, att låta rulla miljarderna rulla ut i avdrag för höginkomsttagare? Finns det verkligen inget mer att göra?

(Applåder)

Anf. 20 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! Den här regeringen sa nej till extra barnbidrag. Den här regeringen sa nej till ett extra studiebidrag. Den här regeringen säger nej till att beskatta bankernas övertvinster.

Fru talman! Nu är det tomt på sparkontot och i plånboken. Nu har man sålt det man kan sälja, och nu har man pantsatt det man kan sätta i pant. Ändå har man inte råd att betala vare sig mat eller hyra. Den oron och den paniken tror inte jag att man förstår om man inte har varit där själv.

Vi har aldrig sagt att vi kräver att hushållen ska kompenseras fullt ut. Det vi säger är att inflationsbekämpningen inte kan få kosta hushållen hur mycket som helst. Hur djup ska barnfattigdomen bli? Hur fattigt och skuld-satt ska svenska folket bli innan finansministern agerar? De frågorna kvarstår.

(Applåder)

Anf. 21 YASMINE BLADELIUS (S):

Fru talman! Finansministern vill bekämpa inflationen. Vi har hört det gång på gång, och där är vi inte oense. Men i övrigt är jag och finansministern inte överens om mycket.

Ministern och många av Sveriges ekonomer är inte heller särskilt överens. Om man nu inte vill rösta för Socialdemokraternas förslag om säg extra barnbidrag, höjt underhållsstöd, fritidsaktiviteter med betald lunch, höjt studiestöd och så vidare kan man väl för guds skull satsa på krisande regioner och kommuner? För förutom att många hushåll – inte minst barnfamiljerna – kämpar med höjda matkostnader, räntekostnader, elkostnader, bränslekostnader och hyror kämpar de också i stora delar av Sverige mot mindre och sämre skolluncher, höjda kostnader för kollektivtrafik och sjukvård och risk för uppsägningar.

Regeringen satsar hellre på höginkomsttagare och bankdirektörer än på vanliga löntagare och barnfamiljer. Frågan kvarstår alltså, fru talman: Om nu finansministern och högerregeringen tvunget inte vill satsa på de krisande barnfamiljerna, varför inte åtminstone satsa på välfärden?

(Applåder)

Anf. 22 JAN ERICSON (M):

Fru talman! Först ska jag göra en liten rättelse. Jag har hört flera säga att vi sänker skatten för höginkomsttagare. Men vi valde ju att inte höja brytpunkten. Det fick vi en del kritik för, men vi sänkte i stället skatten för människor med låga och normala inkomster. I det här läget tycker jag att det var ett klokt beslut.

Socialdemokrater! Er politik satte faktiskt spår. Ni efterlämnade EU:s fjärde högsta arbetslöshet, en kraftig överskuldssättning och den nästan sämsta ekonomiska tillväxten i hela EU. Den grova kriminaliteten och de dödliga skjutningarna ökade. Ni orsakade elbrist. Ni stängde ned kärnkraft mot bättre vetande, vilket drev upp hushållens elpriser. Reduktionsplikten drev upp drivmedelskostnaderna kraftigt samtidigt som vårdköerna växte, skolresultaten försämrades och migrationspolitiken kollapsade. Det var vad vi ärvde. Det är allvarliga revor i vårt samhälle. Nu låtsas ni som att ni plötsligt har svar på precis allt, men när ni styrde prioriterade ni bort allting som var viktigt och satsade pengarna på annat.

Ni har inga svar. Det enda ni har haft att erbjuda i den här debatten är en feltänkt bankskatt, som direkt skulle slå mot högt skuldsatta hushåll. Jag tycker att ni är aningslöst godtrogna som inbillar er att en bankskatt på någon sorts väldigt diffust formulerade och beräknade övervinster skulle kunna införas utan att belasta bankernas kunder. Nu är vi där igen. Högt skuldsatta hushåll skulle få ännu sämre ekonomi på grund av er bankskatt.

Skillnaden är enorm mot den här regeringen med vår finansminister i spetsen. Vi prioriterar rättsväsendet och försvaret, lägger 16 miljarder mer på välfärden och ger ett kraftigt stöd till hushållen på en massa olika sätt som jag har räknat upp förut. Det är politik som gör skillnad.

(Applåder)

Anf. 23 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Tack till interpellanterna och alla andra debattörer i detta mycket viktiga ämne!

Sverige har verkligen blivit farligare och fattigare. Det var det Sverige vi ärvde hösten 2022. Jag är fast besluten om att Sverige ska bli tryggare och rikare igen. Vi bygger Sverige tryggare, bit för bit, och har ett högt tempo i rättspolitik. Vi vänder på varje sten för att knäcka gängen och deras ekonomi.

Vi ska också bygga Sverige rikare. Just nu befinner sig landet i en ekonomisk vinter. Inflationen tog fart hösten 2021 och har fortsatt. Nu börjar vi äntligen få grepp om den genom att vi har gjort det vi kan med finanspolitiken. Det handlar inte om enskilda förslag utan om en budget som inte är expansiv trots lågkonjunkturen. Det är inte lätt, men det är viktigt för att det inte ska bli ännu tuffare för dem som har det svårast.

Vi stöttar också de hushåll som har det tuffast; jag vill bara upprepa det. Det har varit viktigt. Allra bäst och mest träffsäkert är det förhöjda och förlängda bostadsbidraget, men vi sänker även skatten på vanliga inkomster. Glöm inte heller bort att många ersättningar indexeras, till exempel sjuk- och aktivitetsersättningen. Det är helt rimligt, men de gör det, och då är det också viktigt att löntagarna – lokalvårdaren, administratören, elektrikern och bilmekanikern – får del av det och känner att köpkraften inte helt och hållet försvinner ned i källaren. Det här är viktigt för att underlätta för människor.

Hur hade det då blivit i Socialdemokraternas Sverige? Där hade drivmedlet kostat flera kronor mer i Norrbotten i dag. Skatterna hade inte sett likadana ut. Drivmedelsskatten hade inte sänkts ett par gånger utan varit mycket högre. Man ska nog vara ärlig med det.

Sedan kan vi ha olika åtgärder för att stötta hushållen. Det har varit viktigt för oss att se till att dämpa kostnadstrycket för alla människor som kämpar och går till jobbet varje dag men ändå har små marginaler.

Fru talman! Jag vill säga någonting kort om matjättar och banker. Bankerna kommer jag snart till. Matjättarna tar jag först. I mars 2023 träffade jag de tre matjättarna, var och en för sig, och pratade ganska allvarligt med dem. I april bröts trenden att priserna på livsmedel drev upp inflationen. Sedan dess har den andelen av inflationen minskat. Energipriserna har bidragit negativt, och matprisernas bidrag är väldigt litet i förhållande till vissa andra varor och tjänster. Det hade effekt.

Jag vill bara säga en kort sak om bankerna. Jag håller helt med om att bilden är provocerande, och det har jag sagt många gånger. Men vem tror att ytterligare en bankskatt skulle göra det lättare? Vi har ju redan en bankskatt – kom ihåg det! Och vad leder den till? Jo, att det blir ännu tuffare för bolånekunderna.

Jag kallar det för en bolåneskatt eftersom de vältrar över kostnaden på dem som redan har det tufft. Men, som Jan Ericson var inne på, Socialdemokraterna slänger in ett förslag i finansutskottet som inte går att genomföra. Jag förväntar mig mer av socialdemokrater i opposition. Det ska faktiskt gå att genomföra den politik man lägger fram.

Jag måste också säga att jag har pratat med bankerna, särskilt när inlånings- och utlåningsräntorna inte gick i takt. Jag vill rekommendera, eftersom jag nämnde Swedbank, att socialdemokratiska ledamöter talar med både ordförande och vd. En har varit statsminister i Sverige och är socialdemokrat, och en har varit statssekreterare för Socialdemokraterna. Vi får alla göra vårt. Jag förväntar mig att ni gör ert. Men jag är ledsen – en bank-

skatt tror jag bara skulle försvåra för människor, och därför tror jag att det är en dålig idé.

Med det sagt kan man ändå göra saker och förbättra konkurrensen. Det är för lite konkurrens. Vi jobbar med ränteskillnadsersättningen så att det ska bli billigare att byta bank. Det ska också bli enklare att byta bank, tack vare införandet av digitala verktyg i stället för att man ska behöva vänta två veckor på ett kuvert. Bankerna vill ju ibland göra det krångligt. Vi måste göra det lättare att byta bank. Det gör jag, konkret, och jag hoppas att socialdemokrater också vill göra konkreta saker som funkar.
(Applåder)

Anf. 24 EVA LINDH (S):

Fru talman! Det krävs absolut insatser för att långsiktigt stärka konkurrensen i banksektorn, men det tar tid. Det jag pratar om är vad som behöver ske nu.

Det som vi i vår socialdemokratiska regering gjorde var att införa en tillfällig skatt på elproducenternas övervinster. Likaväl kan vi nu införa en skatt på bankernas övervinster för att den också ska gå till något viktigt. Det som vi ser i Sverige i dag, det som är verkligheten, är att höginkomsttagare har skyddats medan löntagarna fått betala för den ekonomiska krisen. De som har det ekonomiskt tufft just nu är verkligen utsatta och måste låna pengar för att köpa mat till sina barn. Det är inte värdigt Sverige.

I vår budget har vi ett stort antal konkreta förslag på vad vi skulle vilja göra, förutom det som vi gjorde hösten 2022 – läget ser annorlunda ut i dag. Vi vill förstärka genom ett tillfälligt barnbidrag och en tankrabatt och har många andra förslag till åtgärder för att hjälpa dem som är ekonomiskt utsatta, för de behöver det.

Vi har faktiskt inte fått något svar från finansministern. Kommer den här SD-styrda regeringen att göra några insatser för att stötta de familjer och personer som är särskilt utsatta i den svåra ekonomiska kris som vi har i Sverige i dag? Jag vill ha svar på den frågan.
(Applåder)

Anf. 25 LINUS SKÖLD (S):

Fru talman! Jan Ericson avkräver oppositionen svar. Det är helt uppenbart att han har gjort sig för bekväm i oppositionsrollen. Han måste inse att det nu är hans parti som styr och att han därmed också får ta ansvar. Men han behöver inte vara orolig – senast 2026 ska vi se till att han är tillbaka i den roll där han känner sig bekväm.

Finansministern å sin sida uppmanar oss att prata med våra partikamrater som har beslutande befattningar i enskilda banker. Men finansministern måste ta ansvar för systemfrågorna och inte den typen av personfrågor.

Det går rekorddåligt för hushållen, med rekord i skulder till kronofogden, rekord i vräkningar av barnfamiljer, sjunkande ekonomisk standard för hushållen för första gången på runt 20 år samt skenande matpriser och räntor. Samtidigt går det rekordbra för bankerna och livsmedelsjättarna. Finansministern har visat sig oförmögen att göra något åt livsmedelspriserna och livsmedelsjättarnas vinster, och hon vill inte göra något åt bankernas övervinster. Det ansvaret vill hon lägga på kunderna genom att göra

det lättare att byta bank. Det är tydligt att regeringens insatser för att stödja de ekonomiskt utsatta hushållen är otillräckliga.

Fru talman! Jag tycker att Sverige förtjänar bättre.
(Applåder)

Anf. 26 ÅSA ERIKSSON (S):

Fru talman! Jag tackar finansministern för debatten i detta ack så viktiga ämne, som jag tror att vi får anledning att återkomma till.

Till både Jan Ericson och finansministern vill jag säga: Om ni misstror förslag från oss socialdemokrater kan ni titta på till exempel Tjeckien, Spanien, Italien eller Lettland, som alla nu har vidtagit åtgärder för att beskatta bankernas övervinster och räntenettet. Det går hos dem, och jag tror att det skulle gå bra här i Sverige också om vi hade en socialdemokratiskt ledd regering.

Fru talman! Barn som lever i fattigdom riskerar att hamna i socialt utanförskap på grund av familjens knappa ekonomiska förhållanden. Varje barn som växer upp i fattigdom är ett misslyckande för samhället. De här barnen kanske inte har möjlighet att vara med på fotbollsträningar i föreningen eftersom det kostar så mycket med fotbollsskor och avgifter för medlemskap med mera. De kanske inte kan hänga med kompisarna på bio eller ta en fika. I stället riskerar de till exempel att dras in i gängens klor. Varje barn som växer upp i fattigdom är ett misslyckande för samhället.

Jag vill ställa samma fråga till finansministern som ledamoten Eva Lindh ställde: Kommer finansministern och regeringen att vidta åtgärder för att barn som växer upp i fattiga familjer ska få stöd och hjälp nu?
(Applåder)

Anf. 27 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Jag tackar för debatten. Det är många som kämpar nu. Det är januari, en av de absolut tuffaste månaderna på året, nu dessutom efter de allra tuffaste åren på mycket länge för många. Det är just därför den budget som började gälla för 30 dagar sedan riktar sig till och stöttar hushåll och välfärd. Samtidigt bygger vi Sverige tryggare och säkrare, både mot kriminalitet och mot andra länder, särskilt Ryssland.

Fru talman! Vad gör då regeringen? Jag har svarat på den frågan flera gånger. Min viktigaste uppgift har ända sedan dag ett varit att både bekämpa inflation och se till att stötta hushåll. Uppenbarligen tycker Socialdemokraterna inte att vi gör rätt saker, men vi gör det vi tror är rätt, nämligen att stötta dem med minst marginaler, sänka skatten på inkomster och se till att de indexeringar som vi i grunden har också kan stötta dem som har det allra tuffast.

Fru talman! Jag har sagt det många gånger: När det gäller dem som står allra längst från arbetsmarknaden, som blev bortglömda och gömda i statistiken under många år, som inte har jobb att gå till och som känner sig ännu mer utlämnade fortsätter vi arbetet med att uppmuntra och stötta med utbildningsinsatser och andra delar. Framför allt måste de kvinnor som inte har en egen ekonomi och som inte hade det ens i högkonjunktur få komma i arbete och uppleva ekonomisk frihet.

Det är många barn och vuxna som har det tufft nu. Jag har pratat med många. Jag har dem i min närhet. För egen del är jag privilegierad nu, men jag hade det själv väldigt tufft på 90-talet. Precis som ni känner jag många

Prot. 2023/24:62
30 januari

Svar på
interpellationer

människor som har det extremt tufft. Jag har dem för ansiktet varje dag. Det är därför jag nu både har ansvar och tar ansvar tillsammans med andra i den moderatledda regeringen.

(Applåder)

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2023/24:284 om effektiv kapitalbeskattning vid utflyttning

Anf. 28 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Mathias Tegnér har frågat mig om jag anser att det finns problem med den nuvarande så kallade tioårsregeln och om jag avser att vidta åtgärder för en effektiv kapitalbeskattning vid utflyttning från Sverige.

Bland annat Skatteverket och Riksrevisionen har uppmärksammat att det finns problem med tioårsregelns effektivitet.

Som jag förklarat i tidigare interpellationsdebatter med bland annat Mathias Tegnér under 2023 bereds frågan om en reformering av tioårsregeln fortsatt inom Regeringskansliet. Frågan om förändringar av den befintliga utflyttningsbeskattningen är komplex, och det finns olika lösningar på de problem som har uppmärksamats. Sverige är en liten och öppen ekonomi som bygger sitt välstånd på handel och export. Det är därför viktigt att ett eventuellt nytt regelverk i Sverige inte medför negativa effekter på företagande och näringslivsklimat eller försvårar rekrytering av utländsk kompetens på ett omotiverat sätt. Det är också viktigt med klara och tydliga regler som inte skapar onödigt krångel.

Anf. 29 MATHIAS TEGNÉR (S):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka finansminister Svantesson för svaret. Vi har nu under ett års tid debatterat frågan om en exitskatt och den nuvarande tioårsregelns problem. På vissa sätt uppskattar jag dagens svar mer än de tidigare. I tidigare svar har det framstått som att regeringen kommer att försöka täppa till den lucka som finns i vår skattelagstiftning. Men nu uppfattar jag svaret tydligare. Svaret är – förvisso på politiska: Vi kommer inte att göra ett jäkla dugg. I sak beklagar jag såklart det, men det är ändå rimligt att ni står upp för vägvalet. Tack för det, finansministern!

För er som inte kan tioårsregeln på era fem fingrar handlar det om följande: Den nuvarande regeringen valde att lägga ned den så kallade exit-skatteutredningen i januari förra året. Exitskatteutredningen tillsattes av den tidigare socialdemokratiska regeringen 2022. Syftet var att undersöka möjligheten att täppa till en lucka i våra skatteregler som gäller personer som flyttar från Sverige med realiserade kapitaltillgångar. I praktiken handlar det ofta om framgångsrika medelstora företag värderade till över 10 miljoner svenska kronor där ägaren eller ägarna vill sälja bolaget och gärna göra det utan att betala skatt på reavinsten eller på obeskattade reserver i bolaget. Historiskt har det funnits en enighet här i Sveriges riksdag om att den här typen av transaktioner ska beskattas i Sverige. Det är vinster

som har skapats i Sverige, och enligt internationella skatteprinciper ska de också beskattas här.

Riksdagen var enig när reglerna infördes 1983. Finansministerns moderata företrädare Anders Borg drev igenom förändringar av tioårsregeln när den inte fungerade för ett decennium sedan. Det som faktiskt är anmärkningsvärt i dag är att regeringen vet att tioårsregeln inte fungerar. Den lägger ned en utredning som ska åtgärda problemet, och i stället väljer den att göra precis ingenting.

Fru talman! Det som oroar mig är att finansministern kanske har tagit intryck av den tendensiösa debatt som förts på ledarsidor och andra ställen kopplat till en exitskatt. Jag tror att samma tidnings ledarsida som häromdagen kallade finansministern för vänster har kallat tidigare förslag till för exitskatte regler för ett DDR för företagare i Sverige.

Då vill jag påminna kammaren om att andra DDR-länder här i vår närhet som Danmark, Norge, Tyskland, Nederländerna, Frankrike, Spanien och Kanada. Alla dessa länder har nämligen fungerande exitskatte regler. Anledningen till att jag tar upp detta är för att debatten om en exitskatt faktiskt i många stycken varit helt rasande oseriös.

I sitt svar säger finansministern att frågan nu bereds på Regeringskansliet. Som jag nämnde tolkar jag det i den här kontexten som att regeringen inte tänker göra ett enda dugg. Jag vill ställa frågan till finansministern: Är det så att regeringen inte tänker göra någonting?

Då behöver vi inte ha de här interpellationsdebatterna, hur trevliga de än är. Jag kan arbeta annorstädes för att få till en rättvis beskattning i Sverige, och finansministern kan vara på andra sidan vattnet på Regeringskansliet. Om det nu är så att finansministern hävdar att regeringen ser problemet och tänker göra någonting behöver svenska folket få reda på vad regeringen tänker göra.

Därför undrar jag, finansministern: Är tolkningen riktig? Är det så att ni inte tänker göra ett enda dugg åt detta hål i den svenska skattelagstiftningen?

(Applåder)

Anf. 30 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Tack, Mathias Tegnér, för idoghet!

Vi har diskuterat den här frågan tidigare. Jag kommer att upprepa vad jag sagt i tidigare svar. Regeringen ser allvarligt på både skatteflykt och skatteundraganden. Vi vill självklart slå vakt om det svenska skattesystemet för att vi ska kunna förbättra välfärden och säkra statens grundläggande uppgifter. Det är därför som det är så viktigt att arbeta för att minska den aggressiva skatteplaneringen och skatteflykten.

Vad gäller problemen med tioårsregeln har både Skatteverket och Riksrevisionen upplyst om problemen. Det gäller bland annat att skatteavtalen inte tillämpas fullt ut. På samma sätt skulle en exitskatt ha problem i sin tillämpning. Det gäller bland annat att det innebär en beskattning av en ännu inte realiserad kapitalvinst. Det är oklart hur det skulle fungera inom EU.

Med det sagt arbetar vi såklart hårt med att motverka både skattefusk och aggressiv skatteplanering. Som jag sagt tidigare här i kammaren prioriterades det arbetet när vi hade ordförandeskapet i EU. Det gjordes till exempel genom att vi ledde arbetet med en uppdatering av EU:s förteck-

ning av de icke samarbetsvilliga jurisdiktionerna på skatteområdet. Den förteckningen uppdaterades i oktober, och nu finns det tre nya som har lagts till.

Allt detta är viktigt för att motarbeta och motverka skatteflykt och skatteundandragande. I vårt arbete med skatteavtal arbetar vi dessutom med att aktivt förbättra våra samarbeten mellan länder vad gäller skatteflykt. Men mer behöver absolut göras. Där är därför vi också bedriver ett väldigt aktivt arbete här på hemmaplan.

Jag har det senaste året bland annat fått möjligheten att ta emot två utredningar på området. En är en utredning om åtgärder för att förhindra mervärdesskattebedrägerier. Den andra är ett delbetänkande från en annan utredning om en översyn av vissa skatteförfaranderegler för att motverka fusk och arbetslivskriminalitet. Båda dessa utredningar har så fort de kom in på Finansdepartementet skickats ut på remiss. Vi kommer självklart att jobba med dessa.

Fru talman! Mathias Tegnér och jag har debatterat den här frågan flera gånger här i kammaren. Jag hoppas att Mathias känner att han kommer lite närmare svaret. Han har fått ett svar. Det här är mitt svar. Det är dessutom mitt avslutande anförande den här gången. Jag kommer inte att lägga till något ytterligare i den här debatten. Jag önskar interpellanten en fortsatt trevlig vecka.
(Applåder)

Anf. 31 MATHIAS TEGNÉR (S):

Fru talman! Jag tänker att det är viktigt att zooma ut när man diskuterar den här typen av skattefrågor. Skattefrågorna är extremt viktiga för sammanhållningen i vårt samhälle.

Om man zoomar ut en aning vet vi att ojämlikheten ökar i världen och har gjort det under flera decennier. En busslast av världens rikaste människor äger lika mycket som halva jordens befolkning. I vårt land äger fem personer mer än vad 5 miljoner svenskar gör. Sedan 2020 har enligt Oxfam världens fem rikaste män fördubblat sina förmögenheter samtidigt som 5 miljarder människor blivit fattigare.

Sedan ska man förstås vara seriös när man diskuterar statistik. Kriser brukar minska ojämlikheten. Det har också skett i vissa avseenden. Vi vet till exempel att den rikaste procenten i världen just nu äger ungefär 45 procent av jordens totala tillgångar, vilket är marginellt mindre än 49 procent för 20 år sedan. Men jag tror ändå att det faktum att vi kan konstatera att 1 procent av jordens befolkning äger 45 procent av jordens totala tillgångar visar på att jorden är en orättvis plats att leva på.

Världen är frapperande ojämlik. Därför behövs en aktiv politik för att minska klyftorna. Därför behövs det en regering som aktivt arbetar med frågor om klyftor i vårt land men också arbetar med frågor kopplat till ojämlikhet och kopplat till skatteflykt och skatteundandragande.

Fru talman! Regeringen har tvärtom sänkt skatten för de rikaste och lagt ned utredningar som skulle kunna göra Sverige mer rättvist. Vi vet att ökad ojämlikhet brukar leda till lägre tillit mellan medborgare och mellan medborgare och stat. Det är inte vad Sverige behöver i dag.

Det Sverige behöver är att skatteflyktslagen utvidgas till att omfatta exempelvis källskatt på utdelningar. Vi behöver uppdatera de bilaterala skatteavtalen inte bara mot Tyskland och Frankrike utan också mot andra

länder där det gör skillnad. Vi måste öka trycket mot skatteparadis. Vi måste se till att Skatteverkets resurser prioriteras. Vi måste stoppa skatte-regler också inom EU som skapar lågskattejurisdiktioner inom unionen. Vi behöver se över 3:12-reglerna.

Slutligen, som vi diskuterar här i dag, behöver troligen tioårsregeln uppdateras så att även Sverige får en effektiv exitskattereglering. Utöver det, som diskuterades i den förra interpellationsdebatten, skulle Sverige även må bra av en bankskatt.

Som finansministern tar upp i sitt svar behöver Sverige också bra regler för företagande och tillväxt. Härom är vi helt eniga. Sverige är en liten öppen ekonomi som bygger sitt välstånd på handel och export.

Hade finansministern velat driva en mer effektiv företagarpolitik hade vårt budgetförslag med 175 miljoner kronor mer till Vinnova varit ett bra exempel. Eller varför inte återinföra en aktiv politik för startup- och scale-up-företag och stärka innovationsinfrastrukturen och kanske stoppa om-görningen av vår framgångsrika exportstrategi, som man just nu håller på att göra om av ideologiska skäl? Eller varför inte ta ansvar för den gröna omställningen? Det finns mycket att göra för att förbättra Sverige som fö-retagarland.

Fru talman! Slutligen, finansministern, skulle ni också kunna ta fram mina gamla utredningar om trygghetssystemen för företagare. Jag råkar faktiskt ha med mig en upplaga till finansministern som jag hade tänkt lämna över om en liten stund.

(Applåder)

Anf. 32 TREDJE VICE TALMANNEN:

Finansministern anmäler att hon avstår från att hålla fler anföranden i denna interpellationsdebatt.

(Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M): Fru talman! Jag tackar Mathias Tegnér för kvällslektyren.)

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellation 2023/24:300 om Sveriges återhämtnings-plan

Anf. 33 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Björn Wiechel har frågat mig om jag har någon uppfattning om vilken summa Sverige riskerar att gå miste om från EU:s Facilitet för återhämtning och resiliens, RRF, till följd av att reduktionsplikten sänktes från och med den 1 januari 2024.

Mitt besked när frågan ställts i andra sammanhang här i riksdagen har varit att det är en överdrift att det skulle kunna handla om hela Sveriges tilldelning från RRF. Kommissionen har i ett meddelande till Europaparlamentet och rådet den 21 februari 2023 tagit fram en metodologi för innehållande av medel från RRF där det tydliggjorts att det innehållna beloppet inte kan överstiga beloppet i den delbetalning där det aktuella delmålet eller målet ingår. Hur kommissionen ska tillämpa metodologin för reduk-

tionsplikten vet vi ännu inte. Därför är mitt enkla svar på Björn Wiechels fråga nej.

Vi för nu diskussioner med kommissionen om att byta ut reduktionsplikten mot andra åtgärder som bidrar till samma mål i Sveriges återhämtningsplan. Min förhoppning är att vi kommer att lösa detta och revidera den svenska planen så att återflödet från faciliteten inte behöver påverkas alls.

Anf. 34 BJÖRN WIECHEL (S):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret! Frågan om hur mycket pengar som Sverige riskerar att gå miste om på grund av regeringens politik och att Sverige även riskerar böter har vi ställt till finansministern i ungefär ett halvårs tid.

Svaren har varit undflyende och svävande. Men det finns egentligen bara två alternativ på svar just nu: Antingen har regeringen en uppfattning om hur mycket EU-pengar svenska medborgare riskerar att gå miste om på grund av regeringens politik men väljer att inte berätta hur mycket det är, eller så har regeringen ingen uppfattning om hur mycket pengar svenskarna riskerar att förlora. Antingen vet man, men säger inte, eller så vet man inte. Och ärligt talat: Inget av svaren är särskilt smickrande för regeringen.

Nu blev statsrådets svar alltså det senare. Man vet alltså inte hur stora de negativa konsekvenserna för Sveriges ekonomi på grund av regeringens politik riskerar att bli. Det finansministern dock upprepar i svaret och som även jag skrev i min interpellation är att regeringen bedyrar att det inte handlar om hela beloppet. Åhå – då har regeringen ändå någon form av uppfattning! Man vet alltså att det inte är hela summan. Så hur mycket är det? Det vore förstås intressant att veta. Är det 1 miljon? Är det 1 miljard? Är det 10 miljarder?

Här har vi en finansminister som inte vet, och detta i ett läge när Sverige riskerar att inte få tillbaka sina pengar och när Sverige dessutom riskerar att behöva betala böter på grund av regeringens politik. Det är anmärkningsvärt.

Anf. 35 EVA LINDH (S):

Fru talman! Den här debatten handlar, möjligtvis, om totalt 38 miljarder svenska kronor. Vi vet inte. Finansministern säger att hon inte vet, och precis som Björn Wiechel sa kan det vara 1 miljon kronor eller 38 miljarder.

Bara för att ge en bild av hur mycket pengar det kan handla om kan jag säga att det är nästan fyra gånger så mycket som regeringen i budgeten satsade på välfärden i generella statsbidrag. Jag tycker inte att det är tillräckligt med resurser till kommuner och regioner, men det är ändå en budgetpost på totalt 10 miljarder. De pengar som vi, kanske, kan prata om är alltså 3,8 gånger så mycket som regeringen säger är den stora satsningen på kommuner och regioner.

Vi socialdemokrater är ansvarsfulla politiker även i opposition. För oss är det otroligt viktigt att få veta hur landet ligger. Vad är det vi riskerar? Hur agerar regeringen för att säkra att åtminstone de pengar som skulle ha kommit Sverige till del faktiskt gör det framöver?

Den fråga som Björn Wiechel ställer här i dag är verkligen rimlig. Vi har försökt ställa den vid otaliga tillfällen i finansutskottet och inte fått något svar. Så vad tänker finansministern göra? Och även om hon garanterar att det inte handlar om hela beloppet – hur mycket pengar pratar vi om?

Anf. 36 JAN ERICSON (M):

Fru talman! Jag skulle bara vilja påpeka att när vi från vår regering aviserade att vi ville sänka reduktionsplikten dröjde det inte så många veckor innan Socialdemokraterna gick ut och kopierade förslaget och sa: Det ska vi också göra!

Jag har ett nyhetsklipp från i höstas där Socialdemokraterna presenterade en rad förslag. Det gällde bland annat att sänka reduktionsplikten. Målet för deras del var att det skulle bli 4 kronor billigare vid pump. De kopierade vårt förslag rakt av.

Jag har inte hört att Socialdemokraterna över huvud taget har bekymrat sig över hur detta skulle påverka stödet från EU i den här frågan.

Anf. 37 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Jag tror att det kan vara bra att förklara för den som eventuellt tittar på webb-tv, på SVT eller någon annanstans vad detta handlar om.

Det handlar alltså om att Sverige skickar in en återhämtningsplan till EU med olika insatser i olika delar för att sedan kunna få betalningar längre fram. Det vi pratar om just nu är en del av många, många delar, och den handlar om reduktionsplikten.

Reduktionsplikten är, som många vet, en åtgärd som drev upp priset på drivmedel väldigt kraftigt. Detta ställde till det för många människor runt om i landet som är beroende av sin bil. Det kan handla om att man ska skjutsa barnen till skolan eller till träning eller om att man har ett nattjobb och måste ta bilen för att kunna ta sig till jobbet.

Denna åtgärd har vi som bekant ändrat på. Det blev väldigt tydligt den 1 januari i år. Den politiken har vi lagt om, och vi har sänkt reduktionsplikten. Det gjorde en skillnad med 4 kronor från en dag till en annan vid årsskiftet. Det var välkommet och viktigt. Det är just denna del av planen som vi i regeringen nu diskuterar med kommissionen för att vi ska hitta andra insatser för att kunna ta del av hela kakan som handlar om de här pengarna.

Jag tycker att det är märkligt att två ledamöter som jag ser som kloka socialdemokrater kan vilja insinuera att det handlar om 38 miljarder för att man vill ändra en sak i en plan. Och på tal om ansvar: Jag tar ansvar när jag säger att jag inte vet exakt, för vi förhandlar och diskuterar nu. Hela vår inställning är att vi ska kunna ersätta detta med andra åtgärder så att Sverige ska kunna ta emot alla de pengar som det hade handlat om även med reduktionsplikten.

Jag är ärlig. Vi jobbar stenhårt på att hitta en annan åtgärd, eller flera andra bra åtgärder, för att vi inte ska gå miste om pengar. Det är ett öppet, ärligt och enkelt svar.

Björn Wiechel sa att det är många svenskar som nu undrar. Jag tror att många svenskar är väldigt glada över vårt beslut om reduktionsplikten. Vare sig man röstade på Vänsterpartiet, Socialdemokraterna, Moderater-

na, Kristdemokraterna eller något annat parti är många som är beroende av bilen väldigt glada att vi lade om politiken. Vi lägger också om klimatpolitiken så att den går mer hand i hand med det vi nu har bestämt oss för på EU-nivå: elektrifiering.

Vi lägger om klimatpolitiken till en mer effektiv politik som också gör det enklare för vanliga människor som är beroende av sin bil att faktiskt kunna leva. Det är om detta denna fråga handlar.

Nej, man kommer inte att få ett exakt svar eftersom det fortfarande pågår en förhandling och diskussion med kommissionen. Jag hoppas att ingen ska skrämma den svenska befolkningen med att det skulle handla att vi går miste om alla dessa pengar. Självklart är det inte så.

Slutligen, fru talman: Jag minns den gången när jag var i opposition och i finansutskottet ställde frågan till den dåvarande statssekreteraren från Socialdemokraterna: Om en annan regering bildas efter valet, kan man då ändra i planen? Absolut, var svaret.

Anf. 38 BJÖRN WIECHEL (S):

Fru talman! Jag tackar för intressanta inlägg och en bra diskussion om en väldigt viktig fråga.

Jag noterar att finansministern börjar prata om andra saker och för en annan debatt där hon kanske känner sig mer bekväm, vad vet jag.

Precis som finansministern konstaterar, och även jag i min interpellation, handlar det inte om 38 miljarder. Men hur mycket handlar det om? Det är den frågan som är på bordet och som vi söker svar på: Vad är det för pengar vi riskerar? Har finansministern någon uppfattning eller inte om detta? Jag sa i mitt inledningsanförande att vi har försökt få svar på denna fråga i ungefär ett halvår. Svaren har varit svävande och oklara.

Finansministern har även vid ett flertal tillfällen uttryckt sina ”förhoppningar” om att detta ska lösa sig. Man kan då undra vad finansministern har så gott hopp om att hitta i sin egen politik på området och lägga fram för EU som skulle kunna kompensera och därmed undanröja risken för förlorade pengar och dyra böter. Det har vi också frågat men inte fått något svar på.

Här kan också Jan Ericson få svar på sin fråga angående Socialdemokraternas politik. Dels har vi i Socialdemokraterna en annan modell för reduktionsplikten som sänker priset men inte kastar bort hela modellen utan fortsättningsvis har kvar en stimulans av inhemsk produktion, dels hade vi annat i vår budget som vi hade kunnat lägga in för att kompensera.

Men vad tror sig finansministern kunna vaska fram som man inte har lyckats hitta under ett halvår? Det handlar ändå om finansministerns egen budget. Vad finns där att presentera för EU som hittills inte är känt? Vi har ställt frågan flera gånger. Vad är det för saker som finansministern laboreerar med här? Det borde finansministern faktiskt kunna ge besked om.

Till sist vill jag passa på att skicka med ännu en fråga – vi får se om det blir ett inlägg till, men jag tar den nu ändå: Hur länge ska det få pågå att vi inte vet om vi får några pengar, när vi i så fall får dem och hur mycket det i så fall handlar om? Den frågan hänger löst. Det är ändå en handhavandefråga som handlar om politiskt hantverk över huvud taget, styrandet av den ekonomiska politiken och styrandet av landet, som inte är bra. Det gnager.

Vi vet att hushållen har det kärvt. Vi vet att tillväxten i Sverige är den sämsta i EU. Att då riskera att inte få tillbaka pengar vi skulle behöva och ska få och att därtill få betala böter är inte hållbart.

Hitills är beskedet att finansministern ingenting vet, trots att det handlar om den budget som finansministern själv är ansvarig för. När kommer regeringen att kunna ge besked i denna fråga?

Det är alltså två frågor: dels vad man tror sig kunna hitta som kompensation som man inte har lyckats hitta på ett halvår – man har i alla fall inte svarat på frågan vad det kan handla om under ett halvårs tid –, dels när människor kan få besked om huruvida vi får våra pengar, när vi får dem och hur mycket det handlar om.

Anf. 39 EVA LINDH (S):

Fru talman! Jag tackar finansministern för svaret och för omdömet. Det uppskattas.

Vi nämner 38 miljarder i denna debatt därför att vi inte vet. Vi, framför allt Björn Wiechel, har ju varit väldigt tydliga här: Kan det bli noll? Kan det bli 1 miljon, 1 miljard eller upp till något annat? Jag vill verkligen inskräpa det: Det är just för att vi inte vet – det är ju ett så enormt spann av pengar – som vi ställer frågan.

Jag minns också när finansministern ställde den fråga hon nämner på ett utskottsmöte. Det var en helt berättigad fråga och ett rimligt svar. Det måste naturligtvis gå att ändra i en återhämtningsplan när man byter regering. Men då måste man komma med någonting annat, och det är det som är problemet här. Jag står inte här i debatten för att prata om reduktionspliktens vara eller inte vara utan för att prata om konsekvenserna av beslut som regeringen har fattat och som också kan komma att påverka Sverige lite, ganska mycket eller mycket.

Det är väl där någonstans som vår fråga kvarstår: Vad kan vi räkna med, och hur kommer det att se ut i framtiden?

Anf. 40 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Jag ska fatta mig mycket kort.

Senast 2026 ska man ansöka om att få pengarna. Det är inte så att vi väntar på pengarna, utan nu för vi en diskussion om planen. Jag gör som jag brukar och säger som det är: Vi vet inte exakt vilka nivåer det handlar om. Men framför allt är hela poängen att det inte ska bli ett tapp när vi nu diskuterar olika insatser med kommissionen. Det är det ärliga och raka svaret.

Jag tror att det är alldeles självklart för alla i den här salen att det inte handlar om den fulla summan utan om en del som diskuteras. Min förhoppning är självklart att vi ska lösa den frågan med kommissionen. Det är det enkla svaret.

Ett lika enkelt påstående är att jag tror att väldigt många är glada att vi lade om just den här politiken, som drev upp priserna på drivmedel så oerhört. Att vi tar bort detta ur planen, som vi naturligtvis måste göra, är ju en följd av att vi underlättar för människor som bor och verkar i Sverige.

Jag tänker inte förlänga den här debatten. Vi kommer att återkomma när vi vet. Jag tycker att man ska säga saker när man vet saker. Det jag vet är att vi nu diskuterar med kommissionen. Vi kommer att återkomma, och

min förhoppning är som sagt att vi ska lösa den här frågan så snabbt som möjligt – men framför allt så bra som möjligt.

(Applåder)

Anf. 41 BJÖRN WIECHEL (S):

Fru talman! Tack, finansministern, för en bra debatt som åtminstone delvis innehöll klargöranden! När det gäller de två svarsalternativ som egentligen var de enda som fanns – vet man eller vet man inte – vet vi att man inte vet.

Det vi är ute efter mer specifikt är summan. Finansministern återkommer till att det inte är hela utan bara en liten del, men hur stor del? Det är medborgarnas pengar det handlar om. Hur stor är den här delen? Det har man alltså ingen uppfattning om.

Vidare har man gott hopp om att i dialog med kommissionen lösa frågan genom att hitta andra saker. Vilka saker? Vad finns det i regeringens och Sverigedemokraternas politik som man kan stoppa in i stället?

Det är ganska basala frågor: Ungefär hur mycket pengar handlar det om? Vad är det som riskerar att brinna inne och som svenska medborgare inte kommer att få ta del av? Vi får inget svar. Man vet inte. Man vet inte hur stor den här delen är.

Vilka insatser har man då i stället för att undanröja detta bekymmer? Det kan man inte säga. Finns det ens en politik?

Oron vi känner och som jag skulle säga att jag får till mig från många håll handlar ju om att man inte har svar på det här. Finansministern har möjlighet att skingra den oron genom att ge besked, men det gör hon inte.

Det ska också sägas att det inte bara handlar om att Sverige inte får sina pengar från återhämtningsfonden utan också om att Sverige riskerar böter. Vi vill veta hur mycket som står på spel. Och vi har fått ett svar: Man vet inte.

(Applåder)

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 12 Svar på interpellation 2023/24:348 om avdragsrätten för sponsring

Anf. 42 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Mathias Tegnér har frågat mig om jag uppfattar att skatte regler som motverkar jämställd sponsring är problematiska och om jag i så fall avser att vidta åtgärder för att se över reglerna för sponsring.

Regeringen anser att en mer jämställd idrott är en viktig fråga. Det är mycket glädjande att intresset för bland annat damfotbollen ökar och att så många av oss följde fotbolls-VM i somras. Reglerna om avdrag för sponsring är neutrala ur ett jämställdhetsperspektiv och missgynnar inte i sig damidrotten. Historiskt har det dock varit så att det lägre intresset för damidrott har inneburit att motprestationerna till sponsorer har ansetts ha ett lägre marknadsvärde. Det är därför mycket glädjande att damidrotten drar en större publik och växer i popularitet eftersom det inte bara gör det mer

attraktivt för företagen att sponsra jämställt utan också innebär att marknadsvärdet och rätten till skattemässigt avdrag för sådan sponsring ökar.

Med det sagt kan och bör vi politiker såklart också göra vad vi kan för att idrotten ska bli mer jämställd. Riksdagen riktade 2022 ett tillkännagivande om att se över regelverket för sponsring för att säkerställa en jämställd sponsring och för att skapa ett hållbart regelverk. Frågan kommer att analyseras, och regeringen återkommer i frågan.

Utgifter för gåvor och utgifter för sponsring behandlas på olika sätt i inkomstskattelagen. Ett företags utgifter för gåvor får aldrig dras av. Ett företags utgifter för sponsring ska i jämförelse prövas enligt inkomstskattelagens huvudregel om att avdrag får göras för utgifter för att förvärva och bibehålla inkomster.

Den utredning som interpellanten hänvisar till beslutades under sommaren 2023 och ska lämna förslag på ett skatteincitament för juridiska personers gåvor till ideell verksamhet. Utredaren ska bland annat ta fram förslag på hur ett skatteincitament för gåvor från juridiska personer bör utformas. Eftersom skattereglerna för sponsring skiljer sig från skattereglerna för gåvor har det inte bedömts lämpligt att utredningen även skulle omfatta frågor om avdragsrätt för sponsring.

Anf. 43 MATHIAS TEGNÉR (S):

Herr talman! Tack, finansministern, för svaret! Den här interpellationen handlar alltså om hur man ska värdera sponsring – en ny debatt, gamla frågor, ingen kvällsläsning.

Vi ska inte underskatta hur komplicerade de här frågorna faktiskt är. Jag vill börja med att säga det, för om man går fel här öppnar man faktiskt för skattefusk, något som vi har debatterat här tidigare i dag. Jag har därför respekt för att frågorna är svåra.

Det handlar i grunden om avdragsrätten för sponsring, så vad vet vi? Vi vet att både sponsring och marknadsföring är helt avgörande för många företags varumärkesbyggande. Sponsring har helt enkelt blivit en oundgänglig del av att driva företag, precis som att sponsring också är en oundgänglig del för många idrotts- och kulturföreningar för att de ska kunna driva sin verksamhet. Vi vet också att sponsring kan felvärderas, även om vikten av sponsring inte ska underskattas.

Det som är orimligt med dagens system, dagens regelverk och dagens rättspraxis är att skattereglerna som helhet motverkar jämställd sponsring. Detta beror på hur man värderar värdet av sponsring. Osäkerheten kring avdragsrätten torde också leda till lägre nivåer av sponsring till det svenska föreningslivet, vilket också är negativt för hela det svenska civilsamhället.

Vad är då sponsring? I grunden och lite förenklat handlar sponsring om ett ekonomiskt bidrag från ett företag till idrott, kultur eller någon annan allmännyttig verksamhet. Av praxis vet vi, precis som finansministern sa, att kostnaden för sponsring ska stå i rimlig proportion till värdet för att den ska vara avdragsgill. I grunden är den här regleringen inte konstig eller orimlig; problemet är den rättspraxis som har vuxit fram, eftersom den i praktiken innebär att företag som vill sponsra jämställt inte kan göra det med en liknande avdragsrätt när det gäller sponsring till pojkar och flickor, eller i alla fall till herrar och damer.

Innan den här interpellationsdebatten ställde jag också en skriftlig fråga till finansministern. Jag inkluderade en del av det svar jag fick på frågan, eftersom jag blev aningen förvånad. Jag uppfattar att finansministern, eller kanske någon tjänsteperson i finansministerns närhet, inte riktigt har uppfattat problemet. Jag är säker på att finansministern förstår problemet, men jag uppfattar att det är ett problem om man inte ser det här problemet på Finansdepartementet som helhet.

Problemet är att de modeller som Skatteverket använder värderar jämställd sponsring lägre än vad många företag på marknaden gör, och då blir det lite av en konflikt om vad marknadsvärdet är. Därför blir jag aningen förvånad när finansministern konkluderar att det är Skatteverkets värdering av sponsring som är den riktiga, framför många svenska företags värdering av jämställd sponsring.

Därför kommer vi fram till frågan som är den viktiga i den här interpellationsdebatten: Ser inte finansministern dessa problem? Och om finansministern ser dem, vad ämnar regeringen göra?

Anf. 44 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Tack, Mathias Tegnér, för att du lyfter en fråga som naturligtvis är väldigt viktig ur många perspektiv!

Jag har inga tvärsäkra svar. Jag tycker, precis som interpellanten, att det här är en komplicerad fråga. Riksdagen riktade ett tillkännagivande till regeringen 2022, och det är en fråga som vi i den nya regeringen såklart också jobbar med nu.

Frågan är inte självklar. Är det skattelagstiftningen som bör förändras, eller bör vi ändra på andra områden så att vi på ett annat sätt kan se till att idrotten blir mer jämställd? Det är inte säkert att det är skattesystemet som ska innehålla olika typer av särlagstiftning och vara mer krångligt om problemet egentligen handlar om andra delar av idrotten och andra utmaningar som dyker upp, till exempel med ojämställdhet i idrotten som sådan.

För regeringen är det självklart viktigt med jämställd idrott, och så vet jag att det har varit även för tidigare regeringar. Vi lade ungefär 2 miljarder kronor i budgeten till idrottsrörelsen, och i de riktlinjer som vi har för de statliga bidragen till idrotten är vi väldigt tydliga med att de ska följas upp ur ett jämställdhetsperspektiv.

Till exempel ska Riksidrottsförbundet särskilt redovisa hur bidragsmottagarna arbetar för att öka deltagandet i idrottsverksamhet för flickor som är utrikes födda. Det finns alltså en hel del av detta i budgeten, olika skrivningar och uppföljning av detta. Vi har också en särskild satsning på idrott i utsatta områden. Det finns dock mycket att göra både på kommunal och nationell nivå för att verkligen se till att idrotten blir ännu mer jämställd.

Vi jobbar med frågan, och jag ser fram emot att få höra fler argument från interpellanten eftersom jag tycker att det här är en utmaning.

I grund och botten bör lagstiftningen vara neutral. Nu byter jag lite spår, men det är som med pensionssystemet. Kvinnor har lägre pensioner än män, men det beror inte på pensionssystemet i sig, utan det beror på att kvinnor av olika skäl har jobbat mindre och tjänat mindre. Därför får de lägre pension. Men pensionssystemet i sig är neutralt.

Jag ser fram emot att få höra argument från interpellanten därför att jag själv inte tycker att det är en enkel och klockren väg att gå att ha särlagstiftning för att uppmuntra det som även jag tycker är viktigt, nämligen jämställd idrott.

Anf. 45 MATHIAS TEGNÉR (S):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret.

Jag är glad att vi är eniga om att det är viktigt att satsa på idrott. Jag ska inte göra det här till en idrottspolitisk debatt, utan jag tycker att vi ska hålla oss på skatteområdet – även om jag själv uppfattar att satsningen på 2 miljarder hade passat bättre inom RF-systemet än ett nytt privatiserat system. Det kan man ha olika åsikter om, och det är inte vad dagens debatt ska handla om.

I grund och botten handlar diskussionen om hur man ser på marknadsvärde. Det är inte uppenbart hur problemet ska lösas, och det är inte heller uppenbart att särlagstiftning är den bästa lösningen. Jag är enig med finansministern om det.

I grunden handlar det om ett problem i lagstiftningen ihop med rättspraxis. Problemet handlar om hur man ser på marknadsvärde. Det som händer är att Skatteverket har en syn på marknadsvärde, och många företag på marknaden har en annan syn på marknadsvärde. I praktiken handlar det om att många företag säger att om de ska sponsra den typen av elitidrott vill de satsa på både herrlaget och damlaget. Det gör de normalt sett inte för att de är altruistiska utan för att det är en rimlig värdering av sponsring och det är en rimlig värdering av hur deras marknadsföring bäst får utfall.

Problemet är att Skatteverkets modeller inte utgår från att det finns ett värde i jämställdhet utan från att det finns ett värde baserat på exakt hur många individer som ser på en sändning eller vistas på en arena. Problemet är då att Skatteverkets modeller och vårt regelverk cementerar den ojämställdhet som finns inom idrotten. Företag blir spjutspetsar för att driva på mot en mer jämställd idrott.

Då är min uppfattning att regelverket är felaktigt. Jag är inte säker på att lösningen är särlagstiftning. Jag är faktiskt inte säker på vad lösningen är, men jag är helt säker på att regelverket som helhet är orimligt. Tror man sig veta att regelverket är orimligt och får orimliga effekter behöver man titta på olika lösningar.

Då kommer vi till frågan i interpellationsdebatten. Jag är medveten om att det är fråga om olika paragrafer i inkomstskattelagen, men i grund och botten handlar det om gåvor och sponsring från juridiska personer som angränsar till varandra när det gäller ett företags agerande. Därför undrar jag varför regeringen valde att inte utreda frågorna ihop.

Risken är att när regeringen utreder enbart gåvor och vill ta fram ett incitament för gåvor från juridiska personer att det blir mer fördelaktigt att ge gåvor från juridiska personer än att ge jämställd sponsring. Det var inte lagstiftarens avsikt när man fattade beslut om inkomstskattelagen för många år sedan.

Anf. 46 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Jag kan instämma i att det är en komplex fråga, och det är inte självklart hur den ska lösas. Riksdagen har tidigare gjort ett tillkännagivande till regeringen om att se över frågan.

Sedan var det frågan om den utredning som har tillsatts. Det är fråga om två skilda skattelagstiftningar, och på tal om krångel ska vi inte krångla till detta ännu mer. Men det kan komma fram saker i utredningen som vi kan dra nytta av.

Jag tackar för att ledamoten har lyft upp denna viktiga fråga. Jag tycker också att det är viktigt att bredda frågan till att alla vi som har politiska förtroendeuppdrag i olika positioner – regioner, kommuner, riksdag eller regering – ser att det finns en ojämställdhet på idrottens område. Vi ska stötta tjejjers idrott på de sätt vi kan, och sedan får vi se om det är lagstiftningsvägen eller andra vägar som är bäst. Precis som jag var inne på tidigare är det en utmaning med särslagstiftningar. Låt oss hålla detta så neutralt och rent som möjligt och i stället hitta vägar för att ändå stötta tjejjers och kvinnors idrottsutövande.

Anf. 47 MATHIAS TEGNÉR (S):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret.

Det gläder mig att vi båda ämnar verka för en jämställd idrott. Jag menar fortfarande att det finns ett symbolvärde och ett monetärt värde i problemet att jämställd idrott faktiskt motverkas av vårt totala regelverk. Naturligtvis ska vi hitta andra sätt att stödja kvinnors och flickors idrottande, men det finns ett problem i grunden att våra regelverk faktiskt inte är jämställda, att företag tvingas uppleva regelkrångel för att de vill vara jämställda.

Jag vill ändå uppmana finansministern att titta över alternativet när det gäller tilläggsdirektiv för utredningen. Jag är enig med finansministern om att vi inte ska skapa krångel för företagare och företagande, men dagens regler är krångliga. Företag pekar på att dessa regler är de mest krångliga. Däremot skulle tilläggsdirektiv inte innebära krångel för företagare utan enbart för en särskild utredare, och det tycker jag att vi kan acceptera. Jag har själv varit särskild utredare, och jag är säker på att fler utredare är kompetenta nog att hantera två frågor som ligger nära varandra men som ligger i olika delar av inkomstskattelagen. En särskild utredare kan hantera krångel, men däremot ska våra företagare i Sverige inte behöva uppleva krångel. Det gör de med dagens regler.

Anf. 48 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Jag tackar för debatten.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 13 Svar på interpellation 2023/24:354 om Tullverkets befogenheter

Anf. 49 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Patrik Björck har frågat mig varför det har tagit så lång tid att ta fram ett förslag för att stärka Tullverket i dess mycket viktiga arbete.

Sverige befinner sig i ett nödläge. Kriminaliteten har systematiskt infiltrerat stora delar av vårt samhälle och leder till ett hänsynslöst våld. Den kriminella ekonomin som göder den organiserade brottsligheten måste

strypas. Tullverket befinner sig i frontlinjen i det arbetet. Myndighetens beslut av bland annat narkotika och vapen är ett stort bidrag i kampen mot den grova kriminaliteten.

Regeringen har därför på flera sätt arbetat aktivt med att stärka Tullverket och förbättra tulltjänstemännens befogenheter. Förslagen som lämnats i betänkandet *Tullverkets rättsliga befogenheter i en ny tid* är mycket viktiga för att ge tulltjänstemännen utökade befogenheter. Förslagen ger även Tullverket bättre förutsättningar att utföra sitt uppdrag på ett effektivt sätt. Regeringen har under hösten arbetat intensivt med att omhänderta förslagen och kommer i närtid att besluta om en lagrådsremiss.

Anf. 50 PATRIK BJÖRCK (S):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret.

Frågan var enkel och rättfram när det gäller intentionerna att Tullverket ska fungera bättre. Jag och finansministern är överens. Men jag tycker inte riktigt att jag fick svar på frågan: Varför har det tagit så lång tid för ministern att få fram ett förslag för att stärka Tullverket i dess mycket viktiga arbete?

Bakgrunden till utredningens betänkande *Tullverkets rättsliga befogenheter i en ny tid*, som gjorde att den tidigare regeringen såg problemen, är den diskussion som förs när lagstiftning och myndigheters verksamhet förändras, nämligen den långa erfarenhet som leder fram till att man anser att problemen behöver åtgärdas och förbättras. En sådan utredning tillsattes 2021.

Den här utredningen arbetade på och fick några tilläggsdirektiv. Så småningom lade man fram ett rejält delbetänkande. När vi tänker delbetänkande, herr talman, kanske vi tänker att det är en lite mindre produkt. Det här var en ganska rejäl telefonkatalog med väl genomarbetade förslag för att hantera de grundläggande problemen, för man ser att Tullverket behöver effektiviseras i en ny tid.

När jag hör interpellationssvaret, herr talman, kan jag konstatera att jag och finansministern är ganska överens om det allvarliga läget. Det är ett nödläge, säger finansministern. Kriminaliteten har systematiskt infiltrerat oss, och det leder till ett hänsynslöst våld.

Då är min fråga varför en utredning som tillsattes 2021, lämnades in till regeringen i september 2022, remissbehandlades hösten 2022 och innehöll ett förslag om ikraftträdande den 1 juli 2023 nu är aviserad som en proposition i mars 2024.

Ikraftträdandet kan jag gissa mig till. Jag kan ju fråga finansministern när hon planerar att ikraftträdandet ska ske. Men det känns inte som om regeringen har arbetat särskilt aktivt med det här, att man har prioriterat det här arbetet eller att man har tyckt att det var lika viktigt som man tycker i svaret.

Finansministern och jag är överens om att det här är väldigt angeläget. Frågan är då varför det har tagit så lång tid. Jag har räknat upp alla åren som vi har hanterat det här. Det borde ha kunnat komma en proposition så att man hade kunnat klara av ett ikraftträdande den 1 juli 2023, precis som föreslås i utredningen. Den frågan tycker jag kvarstår, herr talman. Varför har det tagit så lång tid?

Prot. 2023/24:62
30 januari

Svar på
interpellationer

Sedan skulle jag vilja bygga på med en ny fråga, herr talman. Den här rör från det svar vi har fått från finansministern, där finansministern säger att regeringen har arbetat på flera sätt med att stärka Tullverket och förbättra tulltjänstemännens befogenheter. Då skulle jag vilja fråga på vilka sätt. Vi har ju ännu inte sett någon proposition. Vi har inte sett något ikraftträdande. På vilka sätt utöver den eventuellt kommande propositionen har regeringen arbetat för att stärka Tullverket och stärka tulltjänstemännens befogenheter?

Anf. 51 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Tack, Patrik Björck, för en mycket relevant interpellation och relevanta frågor! Det var länge sedan vi debatterade här i kammaren; det är roligt att vi är tillbaka i debatt tillsammans.

Det är bra att Patrik Björck är otålig. Det är jag också. Det korta svaret på frågan varför det ändå har tagit tid är att det, som ledamoten nämnde, var ett stort delbetänkande. Det är viktiga frågor, och det ska bli rätt.

Men det var också så att hösten -22 och våren -23 var hela Finansdepartementet, politiska och opolitiska tjänstemän, väldigt hårt arbetande med EU-ordförandeskapet. Det var också en viktig faktor som jag vill nämna. Tjänstemännen på Finansdepartementet är fantastiska, men de kan inte göra alla saker samtidigt.

Med det sagt: Den här frågan jobbades med, men det hade kunnat vara ett ännu högre tempo om vi inte samtidigt hade haft ordförandeskapet med alla de frågor det innebar för Finansdepartementet – tullfrågor, skattefrågor och mycket annat.

När det gäller den andra frågan om andra verktyg lade regeringen exempelvis ett uppdrag på Tullverket att se över att man vid fler tillfällen än i dag kan använda vapen. Det har Tullverket arbetat med och kommit fram till. Det är en sådan del.

Det är också viktigt att lagstiftningen som nu kommer – lagrådsremissen kommer i närtid, och sedan kommer propositionen – kommer att underlätta för tullen, som är i frontlinjen och gör ett väldigt viktigt arbete. Men det är inte det enda som regeringen gör.

Både i opposition och nu när jag sitter i regeringen har jag drivit på för mer resurser till Tullverket. Det var budgetar som vann när vi var i opposition där Tullverket fick mer pengar.

Som jag sa handlar det också om befogenheterna som vi har gått fram med och går fram med.

Som ledamoten var inne på har vi gett tilläggsdirektiv för att kunna se över hur utförelse av stöldgods kan kriminaliseras.

Vi jobbar på bred front med att ge tullen både verktyg och resurser och för att höja ambitionsnivån tillsammans med alla fantastiska tjänstemän som jobbar på tullen, de längst ut i kapilläerna och nära gränserna men också de som sitter och administrerar. Det är ett otroligt viktigt gemensamt arbete, där vi har en hög ambition och de har en hög ambition.

Verktyg, resurser och ambitionshöjning har alltså varit min prioritering i ett år och tre fyra månader då jag varit minister.

Anf. 52 PATRIK BJÖRCK (S):

Herr talman! Anledningen till att det har tagit så lång tid för ministern att få fram ett förslag är alltså arbetet med ordförandeskapet.

Jag kan väl tycka att det ändå ligger i en regerings ordinarie arbete att planera för och resurssätta att man ska klara av sitt arbete med ordförandeskapet i EU. Det är inget som så att säga trillar ned från himlen. Det är något som alla vet om under många års tid, som den tidigare regeringen har arbetat med och som den nya regeringen tar över.

Det är lite långsökt, kan jag tycka, att något som ingår i regeringens helt ordinarie arbete ska användas som ett svepskäl för att man inte arbetar med de väldigt angelägna frågor som det handlar om när det gäller att stärka Tullverket. Som finansministern själv säger handlar det om ett nödläge med systematisk infiltration från kriminella och hänsynslöst våld. Då är inte det ordinarie arbetet ett bra svar på varför man söljar med nödvändiga åtgärder.

Som svar på min andra fråga och som ytterligare förklaring tar finansministern upp vad man har gjort. Man har tillsatt en nyare utredning, och man har gett tilläggsdirektiv.

Sedan hade jag en fråga om ikraftträdandet för delbetänkandet. Det fick jag inget svar på, men det kanske jag kan få i nästa inlägg.

Det känns fortfarande lite luddigt, tycker jag, och som att man inte fullt ut prioriterar det här arbetet.

Sedan kom finansministern in på att man satsar resurser på tullen. Det skulle vara spännande att höra finansministern reda ut hur hon ser på Tullverkets behov av resurser. Nu ska man förhoppningsvis få nya befogenheter genom den här propositionen. Finansministern tar upp att Tullverket har tillsatt en internutredning på regeringens uppdrag om att man eventuellt ska kunna använda beväpning i större utsträckning än i dag.

Alla sådana här förbättringar och möjligheter för tullen att utöka sina arbetsmetoder och arbetsformer kräver antingen att Tullverket med finansministerns budget får välja bort eller prioritera bort sådant som är onödigt – då skulle det vara intressant att veta vad finansministern tycker att Tullverket gör som är onödigt – eller att finansministern tillför resurser, och det har finansministern inte gjort.

I vårt budgetförslag tillförde vi 100 miljoner extra till Tullverket. Det förslaget föll tyvärr i omröstningen här i kammaren, så Tullverket fick inte tillgång till de extra resurser som man skulle behöva för att göra det utökade arbete som finansministern tar upp i sitt svar.

Kan finansministern ge ett svar om resurserna? Kommer det att komma mer resurser? Man tackade ju nej här i kammaren till de resurser vi föreslog.

Och när kommer ikraftträdandet för det nya förslaget? Vill finansministern lätta på den förlåten? Jag kan naturligtvis vänta tills propositionen kommer, men det skulle vara spännande att höra i och med att det har dragit ut på tiden i så många år.

Anf. 53 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Jag förstår att Patrik Björck vill att jag bara mellan oss här ska säga ett datum, men vi avvaktar.

Låt mig börja med problemen. Vad är det för problem som Sverige just nu har? De är stora. De är på en nivå som vi inte kunde tänka oss för 10, 15, 20 år sedan. Vi ser att den grova kriminaliteten infiltrerar verksamheter. Man bedrar människor, företag och välfärdssystemet. Allt det här göder och är grunden till dödandet som vi ser på våra gator. Att barn nu

dödar barn är inte något som bara har hänt av sig självt. Det har hänt på grund av att pengar i grund och botten göder denna ekonomi.

Då måste alla tillsammans jobba för att dämpa och strypa den kriminella ekonomin. Där är Tullverket en av flera myndigheter som är otroligt viktiga. De har till exempel gjort fantastiska tillslag av narkotika. Beslagen av narkotika och dopningsmedel motsvarade till exempel 2023 en samhällsnytta på över 10 miljarder, mer än dubbelt så mycket jämfört med 2022. De gör ett fantastiskt arbete, och det gör de också tillsammans med andra myndigheter. Det är detta som krävs för att vi ska komma åt och strypa den kriminella ekonomin.

Vad gör då regeringen under tiden? Jo, Tullverkets anslag ökar med 135 miljoner i år jämfört med förra året. Det är ett viktigt tillskott för att de ska kunna höja ambitionsnivån. Vi ska självklart också se till att det finns resurser för de uppdrag och de prioriterade uppgifter som Tullverket har.

Det handlar också, som jag sa, om verktyg. Fler tulltjänstemän har i dag möjlighet att bära vapen. Det gäller nu och är inte något som kommer sedan; det är infört genom det uppdrag vi gav Tullverket. Det handlar alltså om resurser, verktyg och ambitionsnivå.

Sedan är jag väldigt ärlig. Man kan absolut tycka att det är ett dåligt svar, men det är ändå så här. Nu kommer lagrådsremissen, och den är otroligt betydelsefull och kommer att göra stor skillnad. Men det är också så att ordförandeskapet har tagit energi från väldigt många av de tjänstemän som har arbetat med detta. De har jobbat parallellt, och de har jobbat hårt. Sverige hade ett fantastiskt ordförandeskap, som också underlättar för tullen i Sverige. Man kan absolut tycka att den energi, det engagemang och den arbetstid som alla lade ned under ordförandeskap är ordinarie arbete, men det gör såklart också nytta för tullen.

Jag är rak och ärlig och säger att just detta är en av orsakerna. Inga tjänstemän ska dock lastas för detta, tvärtom. Vi har självklart tillsammans jobbat hårt för att åstadkomma ett riktigt bra ordförandeskap, vilket vi också gjorde.

(Applåder)

Anf. 54 PATRIK BJÖRCK (S):

Herr talman! Nej, jag skulle inte drömma om att lasta några tjänstemän för att regeringen inte avsätter resurser för sitt ordinarie arbete. Det är självklart regeringen och finansministern som är ansvariga för detta.

Vi är överens om problemformuleringen: Sverige befinner sig i ett väldigt allvarligt läge när det gäller kriminalitet, och Tullverket står i frontlinjen. Det som gör mig lite orolig, herr talman, är att regeringen inte verkar prioritera arbetet för att lösa de problem som vi är överens om finns. Detta bekymrar mig, herr talman.

Regeringen säger: Vi har sagt till Tullverket att de ska springa fortare, jobba mer och använda nya metoder och nya verktyg. När man pratar med Tullverket och dess ledning och tjänstemän konstaterar de: Ja, det gör vi jättegärna, men om vi ska kunna använda de nya metoderna och verktygen kräver detta mer resurser än vi har i dag.

Det går inte att trolla med knäna. Om fler ska beväpnas, herr talman, behövs fler vapen, skjutbanor, utbildningstid och instruktörer. Detta är inte något som så att säga bara kan tänkas fram, utan det kräver aktivt agerande

från regeringens sida. Att använda orden resurser och verktyg som ett mantra hjälper inte om man inte också tillför resurser.

Det är väl detta som tyvärr blir konklusionen av denna interpellationsdebatt, herr talman. Jag och finansministern är helt överens om problembeskrivningen och det svåra läget när det gäller brottslighet. Vi är helt överens om att Tullverket är en viktig del av lösningen. Men finansministern är inte beredd att göra det som krävs och prioritera detta arbete.

Anf. 55 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! I opposition fick jag och vi igenom budgetar. Då såg vi till att stärka Tullverket eftersom Socialdemokraterna inte gjorde det.

När jag nu har ansvaret för både Tullverket och budgeten ser jag till att de myndigheter som arbetar längst fram när det gäller att strypa den kriminella ekonomin har de resurser som behövs. Detta kommer vi att fortsätta göra, och vi kommer också att ge verktyg. Vi ger just nu tulltjänstemännen längst ut de verktyg som de har bett om och vill ha. Det är viktigt för att stå på deras sida. Det handlar om dem som jobbar längst fram i frontlinjen och utsätts för stora risker. De möter mycket av den grova kriminaliteten på ett sätt som vi andra inte gör.

Ledamoten kan vara helt lugn för att jag kommer att fortsätta ta ansvar, både för att strypa den kriminella ekonomin som helhet och för att stärka tullens befogenheter och resurser när det behövs.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 14 Svar på interpellation 2023/24:343 om socialförsäkringsskyddet för gravida

Anf. 56 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Sanne Lennström har frågat mig vilka förslag i utredningen *Ett modernare socialförsäkringsskydd för gravida* som jag avser att gå vidare med och när detta kommer att ske.

Ett modernt och förutsebart socialförsäkringsskydd för gravida som arbetar är onekligen en väldigt viktig jämställdhetsfråga. Det ska finnas en ekonomisk trygghet och även goda möjligheter till egenförsörjning och till att kombinera arbetsliv och familjeliv. Ett gott skydd under graviditeten är också viktigt för det jämställdhetspolitiska delmålet om jämställd hälsa.

I de fall en gravid kvinna inte kan fortsätta arbeta på grund av att arbetet är för fysiskt påfrestande, att det finns risker i arbetsmiljön eller, för den delen, att sjukdom föreligger ska socialförsäkringssystemet vara tryggt och pålitligt. Arbetsgivarnas arbete med omplacering och anpassning av arbetsuppgifter ska ge förutsättningar för kvinnor att fortsätta arbeta under graviditeten, och det är också ett arbete jag verkligen välkomnar.

Betänkandet *Ett modernare socialförsäkringsskydd för gravida* (SOU 2023:23) har nyligen remissbehandlats; jag tror att det var den 13 december som det sista svaret gick ut. Förslagen bereds just nu i Regeringskansliet. Det är därför, herr talman, för tidigt att gå in närmare på vilka förslag vi ämnar gå vidare med.

Anf. 57 SANNE LENNSTRÖM (S):

Herr talman! Jag vill inleda med att tacka statsrådet Tenje för dagens debatt, som ju handlar om gravida kvinnors välmående men också ekonomi.

Graviditet är inte en sjukdom. Det är en mening många av oss har fått höra när vi haft krämpor relaterade till graviditet. Den kan härledas till ett förarbete från 1940-talet, där man slår fast att graviditet är en del av det naturliga livsförloppet, inte en sjukdom.

Det känns 2024 såklart väldigt daterat att luta sig mot en sådan vägledning. Och det är en formulering som har gjort det lättare för icke-gravida än för gravida kvinnor att bli sjukskrivna. En man som har ont i ryggen kan bli sjukskriven. När en kvinna har ont i ryggen är det naturligt – hon är ju gravid.

Graviditetspenningen utformades för över 40 år sedan, och det är dags för en modernisering. Alla kvinnor är olika. Vissa vill arbeta ända fram till barnets födelse medan andra mår sämre redan tidigt i graviditeten och behöver ersättning för att kunna vara hemma.

Här finns ett grundläggande fel. Den som blir med barn och har svårt att arbeta får ofta sämre ersättning än om hon hade blivit sjuk. Detta handlar, som statsrådet säger, om målet gällande ekonomisk jämställdhet och även jämställd hälsa. Ska vi uppnå det målet måste det finnas ett tillfredsställande socialförsäkringsskydd när du har nedsatt arbetsförmåga på grund av graviditet.

Vissa arbetsmiljöer innebär dessutom stora risker för den som är gravid. Den gravida får helt enkelt inte arbeta kvar, ibland under hela graviditeten. Det är väldigt viktigt att kvinnor kan få hjälp med anpassningar av arbetet eller omplacering så att ekonomin går ihop och man inte får en smäll redan innan barnet är fött.

Även här måste det finnas ett skydd, så att kvinnan kan behålla sin ekonomiska självständighet. I dag kan kvinnor som blir beviljade graviditetspenning få en förmån utbetald som längst till och med elfte dagen före beräknad förlossning. Därefter är den gravida hänvisad till att använda semester eller föräldrapenning, trots att hon kanske på grund av risker kan vara förbjuden att arbeta på sin arbetsplats. Många kvinnor bränner dessutom föräldradagar tidigare än så och får sedan en sämre ekonomi när barnet är fött.

Kristina Nilsson blev utsedd till att se över socialförsäkringsskyddet för gravida. Hennes grupp lämnade som sagt förra våren sin utredning till regeringen. Utredningen föreslår att förmånsperioden för graviditetspenningen ska förlängas till dagen före förlossningen och att inkomsttaket inom graviditetspenningen ska höjas till samma nivå som i sjukpenningen. Det föreslås även ett förtydligande i lag om att gravida ska ha likvärdig rätt till sjukpenning som icke-gravida. Detta förslag skulle göra socialförsäkringsskyddet vid graviditet mer likt det skydd som finns om man är sjuk.

Detta är viktigt ur jämställdhetssynpunkt, och det föreslås även att Jämställdhetsmyndigheten får i uppdrag att se över kvinnans rätt till omplacering, så att hon kan jobba kvar om det är möjligt.

Herr talman! Det finns massor av bra förslag i Nilssons utredning som skulle göra livet och ekonomin lättare för landets gravida. Förslagen är utredda, och det förelåg ju en stor politisk enighet här. Det har nu blivit ett

nytt år. Jag förstår att frågor behöver beredas och remitteras i Regeringskansliet, men det hindrar inte statsrådet från att svara på min fråga: Kommer statsrådet att lämna några förslag som stärker socialförsäkringsskyddet för gravida det närmaste året – ja eller nej?
(Applåder)

Prot. 2023/24:62
30 januari

Svar på
interpellationer

Anf. 58 SOFIA AMLOH (S):

Herr talman! På tal om utredningen kan vi konstatera att gravida i dag har sämre möjligheter att beviljas sjukpenning. Det var ju därför den tidigare regeringen tillsatte den utredning som nu har kommit med dessa förslag.

Det är just som interpellanten har beskrivit: Vid besvär i samband med graviditet hänvisar man till att det handlar om det normala livsförloppet. Det bygger på tolkningar från 1940-talet. Det har hänt väldigt mycket sedan dess när det gäller synen på gravida kvinnor och möjligheten att vara arbetsför.

Utredningen föreslår bland annat höjd ersättning för gravida som inte kan arbeta och pekar på möjligheten att ge alla graviditetspenning de sista dagarna före förlossning. Det är ju många kvinnor som förlorar inkomst på grund av att de är gravida, och så kan vi inte ha det. Just därför föreslår utredningen att det ska gå att få graviditetspenning fram till dagen före förlossningen. I dag upphör rätten till graviditetspenning tio dagar före beräknad förlossning.

I samband med att utredningen presenterades våren 2023 sa statsrådet Tenje att det är högt prioriterat att se till att kvinnor kan fortsätta att arbeta under graviditeten. Jag kan inte annat än hålla med. Men jag blir ändå bekymrad när jag ser propositionslistan, där regeringen visar planeringen för kommande lagförslag under 2024, för där finns inget om detta med. Det finns inget som är i enlighet med utredningens förslag, inte ens någon liten del av det.

Det ska alltså gå ett helt år utan att regeringen lägger fram förslag om ändringar här. Ska vi alltså vänta oss att inget händer på det här området – att regeringen inte ens klargör att gravida har samma rätt som dem som inte är gravida?

Jag tycker inte att man ska säga att något är högt prioriterat om man inte kan visa det i handling. Är det prioriterat eller inte för regeringen att göra något, och varför görs det ingenting under 2024?

Anf. 59 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Låt mig säga att det är glädjande att ledamöterna tycks dela min uppfattning om att det är viktigt att vi moderniserar en mycket generös föräldraförsäkring och också möjliggör att gravida kvinnor kan vara kvar i arbete så länge som möjligt.

Den ekonomiska familjepolitiken är en viktig stabiliseringsfaktor och ger även förutsättningar till en god balans mellan arbetsliv och familjeliv i form av den generösa föräldraförsäkring som vi har i Sverige. De reformer som nyligen har trätt i kraft, det vill säga en utökning av dubbeldagarna och möjligheten att överlåta föräldrapenningen, kan ytterligare stärka möjligheten att förena ett aktivt arbetsliv med ett aktivt familjeliv och också stärka möjligheterna för en nyförlöst kvinna att få stöd genom gemensam föräldraledighet med partnern under längre tid.

Förslagen från utredningen *Ett modernare socialförsäkringsskydd för gravida* innebär till del att fler kvinnor ska kunna få ersättning från socialförsäkringen under en längre tid. Vi måste då vara ärliga och säga att detta skulle öka kvinnors frånvaro från arbetsmarknaden under graviditeten. En längre frånvaro från arbetsmarknaden under graviditeten tillsammans med den långa föräldraledigheten, som oftare tas ut av kvinnor än av män, skulle kunna ha negativa effekter för kvinnors arbetsmarknadssituation och livsinkomster. Detta måste vi vara noga med att påpeka.

Det är ett allvarligt problem att kvinnor är frånvarande från arbetsmarknaden och inte har ett lika högt arbetskraftsdeltagande som män. Men det är klart att det måste finnas ett tryggt och förutsägbart stöd när det inte finns förutsättningar för att man ska kunna arbeta.

En nedsättning av arbetsförmågan som beror på sjukdom ger ju inte rätt till graviditetspenning – jag tror att ledamoten Lennström var inne på det – utan det blir en ersättning i form av sjukpenning i stället. Men det finns ingen tydlig gräns mellan när nedsättningen av arbetsförmågan beror på just sjukdom och när den beror på graviditet. Det finns en tydlig gränsdragningsproblematik. Utredningen har haft i uppdrag att titta på just dessa delar och lämnar också en del förslag som skulle kunna underlätta bedömningen.

Betänkandet har, som jag nämnt tidigare, nyligen remissbehandlats. Sista dag att svara på remissen var i december. Det tycker jag att man ska respektera. Man ska samla in de svar som remissinstanserna har bemödat sig med att skriva – det är många som har svarat – och noga väga för- och nackdelar. Det kan leda till en moderniserad föräldraförsäkring och framför allt stärka kvinnors situation på arbetsmarknaden och möjliggöra att de så länge som möjligt deltar i arbete under den tid de är gravida och kan arbeta. Sedan ska de också kunna ha en snabb återhämtning efter förlossningen och komma tillbaka till arbetet.

Anf. 60 SANNE LENNSTRÖM (S):

Herr talman! Tack, statsrådet, för svaret och också delvis samsynen i denna viktiga fråga! Vi är ju många i den här kammaren som har varit gravida. Jag tror att vi kan vara överens om att även om man har haft en bra graviditet mår man ofta inte så bra mot slutet av den. Man kan vara tung och trött och behöva vila inför den stundande förlossningen.

Utredningen nämner att 66 procent av alla som var gravida 2019 använde föräldrapenning innan barnet ens var fött. Det är inte rimligt att man ska behöva bränna föräldrapenningdagar eller ta ut semester och att det ska stå mot tid tillsammans med ens barn, när barnet väl har kommit. Vårdprofessionen har också nämnt till utredningen att detta kan få vissa kvinnor att pressa sig själva till en gräns som inte är bra för vare sig kvinnan eller barnet.

För att lösa detta föreslår utredningen en icke behovsprövad graviditetspenning som kan nyttjas de sju sista kalenderdagarna före beräknad förlossning.

Nu, herr talman, har jag talat om de största reformerna i Nilssons utredning. Jag blir nyfiken på de hinder som finns, om det nu skulle finnas hinder för att gå vidare med dessa angelägna förslag. Utredningen är ju klar, och politisk enighet upplevs finnas, som sagt. Remissvaren, som statsrådet nämner, kikade jag igenom lite grann tidigare i dag. De kommer bland

annat från LO, SKR och TCO, och de är väldigt positiva till många av förslagen. Det borde båda gott.

Men även om det finns enighet i förslag kan det finnas politik i grunden som handlar om prioriteringar, för det är egentligen det som politiken kollar ned till. Då är frågan: Vad vill regeringen lägga pengar på?

Vill vi ge gravida kvinnor som mår dåligt samma ersättning som män som har ryggsproblem får? Vill vi göra snuset billigare? Vill vi ge gravida en veckas återhämtning före förlossning? Eller vill vi ha billigare plastpåsar? Så kan man säga om man ska hårdra det hela.

För mig är svaret enkelt. Politik handlar om att vilja något, och vi socialdemokrater vill att gravida ska få fler rättigheter och bättre ekonomi.

Min fråga till statsrådet är alltså: Kommer regeringen att prioritera gravida och i närtid lämna några förslag som ligger inom utredningen eller utanför utredningen om gravidas situation – ja eller nej?

(Applåder)

Anf. 61 SOFIA AMLOH (S):

Herr talman! Det handlar inte om att vi, med våra frågor, inte skulle respektera remissinstanserna, remisstiden eller de processer som detta kräver. Här har vi fullständig samsyn. Jag tänker att den här debatten inte handlar om det.

Men nu är detta gjort, och förslagen ligger där. Då kvarstår frågan: Vad tänker regeringen göra? Jag tycker inte att det har framgått hittills. Det är väl dessa svar som statsrådet fortfarande är skyldig oss.

Jag kanske ska vända på frågan. Hur viktig är den här prioriteringen? Är det precis så som interpellanten tidigare redogjorde för? Hur är det när man får chansen att sänka skatten? Är det då fortfarande prioriterat att se till att gravida kvinnor kan få möjlighet att inte förlora för mycket i inkomst? Eller kommer skattesänkningen att gå först igen? Det handlar snarare om detta.

Menar statsrådet att detta är högt prioriterat? Då behöver man också visa att annat kan få stå tillbaka i prioriteringarna för att detta ska kunna bli verklighet.

Min fråga kvarstår: Kommer vi att kunna se faktiska förslag som läggs på riksdagens bord under nästa år?

Anf. 62 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Jag tycker att vi i den här regeringen med all önskvärd tydlighet har visat att vi definitivt prioriterar gravida och att vi definitivt är inne på spåret att modernisera föräldraförsäkringen ytterligare.

Som jag nämnde i mitt tidigare replikskifte har vi redan gått fram med förslag. Det handlar om att utöka antalet dubbeldagar, vilket definitivt kan underlätta för kvinnor, så att de får hjälp och stöd under den första tiden när de ska ta hand om sitt nyfödda barn. Det handlar framför allt också om möjligheten att överlåta föräldradagar, vilket skulle innebära att kvinnor i ett betydligt tidigare skede kan återgå till arbete.

Men när det gäller gravida vill jag ändå poängtera, herr talman, att den här regeringen definitivt har prioriterat både gravida och förlossningsvården.

Regeringen har presenterat en förlängd förstärkning av satsningen på förlossningsvården och kvinnornas hälsa. Under 2023 avsatte regeringen

1,8 miljarder kronor på området förlossningsvård och kvinnors hälsa. Och 2024 avsätter regeringen 1,6 miljarder för samma ändamål.

Det finns en överenskommelse mellan staten och SKR som totalt omfattar 1,5 miljarder kronor. Vi har gjort en överenskommelse med SKR som består av en rad olika insatsområden. Det handlar till exempel om utveckling av graviditetsvårdkedjan och av eftervården, om stärkt kompetensförsörjning samt om utveckling av relevant kompetens och nya arbets sätt. I denna överenskommelse ingår även insatser för en mer jämlik mödrahälsovård och en mer jämlik förlossningshälsovård.

Inom ramen för regeringens satsningar finns det alltså stora satsningar på förlossningsvården. Samtidigt ger vi fler myndigheter viktiga uppdrag. Till exempel har Socialstyrelsen fått i uppdrag att ta fram en nationell plan för förlossningsvården, och Inspektionen för vård och omsorg har fått i uppdrag att förstärka tillsynen av mödrahälsovården och förlossningsvården.

Jag tycker att det är väldigt viktigt att konstatera att man kan jobba på flera olika sätt. Precis som båda ledamöterna har varit inne på har nu remissvaren kommit in. Vi bereder dem för tillfället i Regeringskansliet, och jag ämnar återkomma i frågan när vi landat i hur vi ska gå vidare med den.

Anf. 63 SANNE LENNSTRÖM (S):

Herr talman! Tack, statsrådet, för svaren och debatten i dag! Jag tycker såklart att det är jätteviktigt med satsningar på förlossningsvården. Men jag befann mig också i denna kammare i förra veckan när Marcus Wennerström kallade till interpellationsdebatt om sjukvårdskrisen. Då var det 21 representanter för olika regioner som befann sig här och som hade en debatt med statsrådet Acko Ankarberg Johansson om de otroliga resurser som behövs för att våra regioner ska kunna gå runt. Det handlar om sjuka och om gravida som ska till en förlossning. Jag tycker att det är väldigt viktigt att få in detta också i den här debatten: Våra regioner befinner sig i stor och djup kris. Där skulle regeringen verkligen behöva agera, för det gäller också viktiga satsningar för gravida.

Men nu gäller det den fråga som vi debatterar i dag. I dag har vi ett socialförsäkringsskydd för gravida som inte håller måttet. Det riskerar att göra att denna grupp diskrimineras. Det är väldigt viktigt att vi behåller bilden av Sverige som ett land där man både kan bilda familj och kan arbeta, som statsrådet nämner. Det är viktigt att det inte finns en motsättning däremellan. Man kan göra både och. Det handlar om kvinnors egenmakt och om att man har en rimlig ekonomi.

Jag tänker inte avsluta detta inlägg med en fråga utan med en uppmaning: Gå vidare med Kristina Nilssons utredning, för det finns väldigt många bra förslag där som skulle öka skyddet för gravida! Jag ser fram emot att debattera de förslagen här i kammaren med socialförsäkringsutskottet.

(Applåder)

Anf. 64 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka interpellanten för frågan och båda ledamöterna för debatten. För mig är det självklart att Sverige ska vara ett land där kvinnor kan fortsätta arbeta så lång tid som möjligt under

sin graviditet. Och för de kvinnor som inte kan göra det ska det finnas ett tryggt och förutsägbart socialförsäkringsskydd.

Herr talman! Jag tänker att vi får all anledning att återkomma till debatten och att diskutera dessa frågor än mer när vi har landat i hur vi går vidare.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.57 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 18.00.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 18.01.

§ 15 Svar på interpellation 2023/24:350 om uppföljning av Finansinsatser

Anf. 65 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Åsa Eriksson har frågat mig hur jag och regeringen tänker agera för att insatser via samordningsförbund ska kunna effektutvärderas på individnivå.

Samordningsförbunden är viktiga för att genomföra samordnade rehabiliteringsinsatser och stödja människor att uppnå arbetsförmåga och egenförsörjning. Det är samtidigt angeläget att få ytterligare kunskaper om resultaten av samordningsförbundens insatser.

Inspektionen för socialförsäkringen, ISF, slutredovisade i mars 2023 sin utvärdering av samordningsförbundens verksamheter på individnivå. ISF:s utvärdering visar att det samordnade stödet har positiva effekter för personer som står långt ifrån arbetsmarknaden. Men utvärderingen visar även att det är svårt att mäta effekter av samordnade insatser. ISF framhåller särskilt att det behövs mer effektutvärderingar av det samordnade stödet. Det är en slutsats som jag instämmer i.

Utöver ISF:s utvärdering har det funnits ett uppföljningssystem, benämnt Sus, som har använts av samordningsförbunden för att följa upp resultaten för de individer som deltar i samordningsförbundsfinansierade insatser.

Herr talman! Under 2021 initierade Försäkringskassan ett arbete för att ersätta Sus med ett nytt uppföljningssystem. Under 2022 beslutade Försäkringskassan att driftsätta enbart de delar av det nya uppföljningssystemet som inte innehåller personuppgifter. Bakgrunden var att Försäkringskassan i arbetet med att utveckla det nya uppföljningssystemet konstaterat att det fanns oklarheter i fråga om det rättsliga stödet för att utbyta personuppgifter mellan myndigheterna.

Prot. 2023/24:62
30 januari

Svar på
interpellationer

Som jag har framfört tidigare är det bra att Försäkringskassan har uppmärksammat detta. Uppföljning av samordningsförbundens insatser får inte ske på bekostnad av den enskildes rättssäkerhet. Samtidigt är det angeläget att göra en uppföljning på individnivå av samordningsförbundens arbete.

Enligt uppgift utreder Försäkringskassan för närvarande de rättsliga förutsättningarna för att kunna utbyta personuppgifter inför ställningstagande. Man håller på med att göra en framställning till regeringen i frågan. Jag ser fram emot att ta del av det ställningstagande som Försäkringskassan nu arbetar med.

Anf. 66 ÅSA ERIKSSON (S):

Herr talman! Tack, statsrådet, för att vi kan debattera denna viktiga fråga igen! För ganska exakt ett år sedan diskuterade vi här i kammaren samma sak, ett uppföljningssystem för individer som ingår i samverkansinsatser via Finsamlagstiftningen. Statsrådet sa då: ”Jag tycker att det är angeläget att få en ökad kunskap om resultat och effekter av samordningsförbundens olika insatser.” Jättebra! Jag instämmer.

Därför är det både förvånande och beklämmande att det fortfarande inte finns något system för att följa upp hur det går för individer som ingår i samordnade Finsaminsatser. Blir det någon utveckling? Är det väl investerade skattemedel? Finns det någon typ av insats som är mer effektiv än någon annan vid en viss situation? Det tror jag att såväl statsrådet som jag och många som forskar på området gärna vill veta.

Herr talman! När jag träffar företrädare för samordningsförbunden ute i Sverige får jag intrycket att statsrådets tal om stöd och hjälp till människor som är sjukskrivna och har komplex problematik tyvärr bara är fagra ord. En person som arbetar med Finsam säger: Just nu tycks det ha gått troll i detta hos våra huvudmän. Lokalt utvecklas fantastiska lösningar för att nå de mest utsatta individerna medan huvudkontoren mest verkar fokusera på att hindra och påminna om allt som är förbjudet. Uppföljning är nu förbjudet på individnivå. Kompetensutveckling med Finsaminsatser är förbjudet. Samverkan med ESF-medel är tydligen förbjudet. Förebyggande arbete är förbjudet. Och samarbete mellan förbunden är förbjudet. Listan tycks aldrig ta slut.

Herr talman! Det här gäller livsviktig samverkan för att individer som har komplex problematik, bland annat sjukskrivning, ska få hjälp med att komma på fötter och att kunna varaktigt försörja sig själva. Den här lagstiftningen kom till just för att individer med komplex problematik behöver samordnat och individanpassat stöd från olika aktörer. Vi måste veta hur det går för dem. Blir det någon progression? Hur ska vi kunna mäta det om det inte finns något individbaserat system?

Jag tror att alla som har erfarenhet av Finsaminsatser inser att vi alla skulle vinna på att fler individer kommer ur sin nuvarande situation och i stället använder samordningsförbunden för att kunna klara sig själva och stå på egna ben.

Herr talman! Vad är det då som händer? Statsrådet säger i sitt svar att hon har fått uppgifter om att Försäkringskassan nu utreder det här. Jag hoppas verkligen att det är så. Men när jag strax före jul besökte Försäkringskassans huvudkontor tillsammans med socialförsäkringsutskottet frågade jag när systemet för uppföljning av individer i Finsaminsatser skulle

komma. Jag fick då intrycket att något sådant system inte alls är på gång. De berättade inte om någon utredning.

Herr talman! Jag hoppas verkligen att statsrådet har mer information att ge mig. Varför har statsrådet inte gett Försäkringskassan i uppdrag att ta fram ett system för att kunna följa upp hur det går för individer i Finsam-insatser?

Anf. 67 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Det råder inget tvivel om att regeringen ser samordningsförbunden som en väldigt viktig resurs för att bidra till att stödja människor och rusta dem för att komma i arbete. Jag delar ledamotens beskrivning av de många fina insatser som görs och hur betydelsefulla de kan vara för många som i dag står långt från arbetsmarknaden och behöver hjälp och stöd.

Jag har själv som kommunstyrelseordförande, i mitt tidigare liv innan jag fick uppgiften att vara minister i den här regeringen, jobbat mycket med samordningsförbunden och sett stora framgångar. Det är en stor fördel att samordningsförbunden kan finansiera insatser som utgår från de lokala och regionala förutsättningarna för att skapa de specifika insatser som kan utformas efter människors behov och var de lever och bor.

Att få människor i arbete har en både social och ekonomisk funktion och betydelse, men framför allt handlar det ur mitt perspektiv om att utöka friheten och livsglädjen. Att ha en arbetsplats, kollegor, en meningsfull sysselsättning, semester och en egen lön att leva på skapar både välmående och ökat oberoende. Därtill påverkas samhället positivt, givet att man då betalar skatt. Man ökar också sin framtida pension. Att få fler i arbete är alltså helt avgörande för individen, vårt välbefinnande och framför allt landets ekonomi och välfärd.

Jag hoppas och tror definitivt att samordningsförbunden kan spela en konstruktiv och viktig roll, men för att de ska kunna fungera så bra som möjligt är det nödvändigt med effektutvärdering. Det är ett viktigt verktyg för att man ska kunna veta vilka insatser som ger effekt och verkan, precis som ledamoten beskriver. Dem kan man då kanske kopiera och ta vidare till andra samordningsförbund. De kan sedan göra likadant eller skruva lite i systemen och anpassa dem efter de regionala och lokala förutsättningarna, helt enkelt för att fler ska komma i arbete.

Jag tror att det finns väldigt mycket mer att göra. Det är inte så att vi inte har problem på olika håll som vi behöver övervinna. Det håller jag helt med om. Det finns mycket vi skulle kunna göra och utveckla än mer, men då är det även viktigt att man tittar på och utreder det rättsliga läget innan man skapar ett nytt system som kanske också är kontroversiellt och äventyrar rättssäkerheten när det gäller personuppgifter.

Jag tycker att det är viktigt att göra både och. Man ska ha ett system som följer upp på individnivå och veta att skattebetalarnas pengar verkligen gör nytta och leder till arbete i stället för fortsatt utanförskap. Samtidigt ska man värna integriteten och rättssäkerheten. Det är väldigt bra att Försäkringskassan tittar på de här sakerna innan man har ett fullskaligt, färdigt system, så att det inte råder någon tvekan om att båda dessa viktiga delar kan upprätthållas.

Prot. 2023/24:62
30 januari

Svar på
interpellationer

Anf. 68 ÅSA ERIKSSON (S):

Herr talman! Jag är jätteglad, på riktigt, över att vi är överens om att Finsam och alla samordningsförbund och deras insatser är värdefulla och viktiga. Jag hoppas att vi också är överens om att de borde kunna användas mer så att fler grupper kan få hjälp att komma i arbete och få egen försörjning. Men hur ska det göras utan ett system där man kan följa upp hur det går för individerna?

Jag vet att NNS, Nationella nätverket för samordningsförbund, träffade statsrådet strax före jul. Jag vet att de då också tog upp den viktiga punkten att det saknas system och dessutom har gjort det under hela 2023 och en bit in på 2024. Fortfarande finns det såvitt jag vet ingen prognos för när det ska komma ett system där man kan följa upp individerna.

Om statsrådet har mer information från Försäkringskassan om vad som utreds, när och hur, vill jag hemska gärna veta det. När jag ställde frågan till generaldirektören i december fick jag nämligen intrycket att det inte var något nytt system på gång. Jag hoppas att det var fel.

Herr talman! Det behövs ett nationellt, kvalitetssäkrat system för insamling av individdata och behandling av personuppgifter inom ramarna för den finansiella samordningen. Det behövs av flera olika skäl – inte minst att statsrådets egen utredare, Per Johansson, i översynen av förändringar i sjukförsäkringen hävdar att det saknas empiriskt stöd för att arbetsmarknadsinriktad rehabilitering skulle leda till ökad återgång i arbete, trots att vi är flera som menar att det visst finns sådan forskning. Att han och andra som hävdar att det inte finns stöd kan få fram fakta och statistik ur ett system som följer upp hur det går för individen är alltså ytterligare ett skäl till att det behövs.

När den här utredningen kommer med sina förslag i mars är det många av oss som befarar det värsta, nämligen att regeringen tar tillfället i akt och tar bort alla de förbättringar av sjukförsäkringen som vi socialdemokrater genomförde under vår andra mandatperiod i regeringsställning. Jag och andra menar att man behöver ha statistik och på fötterna för att kunna visa att det är felaktigt att göra dessa förändringar och ta bort förbättringarna.

Herr talman! För att alla de som arbetar med finansiell samordning, alla de som är del av insatser via finansiell samordning och alla de som forskar om vilken typ av rehabilitering som är mest effektiv på riktigt ska känna att de gör rätt saker, veta vad som är mest effektivt och kunna utvärdera insatserna måste det finnas ett nationellt system.

Vad tänker statsrådet vidta för åtgärder? Tänker hon ge uppdrag till Försäkringskassan? Vad tänker statsrådet göra för att det ska bli ett system där individer i Finsaminsatser kan följas upp?

(Applåder)

Anf. 69 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Arbete pågår i Försäkringskassan med att utreda frågorna kring det rättsliga stödet och se hur ett system kan utformas så att det garanterar både integriteten och de rättsliga principerna samtidigt som vi kan få en effektutvärdering på individnivå och inte bara på aggregerad nivå. Det har jag påpekat flera gånger.

Jag tänker att när utredningen är klar kan vi landa i både för- och nackdelar med de olika saker som då kommer att läggas fram. Vi kan då också se hur man kan lösa andra problem och skapa nya möjligheter för Finsam

att så småningom göra ännu mer. Det handlar både om att kunna mäta på aggregerad nivå och om att gå ned på individnivå och se vilka effekter som de insatser som är gjorda har lett fram till.

Till skillnad från ledamoten målar jag alltså inte alls i svart, utan jag ser snarare stora möjligheter framöver med både de utredningar som ledamoten nämnde och dessa frågor som jag definitivt tror att vi kan göra väldigt mycket mer kring.

Anf. 70 ÅSA ERIKSSON (S):

Herr talman! Ja, att vi kan använda lagstiftningen om finansiell samordning till mycket mer än vad vi gör i dag är statsrådet och jag överens om. Jag hoppas verkligen att vi kan komma dit framöver. Jag hoppas också att regeringen kommer att ta initiativ för att fler grupper ska få stöd av den typen av insatser. Men det har gått tolv månader sedan jag förra gången ställde frågan till statsrådet om när ett sådant här system kommer på plats. Än så länge har det inte rört sig alls i frågan, vad jag vet.

För tredje gången i dag frågar jag alltså när statsrådet bedömer att ett system kan vara på plats. Kommer statsrådet att vidta några åtgärder för att det ska kunna ske skyndsamt?

Anf. 71 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka för den här debatten och diskussionen och för att ledamoten återigen lyfte den här frågan. Jag vill understryka att jag tycker att det är väldigt viktigt att samordningsförbunden får möjlighet att utvärdera effekterna av sina insatser på individnivå. Jag gläds åt att Försäkringskassan tittar på de här frågorna så att vi kan komma framåt. Men jag kan i dag inte ange ett specifikt datum eller en tidpunkt för när det kan ske, och jag kommer inte ens att försöka gissa mig till det.

Vi får helt enkelt återkomma till den här frågan lite längre fram, men jag vill noga poängtera vikten av att få fler i arbete och att gå från bidrag eller utanförskap till aktivitet, sysselsättning och arbete. Den kanske enskilt viktigaste frågan för regeringen är att återupprätta den arbetslinje som så tydligt monterades ned under de senaste åtta åren av den socialdemokratiska regeringen. Det är en prioriterad fråga för den här regeringen.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 16 Svar på interpellation 2023/24:347 om regelverket för upphandling

Anf. 72 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Herr talman! Gunilla Carlsson har frågat mig om jag avser att agera för att ändra regelverket för upphandling i syfte att minska olyckor samt begränsa möjligheter till fusk.

Den mest effektiva åtgärden mot företag som ägnar sig åt arbetslivskriminalitet är att aldrig ge dessa aktörer tillträde till marknaden. En effektiv konkurrens är viktig för att marknaden ska fungera. Samtidigt blir det än viktigare att människor i utsatthet inte utnyttjas för att pressa priser.

Kriminella aktörer som systematiskt agerar i strid med lagar och förordningar ska inte få offentliga kontrakt genom upphandling.

Upphandlingslagarna innehåller redan i dag regler om uteslutning som syftar till att upprätthålla en sund konkurrens. Möjligheten att utesluta leverantörer på grund av onormalt låga priser finns också.

Leverantörskontrollutredningen har lämnat förslag som ska göra det enklare att kontrollera och utesluta olämpliga och oseriösa leverantörer från offentliga upphandlingar. Utredningen föreslår att Bolagsverket får ansvar för att tillhandahålla en tjänst som gör det möjligt för upphandlande myndigheter att kontrollera leverantörer som lämnar anbud i enskilda upphandlingar.

Jag vill poängtera att upphandlingsreglerna inte begränsar möjligheten att upphandlande organisationer begär att en leverantör anger vilka underleverantörer som ska användas och hur stor del av kontraktet som ska läggas ut på en underleverantör. Det finns inte heller någon begränsning i hur många led som organisationen får begära uppgifter om.

Vare sig det handlar om uteslutning, underleverantörsled eller kontroll sätter inte upphandlingsreglerna upp några hinder. Det som behöver bli bättre i många fall är hur upphandlande organisationer använder möjligheterna och att det sker en adekvat uppföljning av de offentliga kontrakten.

Anf. 73 GUNILLA CARLSSON (S):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka statsrådet Slottner för svaret.

Förra året blev ett svart år beträffande arbetsplatsolyckor med dödlig utgång. 65 personer gick till sitt arbete men kom aldrig hem igen. Tyvärr kunde jag läsa på Arbetsmiljöverkets hemsida i går att antalet personer som dött i arbetsplatsolyckor i år redan var sex – en månad in på det nya året. Detta är en stor tragedi för familj, närstående, vänner och arbetskamrater, men också för hela samhället. Dessa personer förolyckades i samband med att de skulle utföra sitt arbete.

Vi kan aldrig acceptera detta. Alla måste känna sig trygga på sina arbetsplatser, och när de går till jobbet ska de också veta att de kommer hem på kvällen. Tyvärr har den SD-ledda regeringen inte agerat i arbetsmiljöfrågorna. Många känner och upplever otrygghet på sina arbetsplatser. Det kan handla om arbetsmiljön, men också om arbetslivskriminalitet och osjysta villkor på arbetsmarknaden.

Som jag lyfter fram i min interpellation till statsrådet Slottner är arbetslivskriminaliteten i vårt land ett växande problem som får konsekvenser på flera olika sätt. Människor utnyttjas och behandlas illa. I vissa fall lever de under slavliknande förhållanden. Men det är också ett hot mot våra gemensamma resurser. Både arbetslivskriminalitet och momsbedrägerier är ett stort hot mot statsfinanserna.

Varje år upphandlar stat, kommuner och regioner för ungefär 800 miljarder kronor. Det är en betydande del av samhällets totala ekonomi. Det här är våra gemensamma skattepengar, som jag tycker ska användas på ett ansvarsfullt sätt. Genom upphandlingslagstiftningen har vi en möjlighet att motverka korruption, godtycke och slöseri med skattemedel, men vi har också ett ansvar att ställa krav. Offentlig upphandling ska aldrig bidra till osund konkurrens eller dumpa villkoren på svensk arbetsmarknad.

I svaret som jag fått i dag från statsrådet lyfts det fram att den bästa åtgärden är att aldrig ge oseriösa aktörer tillträde till marknaden, att en effektiv konkurrens är viktig och att kriminella aktörer som systematiskt agerar i strid med lagar och förordningar inte ska få offentliga kontrakt genom upphandling. Statsrådet framhåller att upphandlingslagarna redan innehåller regler om uteslutning av underleverantörsled och kontroll och att det inte är några problem med detta. Det här visar på en passiv hållning från en av regeringens representanter. Man kan uppfatta svaret som att ansvarigt statsråd egentligen inte har något ansvar eller några möjligheter att påverka situationen. En lika stor passivitet har den SD-ledda regeringen visat i fråga om arbetsplatsolyckor.

Det är inte alltid så lätt att hitta dessa oseriösa företag när man sitter och upphandlar. Om det vore det skulle vi inte mötas av alla dessa återkommande nyheter om företag som är oseriösa eller kriminella och utnyttjar arbetskraft inom upphandlad verksamhet. Jag har faktiskt stor respekt för att det inte alltid är så lätt att upphandla. I vissa fall har man stora organisationer, men ibland är man också väldigt ensam.

Mina frågeställningar till statsrådet kvarstår. Ser inte statsrådet några bekymmer med att människor blir utnyttjade på sina arbetsplatser och att vi har människor som inte kommer hem igen? Om statsrådet ser det här, hur tänker han då agera, inte minst som ansvarig för upphandlingslagstiftningen?

Ministern nämner förslaget om att ge Bolagsverket i uppdrag att samordna registerkontroller. Jag undrar när ministern kan tala om när detta kommer på plats.

(Applåder)

Anf. 74 EVA LINDH (S):

Herr talman! Föregående år, 2023, blev verkligen ett svart år beträffande arbetsplatsolyckor. Det är inte värdigt att man ska gå till jobbet och aldrig komma hem. Det är både sorgligt och oacceptabelt. Precis som Gunnilla Carlsson sa i sitt inlägg verkar de flesta olyckor ske i branscher som är väldigt hårt ansatta av arbetslivskriminalitet och där arbetsmiljöarbetet brister.

Det här får naturligtvis allvarliga konsekvenser på väldigt många olika sätt. Hur upphandlingar sker påverkar detta arbete och i förlängningen också antalet arbetsplatsolyckor. Att ställa krav på arbetsmiljö redan vid upphandlingen förebygger förstås både arbetsplatsolyckor och arbetssjukdomar. Det är också ett effektivt sätt att hindra oseriösa företag från att skaffa sig konkurrensfördelar genom att bryta ut arbetsmiljölagen för att vinna anbud.

Men antalet underleverantörer påverkar också. Framför allt påverkar det hur arbetet planeras och genomförs. Det påverkar även ansvarsutkrävandet. Man använder underleverantör på underleverantör i flera led. Till slut har inte huvudentreprenören någon koll.

Byggbranschen hör till de värst drabbade branscherna när det gäller arbetsplatsolyckor. I flera år har byggbranschen toppat Arbetsmiljöverkets inte så angenäma lista över antalet dödsfall på arbetsplatser. Dessutom gav Bygghandelskommissionen 2021 en väldigt dyster bild av branschen – den är präglad av kriminalitet, skattefusk, svartarbete och många led av underleverantörer.

Johan Lindholm, som är ordförande för fackförbundet Byggnads, har beskrivit det så här: Det råder en osund konkurrens med kedjor av underleverantörer för att pressa priser. Hundratals företag kan jobba på en enda arbetsplats. Ingen tar ansvar fullt ut, och det får ödesdigra konsekvenser.

På en arbetsplats där det finns många underleverantörer i kombination med att de anställda kommer från flera olika länder försvåras också det förebyggande arbetsmiljöarbetet. Det blir oöverskådligt, och som sagt tar ingen riktigt ansvar.

Många gånger blir svaret att vi ska öka inspektionerna. Det behövs. Arbetsmiljöverket ska göra fler oanmälda inspektioner på arbetsplatser nästa år. Problemet är väl att man inte får mer resurser för att göra det. Frågan är vad det kommer att innebära i verkligheten. Men oavsett inspektioner är inte heller det tillräckligt. Vi behöver göra mer.

Det är arbetsgivarna som har ansvar för arbetsmiljön. Det är där förändringen behöver ske. Vi kommer inte, som någon har sagt, att kunna inspektera oss till en bra arbetsmiljö. Vi behöver göra stora förändringar samtidigt. Vi behöver ha inspektioner, och vi behöver förbättra arbetsmiljöarbetet. Då blir också regelverket för upphandlingar så avgörande.

Förutom det som Gunilla Carlsson har ställt frågor om till civilministern vill jag fråga: Är man beredd att titta på problemet med så många underleverantörer och att ingen riktigt tar ansvar?
(Applåder)

Anf. 75 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Herr talman! Först och främst vill jag instämma i att det är en tragedi med varje enskild som förolyckas i en arbetsplatsolycka, och det innebär en tragedi för hans eller hennes familj och nära anhöriga. Det är naturligtvis någonting som regeringen tar på mycket stort allvar. Det hoppas och tror jag att varje regering gör.

Vad gäller just arbetsplatsolyckor och i yttersta fall dödsfall är det arbetslivsminister och arbetsmiljöminister Paulina Brandberg som bär ansvaret för dessa frågor och är ansvarig i regeringen för detta. Vill man ha fördjupad debatt om det får den debatten ändå föras med henne.

Det handlar inte om att skylla ifrån sig på något sätt, Gunilla Carlsson och Eva Lindh, eller om en ovilja att göra någonting. Det är väldigt viktigt att peka på det regelverk och den lagstiftning som finns i dag. Det är en omfattande lag, och många led är dessutom väldigt reglerade inom EU. Det finns väldigt stora möjligheter att agera.

Det har jag verkligen blivit införstådd med under mitt dryga år som civilminister med ansvar för offentlig upphandling. Många gånger kan man skylla på lagstiftningen. Man säger: Vi kan inte göra detta på grund av hur lagstiftningen ser ut.

Jag har blivit införstådd med att man kan sköta upphandling på väldigt många olika sätt med den lagstiftning vi har i dag. Det är väldigt bra att säga och berätta för alla upphandlande organisationer och myndigheter. De känner sig kanske ibland lite uppgivna för att de inte kan agera som de skulle vilja.

Under förra året 2023 hade jag ett antal rundabordsamtal med en otroligt stor bredd av aktörer som på olika sätt är inblandade i offentlig upphandling. I de samtalen framkom det verkligen att det brister inte minst i efterkontrollen när ett avtal väl är slutet. Man missar därmed många ose-

riösa och ibland kanske till och med kriminella aktörer eller aktörer som inte levererar de tjänster och varor som de har lovat att göra.

Man saknar många gånger ett strategiskt förhållningssätt och strategiska inköpsprocesser, det vill säga man agerar på samma sätt oavsett vad det är man upphandlar och köper in. Vi vet att kommuner och organisationer som har mer strategisk och kategoristyrd upphandlingsprocess har mycket bättre fungerande processer. Det i sin tur är också viktigt för att skapa trygga arbetsplatser.

Dessa rundabordssamtal ska också mynna ut i en översyn av den nationella upphandlingsstrategin som vi hoppas ska leda till bättre fungerande upphandlingar. Huvudsyftet är att göra upphandlingen mer attraktiv för små företag i idéburen sektor. Vi hoppas också att ett bättre upphandlingsförfarande ska kunna leda till tryggare och säkrare arbetsplatser med färre oseriösa aktörer.

Sedan har vi Leverantörskontrollutredningen som lämnade sitt betänkande före jul. Jag tror att remisstiden också gick ut före jul. Remisserna håller nu på att behandlas på Regeringskansliet. Med det förslag som den kommer med så kommer det att bli lättare att redan innan ett avtal sluts kunna upptäcka oseriösa och kriminella aktörer. Det tycker jag är väldigt bra. Man kan se det innan man sluter ett avtal med ett företag som vinner en upphandling i stället för att upptäcka detta efteråt.

Utredningen visar dock att med dagens regelverk är det inte möjligt att begränsa antalet underleverantörer. Då får man jobba på ett annat sätt för att komma undan de problem som finns med väldigt många underleverantörer inom inte minst bygg och anläggning.

Anf. 76 GUNILLA CARLSSON (S):

Herr talman! Statsrådet återkommer till att det redan finns många sätt att agera med den upphandlingslagstiftning vi har i dag. Det gör det absolut. Men om den skulle vara tillräckligt bra så skulle vi inte hela tiden få rapporter om missförhållanden på arbetsplatserna med aktörer som agerar oseriöst. Jag lyfte fram tidigare att det handlar om miljarder i resurser som försvinner ut. De hamnar i fickorna inte bara hos aktörer som är i Sverige utan också hos aktörer i andra länder.

Jag vill också lyfta fram det som min kollega Eva Lindh lyfte fram. Det handlar om problemet inom byggbranschen men också inom andra branscher med att det förekommer väldigt långa leveranskedjor. Det innebär en ökad risk för att de överenskomna avtalsvillkoren inte respekteras. Det försvårar också uppföljningen av efterlevnaden hos de olika underleverantörerna. När det väl händer en olycka är det väldigt svårt att hitta vem som står ansvarig för att det är så enormt många olika led. De som drev företaget när man fick avtalet kan ibland ha försvunnit, och det är nya bolag som kommer in.

Leverantörskontrollutredningen, som tidigare har nämnts, tillsattes av den tidigare S-ledda regeringen för att den skulle titta på hur man skulle komma åt den osunda arbetsmarknaden. Den fick också i uppdrag att titta på hur man kunde få bukt med de låga leverantörskedjorna. Det är en fråga som har lyfts fram från byggbranschen under väldigt lång tid. Men tyvärr valde utredningen att inte presentera några förslag, vilket jag tycker är olyckligt. Detsamma gäller uppdraget om förslag på arbetsrättsliga villkor för att komma till rätta med arbetslivskriminaliteten.

Det hade varit bra om man hade kunnat komma vidare i båda de delarna för att kunna rensa ut en del av de oseriösa aktörer som förstör så mycket på den svenska arbetsmarknaden både för arbetstagare och för seriösa företagare. De känner ibland: Det är ingen idé att jag driver det här företaget, eftersom jag inte kan konkurrera på samma villkor. Det handlar också om att medborgarnas pengar, skattemedel, är med och göder kriminalitet och oseriösa aktörer.

Vi socialdemokrater lyfter fram att vi anser att underleverantörskedjorna bör begränsas. Vi vill också se att man tillsätter en utredning för att just titta på det. Jag vill återigen ställa frågan till statsrådet Slottnér om han tänker tillsätta en utredning som tittar på underleverantörskedjorna.

Jag har också en andra fråga som hänger ihop med alla dessa dödsolyckor. Statsministern har fått en inbjudan till både Byggnads och Byggföretagen. De har begärt ett möte med statsministern. Jag är lite nyfiken på om statsrådet har ett besked att ge. Har statsministern satt sig tillsammans med branschen för att titta på hur man kan komma åt arbetsplatsolyckorna?

Den tredje frågan är: Hur ser statsrådet på att så många miljarder försvinner från statskassan som vi skulle kunna använda inte minst för att få en bättre välfärd i landet?

(Applåder)

Anf. 77 EVA LINDH (S):

Herr talman! Anledningen till att vi lyfter upphandlingsregelverket är att det är en bidragande orsak till att det råder en osund konkurrens och att det förekommer välfärdsbrottslighet och fusk. Det betyder inte att all upphandling leder till detta. Men varje gång vi ser att det påverkar och får negativa konsekvenser, som i förlängningen kan sluta med arbetsplatsolyckor, måste vi tänka att vi ska ta tillbaka regelverket för att se vad vi skulle kunna förändra. Vad är det vi skulle kunna förbättra?

I flera fall, faktiskt varje år, när det har pratats om arbetsplatsolyckor lyfter man upp antalet underleverantörer som ett exempel på anledningar till att det är svårt att kontrollera detta och svårt att få till ett bra arbetsmiljöarbete. Därför lyfter vi frågan.

Just nu finns inget förslag. Vi socialdemokrater föreslår som sagt att man ska tillsätta en utredning för att undersöka hur många led man skulle kunna begränsa detta till. Som det nu är kan det finnas upp till hundratals led, vilket är orimligt. Det innebär också att ingen kan ta ansvar.

I Norge har man begränsat antalet underleverantörer till två stycken. Det har man gjort för att kunna få hejd på detta och få stopp på det missbruk som finns på arbetsmarknaden. Vi tycker att den SD-styrda regeringen ska titta på detta, och vi hoppas att den gör det och går vidare med att se om det finns någonting i regelverket som vi skulle kunna förändra.

Jag förutsätter och tror att vi alla här inne vill få hejd på det fusk och den välfärdsbrottslighet som finns och de arbetsplatsolyckor där vi har sett så hemska resultat under förra året och i inledningen av detta år.

Anf. 78 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Herr talman! Det blir svårt för någon SD-styrd regering att göra något, Eva Lindh, eftersom den SD-styrda regeringen inte existerar i Sverige. Vi har en borgerlig regering som består av och leds av tre partier: Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna. Någon SD-regering har vi alltså

inte i det här landet, utan vi har ett parlamentariskt samarbete med Sverigedemokraterna i den här regeringen.

Lagen om offentlig upphandling ingår inte i det Tidöavtal vi har slutit tillsammans med Sverigedemokraterna, utan det är någonting som regeringen kan agera i självmant utan att Tidöavtalet behöver tecknas in i frågorna.

Jag vet inte riktigt i vilken ände jag ska börja, men jag säger alltså inte att det inte är något problem med underleverantörer. Det tyckte jag att jag sa i mitt första eller andra inlägg här också. Jag ser naturligtvis problem med en stor mängd underleverantörer, vilket kanske är ett större problem inom en del branscher än i andra. Vi vet att detta är särskilt vanligt förekommande inom bygg- och anläggningsbranschen.

Vi har en utredning som just har lämnat sitt betänkande. Som Gunilla Carlsson också säger här hade den i uppdrag att titta på om man kunde begränsa antalet underleverantörer. Utredningen kom fram till att med gällande EU-rätt är inte detta möjligt. Det är klart att vi kan tillsätta en ny utredning; om man inte gillar svaret en utredning kommer med kan man tillsätta en ny i hopp om att en ny utredare ska komma fram till något annat. Men frågan har alltså just utretts, och med gällande EU-rätt är inte detta möjligt.

Den stora majoriteten av remissinstanserna instämmer också i detta, vilket kan vara viktigt att säga. Det finns ett par remissinstanser som har sagt att de inte instämmer i slutsatsen. LO var ett av de fackförbund som gick ut och sa detta. Men den stora majoriteten av remissinstanserna instämmer alltså i utredningens bedömning, och vi får se vad vi landar i och om vi delar bedömningen.

Då får vi jobba inom det ramverk, det regelverk och den lagstiftning som vi har. Enligt dessa kan upphandlande myndigheter få kontroll. Även om de inte kan begränsa antalet underleverantörer är det möjligt att få kontroll och begära information om vilka dessa underleverantörer är och hur stor andel av upphandlingen som ska utföras av underleverantörer. Detta tycker jag att vi ska vara tydliga med. Skicka gärna den signalen till upphandlande myndigheter: Ha kontroll på de upphandlingar ni sluter avtal i!

Ett av de mål vi har med översynen av den nationella upphandlingsstrategin är just att vi ska få mer kontroll och mer strategiskt upphandlingsarbete. Det handlar dels om att öka konkurrensen och pressa kostnaderna för att vi ska kunna hämta hem de miljarder som Gunilla Carlsson pratar om till välfärden, dels om att främja små företag i idéburen sektor. Men det handlar också om att skapa tryggare och säkrare arbetsplatser och att stoppa oseriösa och kriminella företag.

Det ska läggas till att både Boverket och Upphandlingsmyndigheten har fått uppdrag i regleringsbrevet för 2023. Upphandlingsmyndighetens uppdrag sträcker sig en bit in i 2025. De ska titta särskilt på vad man kan göra inom det regelverk och den lagstiftning som finns i dag för att begränsa kriminella aktörer i offentlig upphandling.

När det gäller huruvida statsministern avser att träffa Byggnads får nog den frågan ställas till statsministern själv. Jag har fullt sjå med att ha koll på min egen agenda och almanacka, så statsministern får svara på vad han fyller sina dagar och möten med.

Det finns ingen utredning aviserad vad gäller detta, utan nu ska vi ta hand om Leverantörskontrollutredningen och hoppas att vi ska kunna få till en bra lagstiftning utifrån den. Jag är övertygad om att Leverantörskontrollutredningens slutsatser och betänkande skulle kunna leda till att vi bromsar förekomsten av kriminella och oseriösa aktörer i offentlig upphandling.

Anf. 79 GUNILLA CARLSSON (S):

Herr talman! Tack, statsrådet, för svar på en del av frågorna! Jag tycker att det är ganska tydligt att den SD-ledda regeringen och statsrådet inte är så intresserade av att göra någonting av problemen ute på våra arbetsplatser, där människor dagligen riskerar att inte komma tillbaka hem. Då skulle man ha agerat lite mer.

Inte minst skulle regeringen ha tagit emot eller diskuterat den inbjudan som har kommit från Byggföretagen och Byggnads till ett samtal om hur man kommer vidare och hur man kan jobba med arbetsmiljöfrågorna. Men det här verkar vara en helt ointressant fråga för regeringen.

När det kommer till de frågor som jag ställde har jag inte fått några svar om Leverantörskontrollutredningens förslag att Bolagsverket ska ha ett uppdrag att tillhandahålla ett register. Det är ett förslag som vi socialdemokrater ställer oss bakom, för vi tror att det är ett viktigt steg för att komma en bit på väg i arbetet. Men när man läser i propositionslistan ser man inte något förslag, och statsrådet svarar inte heller på frågan om när vi kan vänta oss att få detta på bordet.

Jag fick ett passivt svar om att man inte kan göra någonting åt underleverantörskedjorna på grund av gällande EU-rätt. Men då får man väl titta på vad man kan göra i stället! Någonting måste ju ske, för det här är ett jättestort problem. Många branscher, och inte bara byggbranschen utan också andra, lyfter fram problemet med underleverantörskedjorna.

Herr talman! Jag hoppas att statsrådet tar frågorna lite mer på allvar och återkommer med konkreta besked.

(Applåder)

Anf. 80 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Herr talman! Först och främst tycker jag att det är otroligt oförskämt av Gunilla Carlsson att anklaga regeringen för att inte vara intresserad av att minska antalet dödsolyckor på våra arbetsplatser i Sverige. Vilken oförskämd anklagelse som uttalas här i riksdagen! Mycket får man höra, men den här kritiken tar jag inte till mig. Jag tycker att det är väldigt oförskämt att yttra den över huvud taget.

Byggnads, Transportarbetareförbundet och LO:s förbundsordförande, för övrigt, var med på det senaste rundabordssamtalet jag hade om offentlig upphandling, där bland annat denna fråga diskuterades. Men vill man ha en specifik debatt om arbetsplatsolyckor tycker jag att man får vända sig till ansvarig minister för detta, nämligen Paulina Brandberg. Den här interpellationen handlar om den offentliga upphandlingen och vad vi vill göra för förändringar i den.

Det ställdes en konkret fråga om Leverantörskontrollutredningens förslag att Boverket ska tillhandahålla ett register. Ja, det är ett av förslagen, men remisstiden har precis avslutats. På Finansdepartementet håller vi nu på och sammanställer remissvaren, och sedan får vi återkomma med när

vi planerar för lagrådsremiss och proposition och vad de kommer att innehålla. Det är ännu lite tidigt att säga det. Vi måste först sammanställa remissvaren innan vi kan ge ett vidare svar.

Det handlar just om detta: Vad kan vi göra i stället? Det är därför vi har initierat en översyn av den nationella upphandlingsstrategin och haft dessa rundabordssamtal: för att se vad vi kan göra inom rådande lagstiftning för att främja seriösa upphandlingar, konkurrenskraftiga upphandlingar och upphandlingar som gör att vi får ut så mycket kvalitet som möjligt för varje skattekrona och där vi också ökar attraktiviteten för upphandlingen, inte minst hos små företag och idéburen sektor.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Prot. 2023/24:62
30 januari

Svar på
interpellationer

§ 17 Svar på interpellation 2023/24:360 om krisberedskap och telekommunikation

Anf. 81 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Herr talman! Linus Sköld har frågat mig hur jag ska agera för att stärka tillgången till telekommunikation i kris och om jag avser att ta några initiativ för att skärpa kraven på teleoperatörerna.

Regeringen ser allvarligt på situationen som uppstod i Älvsbyn i början av januari. Våra samhällen är beroende av fungerande elektroniska kommunikationer såväl i normalläge som under kriser. Den ansvariga myndigheten Post- och telestyrelsen, PTS, har arbetat under lång tid för att stärka säkerheten och robustheten i kommunikationsnäten, såväl genom reglering och tillsyn som genom finansiering av åtgärder som går utöver vad som kan krävas att de enskilda operatörerna vidtar på egen hand.

PTS tar ut en årlig beredskapsavgift av de större operatörerna, som ska finansiera åtgärder som stärker de elektroniska kommunikationerna mot allvarliga hot och påfrestningar i fredstid. Staten skjuter till ytterligare medel som används för att säkerställa att den elektroniska kommunikationen är robust och kan motstå påfrestningar både i fredstid och vid höjd beredskap.

Regeringen har identifierat att elektronisk kommunikation är en sektor där beredskapen måste höjas. Som ett led i det arbetet lade regeringen den 18 januari fram propositionen *En telesamverkansgrupp för fredstida kriser och höjd beredskap* (prop. 2023/24:60).

Den nationella telesamverkansgruppen har funnits sedan 2005 och baserats på frivillighet. Enligt regeringens förslag ska PTS kunna besluta om att vissa aktörer ska delta i totalförsvarsplaneringen. Där ingår planeringen och samordningen av åtgärder inför eller vid fredstida krissituationer inom beredskapssektorn för elektroniska kommunikationer. Förslaget ger också PTS befogenheten att ålägga aktörer att genom samverkan stödja arbetet för att återställa infrastrukturen för elektroniska kommunikationer i anslutning till händelser vid fredstida krissituationer eller höjd beredskap. Regeringen tror att detta kommer att ge Sverige bättre förutsättningar för robust krishantering och beredskap inom elektronisk kommunikation.

Arbetet för att stärka den samhällsviktiga digitala infrastrukturen fortsätter, och regeringen har för avsikt att vidta ytterligare åtgärder inom området när och om det skulle bedömas vara nödvändigt.

Anf. 82 LINUS SKÖLD (S):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för detta tillfälle att debattera en så här viktig fråga en så här sen kväll.

Jag tänkte för tydlighetens skull, för dem som eventuellt lyssnar på denna debatt, klargöra vad som hände i Älvsbyn den 4 januari i år.

Det var kallt, skulle man kunna säga. Det var mycket kallt, ned mot 40 minusgrader, i Älvsbyn den 4 januari. Så brann det i en transformatorstation mitt inne i byn, och flera tusen hushåll blev utan ström – i 40 graders kyla. Det gick några timmar, och sedan tog Telias reservkraft i telemasten slut och mobiltäckningen dog för merparten av Älvsbyns invånare – så också för krisledningen i kommunen, för hemtjänstens larm, ja, snart sagt alla blev utan möjlighet att kommunicera utanför det rum man befann sig i.

Den som granskar detta lite närmare kommer att upptäcka att det som styr hur länge teleoperatörerna behöver hålla sina master igång vid ett strömavbrott är Post- och telestyrelsens föreskrifter 2022:11 – de är alltså beslutade så sent som 2022. I 11 kap. 10 § står det: ”Tillhandahållare av mobila kommunikationsnät och mobila kommunikationstjänster ska med reservkraftssystem ... säkerställa att fel i extern elförsörjning inte orsakar störning eller avbrott i kommunikationsnät och kommunikationstjänster som tillhandahålls eller minskar kommunikationstjänsters täckningsområde, under åtminstone en timme i tätort med fler än 8 000 invånare och fyra timmar på övriga platser.”

Alltså: I centralorter med över 8 000 invånare ska reservkraften räcka en timme. På landsbygden ska den räcka fyra timmar. Skälet är att man kan anta att det är tätare mellan elavbrotten på landsbygden än i stan.

Nu var ju detta en olycka. Såvitt känt fanns det ingen som med ont uppsåt anlade den brand som ledde till elavbrottet. Men lek med tanken att någon med ont uppsåt skulle vilja slå ut eltillgången i Älvsbyn. Efter fyra timmar skulle mobiltäckningen dö. Frågan som då uppstår är: Hur länge kan någon hålla oss utan ström, och hur länge ska vi i så fall vara utan telekommunikation?

Frågorna jag ställde till statsrådet var hur han ska agera för att stärka tillgången till telekommunikation i kris och om han tänker ta några initiativ för att skärpa kraven på teleoperatörerna att hålla sig med reservkraft. Statsrådets svar leder till många fler frågor än klargöranden.

Det finns en finansiering av åtgärder som går utöver vad som kan krävas av de enskilda operatörerna genom att man tar ut en beredskapsavgift av de större operatörerna och genom att staten skjuter till pengar till Post- och telestyrelsen. Men var fanns i så fall Post- och telestyrelsen när Älvsbyn blev utan mobiltäckning den 4 januari?

Det finns också en telesamverkansgrupp. Vissa aktörer ska kunna åläggas att samverka för att därigenom återställa infrastrukturen vid ett avbrott. Men Telia kommer ju inte att kunna samverka igång Vattenfalls eltillförsel.

Vad är det egentligen statsrådet vill göra för att stärka tillgången till telekommunikation i kris?

(Applåder)

Anf. 83 MARCUS WENNERSTRÖM (S):

Herr talman! Jag ska försöka fatta mig kort.

Det är viktigt, precis som Linus Sköld belyser i debatten, att påminna sig om att det också var precis i dessa dagar som ministern för civilt försvar stod i Sälen och pratade om skyndsamhet och att kriget kommer. Allvarstiderna är här och nu, sa han, och det finns ingen tid att vänta.

Jag och statsrådet Slottnér hade en debatt i höstas angående Transportstyrelsens misslyckande när det gäller att hjälpa Heby med en liten lägesbild om hur det såg ut på de statliga vägarna där när orten svämmade över. Jag tänker att det vore klädsamt om regeringen också iklär sig rollen och ser att det finns ett statligt ansvar att axla i den här situationen som är väldigt allvarlig.

Utifrån det tycker jag att det är behjärtansvärt att Linus Sköld ställer just den här interpellationen, för många samhällsviktiga aktörer i landet är väldigt starkt beroende av telekommunikation.

Den här gången var det i Älvsbyn. Nästa gång är det någon annanstans. Det enda vi med stor säkerhet kan veta är att det kommer att inträffa igen. Därför tycker jag att det är rimligt, precis som Linus Sköld betonar, att fundera över om det inte är dags för staten att kliva fram och bli en tydligare kravställare som också uppdaterar kraven på de samhällsviktiga tjänsterna, exempelvis telekommunikationer, och ger tydligare riktlinjer om tid för redundans för att skapa en robusthet också för andra system som är beroende.

Det är så otroligt många bitar som är beroende av telekommunikationer, och när dessutom de fasta näten monteras ned allteftersom blir det så otroligt mycket viktigare att vi har redundans i de mobila näten. Det är ju dem vi kommer att vara beroende av oavsett om det är kriget eller krisen som inträffar.

(Applåder)

Anf. 84 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Herr talman! Jag tror att ni försöker trissa upp motsättningar som i ärlighetens namn inte finns.

Vi ser naturligtvis vad som händer i Sverige. Vi ser vad som händer i vår omvärld i form av cyberattacker, attacker mot telekommunikationer och internetjänster, alltså elektronisk kommunikation över huvud taget, och vi är och blir alltmer sårbara ju mer digitaliserade våra samhällen blir. Den här typen av måltavlor blir också allt viktigare i krigföringen. Det ser vi inte minst i Ukraina. Att störa ut olika typer av elektroniska kommunikationer är viktigt för krigförande länder och kommer förmodligen att bli allt viktigare framöver.

Därför behöver vi stärka skyddet för elektronisk kommunikation och den elektroniska infrastrukturen, och vi kommer att behöva stärka det civila försvaret generellt. Det arbetet har den här regeringen påbörjat, men det är ett arbete som tar tid, och regeringen har suttit i drygt ett år. Det här är ingenting som görs i en handvändning, men arbetet är påbörjat. Jag kan också säga att vi i torsdags tog ett regeringsbeslut om flera uppdrag till Post- och telestyrelsen, där de ska återkomma med förslag om hur Sverige bättre kan skyddas mot så kallade hybridattacker.

En interpellationsdebatt ska också svara på de frågor som ställs. Jag kommer inte att fastna i en debatt om enskilda händelser och datum. Det vill jag inte. Men svaren på de frågor som ställts är att vi skyddar oss bland annat genom den årliga beredskapsavgiften som alla operatörer är skyldiga att betala till PTS för att man ska stärka de elektroniska kommunikationerna just vid allvarliga hot eller påfrestningar. Därutöver tillskjuter också staten egna medel till civilt försvar inom sektorn elektronisk kommunikation.

Vi har den nationella telesamverkansgruppen som har funnits sedan 2005 men som är ett frivilligt samarbete. Där tog regeringen så sent som för någon vecka sedan beslut om att detta nu ska bli obligatoriskt. Post- och telestyrelsen ska kunna beordra både privata och offentliga aktörer att delta och vara behjälpliga i den här samverkansgruppen för att både kunna återställa förstörd infrastruktur, därmed även åt konkurrenter, och förbereda, samarbeta och öva inför eventuella kriser och eventuell förstörd infrastruktur.

Regeringen gör alltså saker. Vi har presenterat nya åtgärder, men vi kommer definitivt, och det är jag säker på, att behöva återkomma med fler åtgärder för att stärka civilt försvar generellt och elektroniska kommunikationer i synnerhet.

Anf. 85 LINUS SKÖLD (S):

Herr talman! Jag menade bara att illustrera ett bekymmer när jag nämnde den 4 januari. Älvsbyn kan få vara ett exempel. Låt oss anta att det i kväll inträffar ett varaktigt strömavbrott i Ödeshög. Skulle Post- och telestyrelsen då komma dit med reservkraft för att hålla igång telekommunikationen längre tid än fyra timmar, eftersom det är ett krav som uppenbarligen går längre än det krav man kan ställa på den enskilda operatören?

Frågan är principiell till sin natur, och jag tycker inte att statsrådet ska försöka att undvika den genom att hävda att man inte kan prata om det enskilda exemplet. Jag tycker att statsrådet kan bemöda sig om att svara på den principiella frågan jag ställer.

Jag tycker också att här finns en konflikt mellan borgerlig övertygelse och vad som kommer att bygga ett starkt samhälle. Vi såg den i en interpellationsdebatt här i kammaren tidigare i dag när vi debatterade bankernas övervinster med finansministern. Åtgärderna som regeringen vidtar för att göra någonting åt orimliga övervinster i dessa dyrtider hos bankerna är att lägga ansvaret på kunderna. Vi ska göra det lättare för kunderna att byta bank för att stärka konkurrensen, säger finansministern.

Nej – politiker måste ta ansvar för samhällssystemet och för att bygga ett samhälle som är robust och motståndskraftigt i kris och i krig!

Det syns när Carl-Oskar Bohlin håller sitt anförande, som Marcus Wennerström nämnde tidigare i talarstolen, där han i sina 15 minuter i strålkastarljuset ”med ämbetets kraft, mindre inlindat och med en osminkad tydlighet” talar om att det kan bli krig i Sverige.

Han ställde frågor som löd så här: Är du ledande befattningshavare i en beredskapsmyndighet? Är du kommunalråd? Är du arbetstagare? Är du privatperson?

Inte en enda fråga löd: Är du teleoperatör?

Han avkräver alltså individen ansvar, och för den som vill veta vad han frågade privatpersonerna var frågan: Har du tagit ansvar för din hemberedskap?

Den som vill veta vad civilförsvarsminister Carl-Oskar Bohlin kräver i hemberedskap kan gå till Expressen, nyårsafton 2022. Rent konkret innebär det, skriver han: ”Förbered dig för att kunna klara dig sig utan samhällets hjälp i en vecka, men gärna längre.”

Av mig som enskild privatperson, mina föräldrar eller vilken enskild privatperson som helst kräver alltså regeringen en vecka utan el, utan värme och utan mat. Av teleoperatörerna kräver man en timme. Är det rimligt, Erik Slottner?

(Applåder)

Anf. 86 MARCUS WENNERSTRÖM (S):

Herr talman! För att inte bli ett alltför långt eko av Linus Skölds kraftfulla inlägg alldeles nyss tänker jag försöka fatta mig kort.

Jag tycker ändå att det tål att repeteras att vi har Heby, vi har E22 och vi har Älvsbyn. Detta är bara de ”enskilda händelser”, för att låna statsrådets ord, som har inträffat i närtid. Samhället har störts på grund av oönskade händelser. Inte i någon av dessa händelser finns det, vad vi vet, någon främmande makt inblandad. Men det som alla händelserna har gemensamt är att staten tveklöst har lyst med sin frånvaro.

Därför är det så otroligt viktigt att vi, precis som Linus Sköld betonar, funderar över var vi lägger ansvaret när vi ska bygga vidare och komma framåt. Lägger vi det på den enskilda individen? Ja. Bör vi då också lägga det på de statliga myndigheterna? Ja. Bör vi då också lägga det på ansvarigt statsråd för att samordna de statliga myndigheterna? Ja.

Därför blir det så viktigt att ta debatten utifrån enskilda händelser. De är bara en del i ett annat mönster. Statsrådet måste svara på hur man avser att faktiskt åtgärda den struktur som alldeles uppenbart inte fungerar.

(Applåder)

Anf. 87 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Herr talman! Efter att ha hört Linus Skölds inlägg kan jag nästan rekommendera att skriva en interpellation till civilförsvarsminister Carl-Oskar Bohlin. Han verkar röna ett stort intresse hos interpellanten. I stället för att debattera andra statsråds uttalanden, debattinlägg och eventuella möten, vem den och den träffat eller inte träffat, är det bättre att ta debatten med berört statsråd än att jag ska stå här och spekulera och kommentera.

Jag tycker att jag svarade på interpellationen i mitt förra inlägg, och jag kommer att fortsätta att hålla mig till detta. Min bedömning är att teleoperatörerna är mycket intresserade och angelägna om att deras nät ska hålla. Det finns inte någon teleoperatör som medvetet slarvar eller är lättvindig. Det är klart att de vill ha robusta nät som håller för attacker, väderfenomen eller vad det nu kan vara. Men vi vet att den typen av kommunikationer – vilket jag sa i mitt första inlägg – är sårbara och är föremål för attacker i dag i den omvärld vi lever i. De är mer så att säga lovligt byte för främmande makter på ett sätt som vi måste vara vaksamma på.

Post- och telestyrelsen är en robust myndighet som jobbar bra och som har flera uppdrag på området, och jag stänger absolut inte dörren för att ytterligare uppdrag kan komma. De har fått en del uppdrag, som jag har

redogjort för, bland annat genom Nationella Telesamverkansgruppen, som kommer att ställa större krav på teleoperatörer att förbereda och öva samt att återställa när något väl sker. Vi lägger därmed ökade krav på operatörerna genom propositionen. Det är inte alls snack om att lägga ansvar på enskilda individer, som det har påståtts här, utan här visar vi att vi vill lägga större ansvar på operatörerna. Det kommer att behövas eftersom vi måste förbereda oss på att det kan bli fler attacker framöver.

Anf. 88 LINUS SKÖLD (S):

Herr talman! Civilministern uppmanar mig att interpellera civilförsvarsministern. Jag ska givetvis göra så och hälsa så gott från civilministern i den interpellationsdebatten.

Frågan har ställts till civilministern i dag, som är ansvarig för mobil telekommunikation: Avser han att vidta åtgärder för att stärka tillgången till telekommunikation i kris?

I den här kontexten, med de exempel jag har gett, undrar jag om han är beredd att ställa högre krav på teleoperatörerna att tillhandahålla reservkraft eller redundans för längre tid än en timme i centralort och fyra timmar i landsbygd. De är de för tillfället gällande föreskrifterna från Post- och telestyrelsen. Svaret som civilministern verkar känna sig nöjd med är att Post- och telestyrelsen har pengar för att göra det som man inte kan kräva av den enskilda operatören. Betyder det, Erik Slottnér, att Post- och telestyrelsen har pengar och ansvar att försörja mobilmasterna med reservkraft om elavbrottet är längre än fyra timmar?

Svaret är att man kan förelägga teleoperatörer att samverka för att återställa infrastrukturen efter ett avbrott. Men Telia kan fortfarande inte samverka igång eltillförseln från Vattenfall. Jag tycker inte att civilministerns svar duger. Är han beredd att ställa större krav än fyra timmar på teleoperatörerna?

(Applåder)

Anf. 89 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Herr talman! Jag får återkomma om den konkreta fråga som ställdes på slutet. Det finns inga sådana förslag nu, och jag kommer inte att spontant säga att det är en bra idé. Det är inga förändringar som har skett under den här regeringen, utan det är samma som gällde under den socialdemokratiska regeringen de åtta senaste åren. Det vi har gjort från regeringens sida är att ställa krav på Nationella Telesamverkansgruppen. Vi ställer högre krav på operatörer att förbereda, öva och vara behjälpliga vid återställande av nedgången eller förstörd infrastruktur. Och de ska kunna hjälpa andra operatörer. Det gäller att fastställa ett samarbete mellan det offentliga och det privata, vilket är viktigt inte minst i dessa fall.

Om det är fråga om en timme eller fyra timmar finns det inget konkret nu. Men jag stänger inga dörrar. Vi kommer att behöva fler åtgärder från regeringens sida för att skydda bland annat den typen av kritisk infrastruktur. Alla innovativa förslag som kan stärka skyddet för Sverige tar jag tack-samt emot.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Anf. 90 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Herr talman! Anna-Caren Säterberg har frågat mig när regeringen kommer med ett förslag om ursprungsmärkning av kött på restaurang.

Jag vill börja med att säga att regeringen tycker att det är viktigt att möta det stora intresse som finns hos konsumenterna kring mat. Att få veta var maten kommer ifrån, hur djuren vuxit upp och var fisken fångats är viktigt för konsumenternas möjlighet att göra medvetna val. Regeringen vill att konsumenterna ska få veta var köttet som serveras på restauranger kommer ifrån så att de har möjlighet att välja svenskt kött. Det är bra för miljön och djurvälståndet, och det är bra för Sveriges självförsörjningsförmåga.

Som jag informerade om i mitt svar på den skriftliga frågan 2022/23:865 till Anna-Caren Säterberg i augusti 2023 aviserade EU-kommissionen i sin strategi från jord till bord att man avsåg att se över möjligheten att utöka bestämmelserna om obligatorisk ursprungsmärkning och att det skulle ske inom ramen för en revidering av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1169/2011 av den 25 oktober 2011 om tillhandahållande av livsmedelsinformation till konsumenterna, den så kallade livsmedelsinformationsförordningen. Regeringen valde hösten 2022 att inte undersöka möjligheterna att införa nationella bestämmelser om ursprungsinformation utan i stället invänta EU-gemensamma bestämmelser.

Enligt handlingsplanen till strategin från jord till bord skulle EU-kommissionen presentera ett förslag till revidering av livsmedelsinformationsförordningen under det fjärde kvartalet 2022. Detta ändrades sedan till mars 2023. Sverige planerade för och var berett på att ta om hand förslaget under vårt ordförandeskap. Dock har inget förslag presenterats, och ingen ytterligare information har förmedlats från EU-kommissionen vad gäller förslaget.

I och med att vi nu går in i en period av val till Europaparlamentet och att en ny EU-kommission ska utses efter det lär inget förslag om revidering av livsmedelsinformationsförordningen presenteras inom en överskådlig framtid. Det är beklagligt då EU-gemensamma regler när det gäller utökad ursprungsmärkning hade varit att föredra både för funktionen av den inre marknaden och för Europas konsumenter.

I ljuset av denna utveckling skulle det kunna vara lämpligt att titta på andra sätt att ge konsumenterna möjlighet att göra informerade val när de beställer kött på restaurang.

Anf. 91 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S):

Herr talman! Tack, landsbygdsministern, för svaret!

Sverige behöver bättre beredskap, och Sverige behöver en stark livsmedelsproduktion och en livsmedelskedja som fungerar. Vi behöver också använda mer av svenska restprodukter.

Vi socialdemokrater vill se mer svenskt i tanken. Vi vill se mer svenskt i glaset och mer svenskt på tallriken, och vi vill se fler gröna jobb på Sveriges landsbygd. I Sverige har vi ju ett gott djurskydd. Vi har låg antibiotikaanvändning och en köttproduktion med många fördelar. Många vill

välja svenskt, och vi socialdemokrater vill göra det lättare för konsumenterna att göra det.

Det är många som vill se en ursprungsmärkning av kött på restaurang – åtta av tio svenskar, enligt den senaste undersökningen. Det här är alltså ingen nyhet, utan här saknas det bara verkställighet.

SD-regeringen började med att dra tillbaka den socialdemokratiska regeringens anmälan om nationella bestämmelser om ursprungsmärkning av kött på restaurang, som lämnades till EU-kommissionen i augusti–september 2022.

Sedan, herr talman, har landsbygdsministern i tidigare svar till mig under drygt ett år gett många utfästelser när det gäller frågan om ursprungsmärkning av kött på restaurang.

Först var beskedet att ett beslut för hela EU väntades, att landsbygdsministern hade haft kontakt med kommissionen och att ursprungsmärkning skulle komma sista kvartalet 2022. Vid nästa frågetillfälle svarade landsbygdsministern att det skulle komma i mars 2023.

Landsbygdsministern sa också att han med all kraft – det sista kanske jag tog i om, herr talman – skulle driva frågan när Sverige var ordförandeland från den 1 januari 2023. Av detta blev det ingenting, rien, nada, nothing.

När man läser rapporten från jordbruks- och fiskerådets möte den 23–24 oktober 2023 ser man att Österrike tog upp frågan om uppdaterade regler för ursprungsmärkning. I rapporten kan man läsa att de flesta EU-länder yttrade sig, men man kan också se att Sverige inte sa någonting under denna punkt.

Nu vet inte jag om landsbygdsministern representerade Sverige i Luxemburg. Men jag tar för givet att landsbygdsministern gjorde det, för på samma rådsmöte nåddes en politisk överenskommelse vad gällde fiskemöjligheterna i Östersjön för 2024. Oavsett, herr talman, stämmer inte riktigt landsbygdsministerns bild med min bild om ingenting händer och om man när frågan togs upp i ministerrådet i EU inte tog till orda.

Vi socialdemokrater trodde att Sveriges regering skulle kämpa för ett förstärkt djurskydd i Europa, mer likt det vi har i Sverige, och för att Sveriges restaurangbesökare på ett enkelt ska få information om var köttet kommer ifrån. Det blev en tummetott.

Herr talman! Min fråga, som jag även ställde i interpellationen och som ministern nu får en ny chans att svara på, är när regeringen kommer med ett förslag om ursprungsmärkning av kött på restaurang.

Jag är förstås även nyfiken på vad landsbygdsministern svarade på rapporten från jordbruks- och fiskerådet och varför Sverige valde att vara tyst när Österrike tog upp frågan om ursprungsmärkning i oktober 2023.

(Applåder)

Anf. 92 SOFIA SKÖNNBRINK (S):

Herr talman! Tack, landsbygdsministern, för svaret!

Varannan tugga av det vi äter är importerad. Varannan tugga. Det här är något som inte kan upprepas nog många gånger, särskilt inte i det läge vi befinner oss i just nu där beredskapsfrågan står högt upp på agendan.

Mat är ju en av krisberedskapens viktigaste funktioner, för utan näring och energi fungerar inte vi människor över huvud taget. Men även om vi vet att hungriga magar är dåligt i kris fortsätter den svenska självförsörjningsgraden att ligga på katastrofalt låga nivåer. Det är en trend som vi måste vända.

Under pandemin kunde vi se att efterfrågan på svenska produkter gick upp. Tyvärr har den trenden nu vänt, och vi ser att importen ökar. Det beror till stor del på att vi återigen går ut och äter på restaurang, där majoriteten av råvarorna är utländska.

Herr talman! Det blev med andra ord tydligt att när konsumenterna själva kunde välja, då valde de svenskt. Därför kan man fråga sig varför det skulle vara mindre viktigt att ange var köttet kommer ifrån på ett kafé jämfört med i en butik.

Ursprungsmärkning av kött på restaurang och i storhushåll, som vi diskuterar här i dag, skulle inte bara göra det tydligare för gästerna utan också sätta press på restaurangägarna att köpa in svenska produkter för att möta kundernas efterfrågan. Det skulle i sin tur stimulera svensk livsmedelsproduktion och göra oss mindre sårbara.

Herr talman! För mig personligen är det jätteviktigt att veta var köttet kommer ifrån. Oavsett om jag står hemma och gör kålpudding eller om jag går ut på lunchrestaurang och köper den där vill jag veta, och det är jag inte ensam om. Som min kollega Anna-Caren Säterberg sa är det jätteviktigt. Åtta av tio svenskar tycker att man ska kunna ta del av den här informationen för att kunna göra ett medvetet val.

Som vi varit inne på beror det här på att svenska produkter symboliserar starkt djurskydd och låg antibiotikaanvändning, och det innebär ett mervärde för konsumenterna. Trots det uppskattar grossistbranschen att andelen svenskt kött inom storkök och restaurang ligger på ungefär 40 procent. Det rimmar ju inte alls.

Herr talman! Det är lätt att vara efterklok, men det är beklagligt att regeringen när den tillträdde valde att dra tillbaka den anmälan som Socialdemokraterna i regeringsställning skickade in till EU-kommissionen. Nu är det som det är, och då får vi laga efter läge.

Tyvärr har det visat sig att det inte finns något färdigt förslag på nya gemensamma regler för ursprungsmärkning av kött på restauranger inom unionen. Därför vill jag fråga landsbygdsministern hur länge regeringen tänker avvakta innan man agerar för att införa egna nationella bestämmelser på det här området.

(Applåder)

Anf. 93 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Herr talman! Eftertanke är alltid bra. Det har Socialdemokraterna visat prov på flera gånger, och jag ska inte vara sämre.

Det är klart att om jag hade vetat att informationen från kommissionen i jord-till-bord-strategin och i det som framförts i bilateraler med mera inte stämde, då skulle man inte ha dragit tillbaka det som förra landsbygdsministern drev igenom.

Jag tror att både interpellanten och ledamoten Skönnbrink vet att jag också tycker att det är en angelägen fråga att vi ska veta var maten kommer ifrån och att det i förlängningen troligtvis gynnar livsmedelsproduktionen i Sverige.

För att inte bara säga att det var dumt att jag inte visste på förhand vad som skulle ske vill jag ge lite bakgrund till att vi valde att dra tillbaka den här förfrågan.

Ingångsvärdet är att vi värnar Sveriges restauranger, och vi tycker inte att staten ska skapa onödigt byråkrati och krångel som påverkar den här branschen negativt. Det har vi också haft ögonen på under den här processen, och det är en viktig förklaring till att vi med den information som vi hade då valde att dra tillbaka den här ansökan eller anmälan. Det finns ju mycket fram och tillbaka som jag tror att Anna-Caren Säterberg är minst lika insatt i som jag – om det fanns behov av anmälan, om det inte fanns det och så vidare.

Det var i alla fall anledningen – att vi inte ville att vi nationellt skulle införa någonting som inom en relativt snar framtid skulle behöva ändras. Det är den enkla och ärliga förklaringen till att vi valde att göra detta.

Jag kommer inte ihåg exakt varför vi möjligen inte uttalade oss under den övriga frågan på oktoberrådet. Jag kan ha varit på en trilateral eftersom det var fiskeförhandlingar, som Sverige är ytterst involverade i. Jag ska självklart kolla upp varför vi inte yttrade oss, för det sitter alltid någon på den svenska stolen även om inte ministern själv är där. Men jag vet inte på rak arm just nu.

Detta var för att lite sätta i kontext varför vi valde att dra tillbaka anmälan. Och så vill jag upprepa att vi på mitt departement nu tittar på hur vi ska kunna gå vidare med detta. Vi kan konstatera att vi nu är i slutet av januari 2024 och att kommissionen inte kommer att hinna lägga fram något förslag om detta så att vi får EU-gemensamma regler, och då får vi titta på det ur ett nationellt perspektiv i stället.

Anf. 94 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S):

Herr talman! Min kristallkula verkar vara bättre än landsbygdsministrarnas när det gäller att lägga fram förslag och kanske också se till att det blir verkställighet.

Ministern tog upp att han värnar restaurangbranschen. Restaurangbranschorganisationen Visita, som på den tiden absolut inte ville ha krav på ursprungsmärkning, tog 2016 initiativ till att låta sina medlemmar på frivillig väg informera gästerna. Man tyckte att detta var smidigare än ett lagkrav.

Herr talman! Alla initiativ i denna riktning är förstås bra, men resultatet visar att initiativet från 2016 inte var lyckosamt. När den före detta regeringen lade fram ett förslag om ursprungsmärkning så också branschorganisationen att man tyckte att det var en god idé. Det finns alltså en bred samsyn bland Sveriges bönder, som tycker att det är en fantastisk idé, och bland Sveriges Konsumenter, som uppger att åtta av tio tycker det, och i restaurangbranschen, som också uttalat att de är positiva.

Som min kollega Sofia Skönnbrink sa såg vi den svenska andelen öka under pandemin, när vi inte gick på restaurang. Det berodde på att märkning under en längre tid varit en realitet i livsmedelsbutikerna. Så fort restaurangerna öppnade igen märkte vi att andelen svenskt gick ned.

Nu står vi här igen med samma frågeställning. Vi kan konstatera att det sedan augusti 2022 har gått åtminstone ett och ett halvt år, och i denna fråga har inget hänt trots att detta kunde ha varit infört för länge sedan. Jag kan ändå skönja en insikt hos SD-regeringen och att man nu, över ett år

senare, är beredd att vidta åtgärder och kanske också ångrar att man drog tillbaka den socialdemokratiska regeringens anmälan om nationella bestämmelser om ursprungsmärkning av kött på restaurang, som lämnades till EU-kommissionen i augusti 2022.

Herr talman! Min och Socialdemokraternas stora förhoppning i dagsläget är naturligtvis att vi, om man nu kommer till insikt om att den strategi man valde i stället inte fungerade, också får se initiativ utifrån den insikten. (Applåder)

Anf. 95 SOFIA SKÖNNBRINK (S):

Herr talman! Jag hör vad ministern säger om att det inte får bli för mycket byråkrati, och det håller vi såklart alla med om. Samtidigt kan det ibland vara viktigt att gå in och styra och tvinga fram åtgärder. Jag vill ändå hävda att enhetliga nationella bestämmelser skulle göra det väldigt mycket enklare för konsumenter att göra de medvetna val vi har pratat om.

Ett annat motargument som har förekommit i denna diskussion är att det inte finns något som hindrar restaurangägare från att själva ange varifrån det kött de har valt att servera kommer, eller att man som gäst frågar från vilket land vissa produkter kommer. Men jag vill att vi ska vara tydliga med att det inte är jätteroligt att vara den i arbetslaget eller kompisgänget som på lunchrestaurangen eller på AW:n ställer den obekväma frågan om var köttet kommer ifrån. Jag har många gånger själv fått onda ögat eller tvingats lyssna på mina kollegors högljudda suckar, inte för att de egentligen har något emot frågan utan för att de helst inte vill veta svaret. Det är inte jätteroligt att behöva byta bort entrecoten som man var så jäkla sugen på för att man får reda på att den kommer från Brasilien – eller för den delen stå fast vid beslutet att äta den saftiga brasilianska entrecoten och bli ifrågasatt av hela arbetslaget.

Herr talman! Jag har personligen inget emot att vara viktigpettern i sammanhanget eftersom jag tycker att det är så oerhört viktigt att ställa denna typ av frågor. Men jag förstår om man undviker det, särskilt om man är lite mer försiktig och blyg.

Det gläder mig att höra om landsbygdsministern är beredd att undersöka om det finns en annan lösning för att komma vidare i denna fråga. Att invänta en EU-gemensam lagstiftning tror jag nämligen inte är lösningen; det ser vi nu vad gäller djurskyddslagstiftningen. Jag hoppas att regeringen nu prioriterar detta arbete och att man skyndar på processen så gott det går. (Applåder)

Anf. 96 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Herr talman! Vi ser att frivillig märkning om svenskt ursprung har funkat väldigt bra på färdigförpackade livsmedel som säljs i butik. Den märkningen har varit framgångsrik och finns i dag på en stor och kontinuerligt ökande mängd produkter. Det är något jag själv letar efter när jag är och handlar – den runda, gula och blå märkningen.

Men märkning på frivillig grund har tyvärr inte alls fått samma genomslag på restauranger. Och jag upprepar att jag anser att konsumenter bör ha samma möjlighet att göra medvetna val oavsett om de köper sitt kött i butik eller äter på restaurang.

Eftersom båda deltagarna i debatten återupprepar detta vill jag säga att det handlade om att vi hade information om att kommissionen snart skulle

komma med ett regelverk. Jag tror fortfarande att det bästa hade varit om vi hade fått ett EU-gemensamt regelverk kring märkning, när det var så nära förestående enligt de uppgifter vi hade då. Som sagt – det är alltid lätt att titta i backspegeln. Men enligt den information vi hade där och då var det inte långt kvar innan detta regelverk skulle komma. Att i Sverige då införa vårt regelverk för att sedan tvingas ändra efter några månader var vi inte beredda att chansa på.

Jag håller med Sofia Skönnbrink om att det är bra att fråga. Det kan man absolut göra redan nu. Jag har varit med om liknande grejer – det är inte alltid så bekvämt. Eftersom den frivilliga märkningen på restauranger inte har gått lika snabbt och bra – det är bara ett fåtal restauranger som gör detta i dag – och vi nu kan konstatera att den här kommissionen definitivt inte kommer att lägga fram något sådant här förslag tittar vi nu på hur vi ska gå vidare med nationella bestämmelser.

Anf. 97 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S):

Herr talman! Som jag började med att säga vill vi socialdemokrater se mer svenskt i tanken och mer svenskt i glaset, och vi vill definitivt se mer svenskt på tallriken. Och vi socialdemokrater lade därför fram ett förslag om nationella regler för ursprungsmärkning av kött på restaurang för EU-kommissionen – konsumenterna ville det, bönderna ville det och till och med restaurangerna tyckte att det var en god idé.

I slutet av sitt svar till mig säger ministern: ”I ljuset av denna utveckling skulle det kunna vara lämpligt att titta på andra sätt att ge konsumenterna möjlighet att göra informerade val när de beställer kött på restaurang.”

Vi har precis hört landsbygdsministern säga att frivillighet, som branschorganisationen tog initiativ till, inte har fungerat, som jag också sa i mitt förra inlägg. Vi kan inte se att det har hänt så mycket sedan 2016. Jag vill därför verkligen ha svar från landsbygdsministern på vad det är för andra sätt man tittar på, som ska ge konsumenterna denna möjlighet att göra informerade val när de beställer kött på restaurang.

Anf. 98 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Herr talman! Förra landsbygdsministern Anna-Caren Säterberg vet lika väl som den nuvarande landsbygdsministern att det är dumt att spekulera om hur saker och ting ska utformas innan vi har allt på bordet och det är berett i laga ordning, så jag tänker inte gå in i några detaljer kring detta.

Men låt mig vara tydlig. Jag vill att det ska vara lika enkelt att beställa svenskt kött och göra informerade val på restaurang som när man köper det i butik. Det är en viktig fråga.

Jag delar Anna-Caren Säterbergs vision om att vi ska ha mer svenskt på tallriken och gärna också mer biodrivmedel producerat i Sverige i tankarna och så vidare. Det är jätteviktigt för vår försörjningstrygghet i landet.

Återigen: Vi kan konstatera att det inte blir några utökade EU-gemensamma bestämmelser, och därför får vi nu ta detta vidare och se hur vi ska få ordning på det på nationell nivå.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Anf. 99 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Herr talman! Adrian Magnusson har med anledning av den situation som uppstod på väg E22 mellan den 3 och 4 januari i år frågat infrastruktur- och bostadsministern vad han och regeringen avser att göra för att tillse att en liknande situation inte uppstår, om han och regeringen kommer att ta initiativ till att händelseförloppet noggrant utreds samt vilka slutsatser han och regeringen redan nu drar av det inträffade. Interpellationen har överlämnats till mig.

Att över 1 000 fordon med passagerare blev stående i över ett dygn på en svensk europaväg till följd av ett svårt men ändå begränsat snöoväder kan inte beskrivas som något annat än ett misslyckande. Regeringen kan konstatera att det uppstod brister i hanteringen som behöver åtgärdas av de berörda offentliga aktörerna för att tillse att en liknande situation inte uppstår igen.

I Sverige utgår samhällets krisberedskap bland annat från den så kallade ansvarsprincipen. Ansvarsprincipen innebär att den som har ansvar för en verksamhet under normala förhållanden har motsvarande ansvar även under krissituationer. I ansvaret ingår att vidta de åtgärder som krävs för att verksamheten ska kunna fungera vid en kris.

Ansvarsprincipen gäller även i det civila försvarets planering inför höjd beredskap och krig, likaså för hanteringen av konsekvenser av händelser under höjd beredskap och krig. Mot bakgrund av händelserna på E22:an i början av januari kan regeringen konstatera att det i den fortsatta upprustningen av det civila försvaret är viktigt att det inte finns några oklarheter gällande roller och ansvar. Samhället måste kunna klara av komplexa situationer med många inblandade aktörer under svåra förhållanden. Regeringen utesluter inte att det kan behöva vidtas åtgärder om ett sådant behov framkommer.

Regeringen kallade för två veckor sedan upp de ansvariga myndighetscheferna och företrädare för den kommunala räddningstjänsten för att få redovisningar av varför insatsen tog så lång tid och vilka åtgärder som skulle behöva vidtas för att undvika att en liknande situation uppstår igen. Regeringen ville med detta möte även understryka vikten av att myndigheter och övriga vars ansvarsområde berörs av en fredstida krissituation agerar skyndsamt vid den här sortens händelser i enlighet med de lagar och förordningar som reglerar dessa aktörers skyldigheter under kriser, höjd beredskap och ytterst i krig.

Situationen på E22:an var en regional händelse, men lärdomarna från hanteringen kan beaktas även på nationell nivå inom ramen för de beredskapsansvariga myndigheternas ansvar. Länsstyrelsen i Skåne län och Trafikverket avser att utvärdera händelsen. Regeringen följer löpande myndigheternas arbete med krishantering och den utveckling som sker för att stärka förmågan till hantering av kris och höjd beredskap.

Anf. 100 ADRIAN MAGNUSSON (S):

Herr talman! Den 3 januari vid klockan 9 på morgonen fastnade en lastbil på E22 utanför Hörby i Skåne. Hundratals bilar fyllde sedan på vägen, och snart var det totalstopp och nästan 1 000 bilar med förare och passagerare satt fast på E22.

Herr talman! Som statsrådet sa kan det som inträffade inte beskrivas som något annat än ett monumentalt misslyckande. Människor satt fast i sina bilar i upp till ett dygn, och det är ett rent mirakel att ingen för riktigt illa när E22:an fullständigt proppades igen.

Samordningen av myndighetsresurser misslyckades, och det är uppenbart att ingen tog ledning eller ansvar i den uppkomna situationen, i alla fall inte på det sätt som var önskvärt. Under dagarna efter att detta hände var den minister som ansvarar för rikets infrastruktur fullständigt missing in action. Ett sms med en kortfattad kommentar var allt som kom från honom. Ministern är fortfarande, passande nog, spårlöst försvunnen och vägrar svara på riksdagens frågor om kaoset på E22.

Den här interpellationen överlämnade ministern till en kollega i regeringen, och trafikutskottet vägrar han att träffa. Det enda som saknas är skylten över Regeringskansliet: Livsfarlig ledning.

Lite drygt två veckor efter händelserna kallades myndigheterna samman av regeringen för att svara på vad som hade hänt, och jag är glad över att den här interpellationen har fått fart på vissa delar av Regeringskansliet.

Herr talman! I svaret hänvisar statsrådet till ansvarsprincipen, som innebär att den som ansvarar för en ordning när det så att säga råder lugn och ro även ska ansvara för den i kristider. Det är väl lovligt, men det är ju uppenbart att någonting inte har fungerat i det här fallet. Befälsordningen har uppenbarligen varit otydlig, och vi vet inte vad infrastrukturministern gjorde de där dagarna, och vi verkar heller inte få svar på det.

Regeringen har, som sagt, sedan händelserna kallat till sig ansvariga myndigheter och framfört kritik och frustration. Jag har försökt ringa Försvarsdepartementet ett antal gånger för att få reda på om det fördes något protokoll vid mötet, men Försvarsdepartementets registrator vill inte lyfta på luren. Man kan, om man vill vara lite elak, undra vad det innebär för regeringens påstådda handlingskraft när det inte ens verkar råda ordning och reda och handlingskraft på Försvarsdepartementet.

Herr talman! Nu har statsrådet alltså pratat med myndigheterna och ska avvakta Trafikverkets och länsstyrelsens utredningar. Vi får hoppas att dessa båda utredningar noggrant går igenom de båda myndigheternas arbete och ansvar under de 24 timmar som människor satt fast på E22 i Skåne.

I svaret på interpellationen får vi inget besked om huruvida regeringen tänker utvärdera sin egen roll och sitt eget agerande när denna beredskapskollaps – i brist på bättre ord – ägde rum. Men det är trots allt regeringen som styr riket och bär det yttersta ansvaret.

Sveriges regering bär det yttersta ansvaret för att hundratals människor fick sitta och frysa i sina bilar på E22 i upp till ett dygn. Finns det en kultur av handlingskraft i regeringen? Är regeringen verkligen beredd att i alla fall allvarligt resonera och självkritiskt fundera kring sin egen roll? Det framgår inte av vare sig verkligheten eller svaret på interpellationen.
(Applåder)

Anf. 101 EWA PIHL KRABBE (S):

Herr talman! Ledamoten Magnusson har redogjort för hur det kan se ut när olika myndigheters samverkan inte fungerar i ett utsatt läge. Jag kommer att beröra en annan aspekt av situationen.

I det kaos som inträffade i samband med snöovädret blev det naturligtvis fokus på alla de minst tusen personer som fastnade i sina bilar under

mycket lång tid och på insatserna för att rädda dem därifrån. Bandvagnar undsatte dem så småningom, och de var också behjälpliga när en ambulans körde fast i närheten av motorvägen.

Situationen skulle dock ha kunnat sluta mycket illa om det exempelvis hade fötts ett barn på centralsjukhuset i Kristianstad med en akut hjärtproblematik som på grund av sitt tillstånd skulle vara i behov av en mycket snabb transport till sjukhuset i Lund för operation. Under de dygn som trafiksvårigheterna ägde rum inträffade som tur var ingen sådan urakut situation på sjukhuset i Kristianstad. Men det måste finnas en beredskap för att detta kan inträffa när Skåne drabbas av ett liknande väder och trafikchaos.

Region Skåne har tyvärr inget ambulanshelikopteravtal. Men vid Kristianstad Airport finns Sjöfartsverkets räddningshelikopter stationerad, och det är vi i nordöstra Skåne väldigt glada för. Helikoptern finansieras till 30 procent av staten och till resterande del av sjöfarten, och den är avsedd för sjö- och flygräddning.

Herr talman! I denna typ av situationer skulle räddningshelikoptern kunna vara livsavgörande för en svårt sjuk person som akut behöver transporteras till sjukhus i Lund eller Malmö för operation. Det finns alternativa vägar, om de nu är farbara, men det tar betydligt längre tid att färdas med ambulans i ett sådant här väderläge än med helikopter. Det borde ingå i den civila beredskapen att det finns resurser att använda vid denna typ av extraordinära situationer. Men då måste naturligtvis verksamheten vara dimensionerad för att klara krislägen, och det måste finnas någon form av reglerande avtal. Det har vi haft bekymmer med tidigare: att det inte har funnits avtal när man utfört en tjänst.

Jag vill fråga statsrådet hur statsrådet tänker sig att lösa beredskapen för att tillförsäkra svårt sjuka att komma till rätt sjukhus om en sådan här situation skulle upprepas.

Anf. 102 CARINA ÖDEBRINK (S):

Herr talman! Först vill jag tacka min partikamrat Adrian Magnusson, som har ställt interpellationen, inte minst med tanke på att vi socialdemokrater i trafikutskottet förvägrades möjligheten att ställa frågor till infrastrukturministern kring just den aktuella händelsen och kring vad regeringen avser att vidta för åtgärder.

Jag vill också tacka för svaret från ministern. På ett sätt tycker jag att det är ärligt och insiktsfullt när man talar om ett misslyckande – jag är inte riktigt van vid den typen av interpellationssvar i det utskott som jag sitter i. Men trots det finns det saker som jag vill ta fasta på.

Jag har haft politiska uppdrag under väldigt lång tid på kommunal och regional nivå. Det är alltid politiken som har det yttersta ansvaret. Och i svåra situationer, i kris men också i krig, är det viktigt att politiken kliver fram och tar det ansvar som man har. Denna regering har faktiskt gjort tvärtom. Den var frånvarande, och det var oklart var delar av regeringen var.

Som flera före mig har sagt var det bara tur att inget riktigt allvarligt hände under dessa timmar på E22:an.

Bilden när det inträffade är att samordningen mellan myndigheterna inte fungerade. Det var oklarheter i fråga om befogenheter. Det

fanns en rädsla för att fatta beslut eftersom man kunde bli ifrågasatt. Åtgärder kom för sent.

I svaret säger ministern att det är viktigt med en fortsatt upprustning av civilt försvar, att det inte ska råda några oklarheter gällande roller och ansvar och att man också är beredd att vidta åtgärder vid behov. Därför vill jag ställa en fråga till statsrådet. Med tanke på det som har hänt tycker jag att det finns anledning att redan nu dra slutsatser och kanske också peka på åtgärder som man kan göra här och nu.

Vi har en del vinter kvar innan det blir vår, så detta kan hända igen. Dagen efter att vi i utskottet hade uppe frågan om att vi ville kalla till oss infrastrukturministern uppstod det en liknande, men inte lika allvarlig, situation ute på våra vägar.

Jag tror att vi alla kan vittna om att vinterväghållningen har försämrats över tid. Jag bor utmed E4:an, söder om Jönköping, och detta kan jag tydligt se där. E22:an blev ett konkret exempel på vad som kan hända.

Jag ser att den rådande situationen är en konsekvens av att vägverk och trafikverk har slagits sönder. Delar av myndigheterna har bolagiserats. Kunskap, erfarenheter och utrustning har försvunnit. Privatisering och avreglering skulle göra samhällsnyttig verksamhet billigare och effektivare. Det har faktiskt blivit tvärtom. Man har kastat ut barnet med badvattnet.

Jag vill gärna ha ett svar på frågan om vilka slutsatser man drar och vilka åtgärder man kan göra här och nu.

Anf. 103 ANNA WALLENTHEIM (S):

Herr talman! Sedan valet 2014 har jag haft den stora äran att representera Socialdemokraterna här i Sveriges riksdag. Jag har också den stora förmånen att representera Skånes norra och östra valkrets. I min valkrets är E22:an direkt avgörande för att människor ska få vardagen att gå ihop.

I de östra delarna av Skåne är infrastrukturen många gånger under all kritik. Här finns ytterst få järnvägsstationer och järnvägsledning. Det gör att E22:an blir avgörande för att människor ska kunna ta sig till och från jobbet, till och från skolan, till och från släkt och vänner och till och från sjukvård. När E22:an korkar igen påverkar det stora delar av östra Skåne, från norr till söder. Och det påverkar väldigt många skåningar.

Det är svårt för oss som inte satt fast i trafiken den 3 januari att föreställa oss hur det påverkade människor både fysiskt och psykiskt. Det är svårt att förstå den totala känslan av ovetskap, och det är svårt att förstå den oro och rädsla som många som satt fast i bilarna kände.

Historierna från den 3 januari är dock många, för det var många som satt fast i trafiken. Det är historier om hur tusen bilar fastnade i trafiken. Det är historier om hur personer fick smälta snö för att få i sig vätska. Det är historier om hur människor med diabetes satt livrädda i sina bilar för att de inte visste hur de skulle klara situationen om de skulle få ett anfall. Det är historier om hur kylan på natten gjorde att människor satt i sina bilar och var rädda för att faktiskt frysa ihjäl. Det är historier om hur personer fick hitta lösningar för att utträta sina behov då de satt fast i nästan ett dygn samtidigt som det var storm och kyla utanför. Det är historier om ett mar-drömsdygn.

Vad som har varit återkommande i dessa historier är den totala avsaknaden av information. Det är en besvikelse över att det inte fanns några som åtminstone knackade på bilarna och frågade: Hur klarar ni er? Har ni

mat? Har ni vatten? Klarar ni kylan? Man knackade alltså inte ens på för att se ifall människorna i bilarna levde. Detta har människor upplevt som en otroligt stor oro – det handlar om framtiden och om det som man fick uppleva.

Dessa historier, herr talman, har också bidragit till att vi socialdemokrater nu menar att vi måste se till att säkra våra vägar och stärka beredskapen.

Är en regering ansvarig för att det snöar? Nej, det är man såklart inte. Däremot är det tydligt att några av de förslag som vi presenterar och framför allt som vi har presenterat hade kunnat göra skillnad. Där har regeringen ett ansvar.

Redan i somras krävde vi att det ska finnas en beredskapsgeneral för att koordinera hjälpinsatser mellan länsstyrelser, kommuner, regioner och andra berörda myndigheter. Men det valde regeringen att inte lyssna på. Det hade kunnat göra skillnad i en sådan här situation.

Utöver det menar vi att också andra saker behöver komma till, andra krav och alla andra beredskaper, för att hantera en sådan här situation. Om vi i Sverige ska ha god beredskap behöver vi ha en pålitlig och välfungerande infrastruktur. Alla i Sverige måste kunna lita på vägarna och järnvägarna. Men så ser situationen inte ut. I Sverige korkar nämligen både järnvägar och vägar igen alldeles för ofta. E22:an är tyvärr ett lysande exempel.

Det kommer många vackra ord från ministern och regeringen gällande denna situation. Men faktum är att regeringen med sin politik monterar ned stora delar av vår infrastruktur och inte gör det som krävs. Samtidigt uppmanar man människor att ta sitt ansvar om krisen och kanske kriget kommer. Men ändå väljer man att dra ned på statens ansvar. Exakt vilka signaler skickar detta i tider av oro?

Anf. 104 THOMAS MORELL (SD):

Herr talman! Jag känner mig tvungen att blanda mig i diskussionen. Jag har nämligen i just denna talarstol haft åtskilliga debatter med den förre infrastrukturministern, Tomas Eneroth. Han är inte helt obekant, kan jag tänka.

Det är nästan pinsamt att höra Socialdemokraternas raljerande över regeringen och det som hände på E22:an. Jag har haft flera debatter med den förre infrastrukturministern om bristerna i vinterväghållningen. Den sista hade vi efter att en yrkesförare hade glidit av vägen och slagit ihjäl sig. Då fick jag till svar av den dåvarande infrastrukturministern att vi har ett väl fungerande och modernt sätt att sköta vinterväghållningen.

Jag har snart 50 års erfarenhet av att vara ute på vägarna och har kört i stort sett alla tänkbara fordonskombinationer. Jag har sett utvecklingen genom åren. En sak är säker: Trafikverket har uppfunnit världens bästa ismaskin. Där har vi bekymret. Man förlitar sig på de elektroniska meteorologerna i diket och på att någon vid en datorskärm ska skicka ut resurser för att ploga vägen. De kommer ut för sent, och insatserna är för små.

Om man hade skickat ut insatserna i tid hade situationen på E22:an aldrig uppstått. Det är ett av skälen till att trafikutskottet vill förhöra Trafikverket och inte regeringen. Det är Trafikverket som sköter verksamheten. Det är där bristerna finns, och det är där vi måste ha fokuset. Om de hade skickat ut resurser på vägen hade situationen aldrig uppstått.

Detta har ni socialdemokrater försvarat. Ni tycker till och med att det har varit ett bra sätt att sköta vinterväghållningen. Det som hände på E22:an var ingalunda det enda som hände det dygnet. Det var likadana situationer på E4, E20 och E6 samt på riksväg 50, riksväg 60 och riksväg 62. Skillnaden var att det inte var så många fordon som fastnade där. Men situationerna var likadana. På E20 var det också stopp i Finnerödjabacken, som är ett välkänt ställe.

Under alla debatter som jag har haft med Socialdemokraterna och den före infrastrukturministern hävdade man att det fungerade väl. Nu vet vi att det inte gör det.

För att visa att det största katastrofområdet egentligen är Socialdemokraterna uppmanar jag er att läsa vad Riksrevisionen skriver när det gäller infrastrukturplaneringen. Det står: ”I uppdraget till Trafikverket angav regeringen dessutom vissa specifika åtgärder som skulle ingå i Trafikverkets förslag. Riksrevisionen konstaterar att regeringen inte hade några underlag avseende dessa åtgärder när regeringen beslutade denna styrning. Kostnaderna för åtgärderna visade sig sedan överstiga den tillgängliga ekonomiska ramen inom planperioden.”

Om man läser hela rapporten, vilket ni gärna får göra, kan man konstatera att Socialdemokraterna har absolut noll koll när det gäller infrastruktur. Det resulterade i det som hände på E22:an. Det är en direkt följd av hur ni har styrt infrastrukturen. Och här sitter ni och raljerar. Det är bedrövtligt.

(Applåder)

Anf. 105 HELÉNE BJÖRKLUND (S):

Fru talman! Denna debatt, som min kollega Adrian Magnusson har begärt att ha med infrastrukturministern, handlar om ett mardrömsdygn i Skåne. Det drabbade dock inte bara skåningar. Också några från Blekinge och resten av landet drabbades på olika sätt.

Det är uppseendeväckande att en ledamot står här och säger att det är Socialdemokraternas fel, men jag ska inte debattera med en annan ledamot i dag. Jag kan däremot konstatera att han i alla fall fick debattera med den socialdemokratiske infrastrukturministern flera gånger. Det är värt att nämna.

Detta handlar om ett mardrömsdygn under första veckan i januari. Arbetspendlare, turister, invånare och blåljuspersonal satt fast och vändades i upp till ett dygn, precis som har konstaterats här tidigare.

Trafikverkets personal ska, i alla fall enligt medierna, ha sagt på ett arbetsmöte att han inte hade någon kunskap om detta. Han visste mer om tågtrafik och var kanske inte rätt person att vara där.

Ministern för civilt försvar tar denna debatt i kväll, vilket är vällovligt. Men är detta ministerns frågor? Försvarsmakten kom ju in med sina bandvagnar ganska sent i processen.

När fick ministern för civilt försvar ansvar för denna fråga? Var det redan den 3 januari, eller kom det senare, när infrastrukturministern vägrade ta dessa frågor? Ifall ministern för civilt försvar fick ansvar för dessa frågor redan den 3 januari undrar jag vilka åtgärder som föreslogs från regeringen och ministern för civilt försvar i det akuta skedet?

Anf. 106 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Det är anmärkningsvärt att man här i kammaren låter påskina att infrastrukturministern håller sig undan eller inte tar diskussionen i kammaren. Infrastrukturminister Andreas Carlson är det statsråd som svarar på alla flest interpellationer i denna kammare. Om man författar en interpellation som faller under infrastrukturministerns ansvarsområde kommer han att komma hit och svara på den. Det tycker jag att han har bevisat under det år han har utövat sitt ämbete.

Den här interpellationen är emellertid formulerad på det sättet att man frågar hur regeringen avser att omhänderta erfarenheterna och slutsatserna av det som hänt. Anledningen till att det är jag som svarar på den frågan är att det var jag som samlade alla berörda aktörer efter denna händelse. Jag har, precis som nämnts tidigare, beskrivit den som ett misslyckande. Det var nämligen ett kapitalt misslyckande.

Man behöver ha några saker klart för sig, och jag är övertygad om att samtliga socialdemokratiska ledamöter i grunden är medvetna om hur den svenska förvaltningsmodellen fungerar. Regeringen är inte operativ på det sätt som man låter påskina. Regeringen styr myndigheten genom anvisningar, förordningar och myndighetsuppdrag.

Vi har alltså inte en förvaltningsmodell som innebär att regeringen kliver in operativt i en pågående krishantering som perdurerar under mindre tid än ett dygn. I de sammanhang där regeringen har en aktiv roll i krishanteringen har vi att göra med längre utdragna kriser som kräver myndighetsbeslut, myndighetsuppdrag och nya anvisningar för att förvaltningsmyndigheterna ska kunna fullgöra sina operativa uppdrag.

Man kan tycka att representanter för ett parti som har haft regeringsmakten under större delen av 1900-talet borde vara medvetna om det vid det här laget. Jag noterar många nedslagna blickar i bänkarna, men det här är alltså att försöka göra någonting till vad det inte är.

Frågan är då hur regeringen kommer att omhänderta slutsatserna av detta, det vill säga myndigheternas misslyckande med att hantera händelsen på ett adekvat sätt.

Jo, för det första konstaterar vi att det behövs en annan ledarskapskultur, vilket jag gjorde tydligt redan under det möte jag höll, och en tydligare förståelse i de här organisationerna för att man behöver ta mandat i sådana här situationer. Jag vill inte vara med om det en gång till att myndigheter dividerar om vem som har eller inte har mandat att klippa upp ett vajer-räcke. Det duger helt enkelt inte. Det har jag varit mycket tydlig med.

För det andra kommer vi att ge MSB i uppdrag att göra en utvärdering – inte bara av denna händelse utan också av andra kriser som har ägt rum under året. Det handlar inte med nödvändighet om kriser där hanteringen varit bristfällig.

Vi är av uppfattningen att man kan lära sig något av varje krishantering. Därför kommer MSB att få i uppdrag att göra en helhetsutvärdering av krishanteringen när det kommer till såväl E22 som jordskredet vid Stenungsund och oljeutsläppet i Pukaviksbukten för att se vad vi gemensamt kan dra för slutsatser och få en bättre hantering i det operativa skedet. Det är nämligen i det operativa skedet som myndigheterna som har det operativa ansvaret måste vara bättre på tårna än vad vi såg utspelas vid E22.

(Applåder)

Anf. 107 ADRIAN MAGNUSSON (S):

Fru talman! Statsrådet behöver inte bekymra sig över att jag slog ned blicken. Jag tittade i mina papper för att se om jag hade sagt att regeringen borde ha tagit det operativa ansvaret. Jag hittade inte det, för jag sa inte det, men jag förstår att de inövade talepunkterna går före att ge svar på det jag sa. Jag förstår det. Det kan vara så.

Om vi nu ändå ska dunka lite grejer i huvudet på varandra påminner jag om regeringsformen 1 kap. 6 § där det står att regeringen styr riket. Jag tycker att det är någonting man ska ha med sig.

Det blir ju ganska uppenbart här och nästan lite komiskt, skulle jag vilja påstå, hur den samlade högern desperat försöker skydda regeringen. Den sverigedemokratiske ledamoten som var uppe i talarstolen sa till och med att under förra mandatperioden kallade han minsann hit infrastrukturministern och pratade om de här frågorna.

Då var det en politisk fråga, och politiskt ansvar skulle utkrävas av en minister. Men nu, när man själv bär upp den kristdemokratiske infrastrukturministern, är det helt plötsligt en fråga som handlar om ämbetsmän och byråkrater och om att peka finger mot byråkratin, generaldirektören på Trafikverket och andra tjänstemän där. Detta är inget annat än ett inövat politiskt spel.

När man insåg vart det här barkade hän i början av januari tänkte man: ”Hur ska vi skydda våra egna statsråd? Det här kan bli en ganska jobbig situation. Det här kan bli ganska besvärligt. Det kan ju vara så att väljare i Hörby, Kristianstad, Ystad eller Malmö börjar utkräva ansvar någonstans. Vi måste snabbt vara framme och peka finger mot byråkratin i det här landet, och mot tjänstemän! Vi måste med alla till buds stående medel skydda infrastrukturministern och regeringen från de politiska effekterna av detta.”

Jag tycker att det blir uppenbart i den här debatten att högerens ambition är att skydda ministrar till vilket pris som helst, för jag är som sagt helt säker på att en socialdemokratisk minister hade kommit hit och svarat på frågorna. Jag tror inte för ett ögonblick att Sverigedemokraterna hade accepterat om en socialdemokratisk minister hade sagt att de skulle ta detta med Trafikverkets generaldirektör och att han eller hon skulle få ta det ansvaret.

Det blir uppenbart här att de politiska konsekvenserna ska bekämpas med alla möjliga verktyg. Det är som sagt nästan lite komiskt.

Regeringsinnehav innebär ett ansvar. Att vara statsråd innebär ett ansvar. Man skulle kanske kunna resonera så att det också innebär ett ansvar att vara vice ordförande i ett riksdagsutskott. Det ansvaret måste man vara beredd att axla. Det är tydligt med just den här krisen, som man väl ändå får kalla den, att man inte riktigt är beredd att axla det ansvaret, utan att det gäller att hitta syndabockar någon annanstans i stället. Jag tycker att det är beklagligt.

Om man jämför agerandet under förra mandatperioden med agerandet under den här mandatperioden är det uppenbart att det handlar om ett politiskt spel. Jag påminner återigen om regeringsformen 1 kap. 6 §: Det är regeringen som styr riket. I en parlamentarisk demokrati är det rimligt att ansvar utkrävs av politiker. Det gäller såväl riksdagsledamöter som ministrar.

Regeringen styr riket. Är det något i styrningen av riket som fallerar är det rimligt att regeringen avkrävs ansvar och kommer hit till riksdagen och trafikskottet och svarar på frågor, men det är uppenbarligen inte intressant eftersom regeringen tydligen ska skyddas till vilket pris som helst.
(Applåder)

Anf. 108 EWA PIHL KRABBE (S):

Fru talman! Jag kan konstatera att ministern inte svarade på min fråga. Jag är väldigt väl medveten om att ansvaret för sjuktransporter är regionalt. Men endast 9 av 21 regioner i Sverige har ambulanshelikoptrar för akuta transporter – dock ingen närmare Skåne än Göteborg på västra sidan och Visby på högra flanken, och det är alldeles för långt i en tidskritisk situation där man snabbt måste nå ut för att transportera en patient till rätt vårdnivå. När en sådan här väder- och trafiksituation uppstår måste någon gå in och ta ansvar, och denna någon anser jag är staten. Medborgarna måste kunna garanteras detta. Det måste finnas en beredskap.

Jag ska också säga att det faktiskt händer att man använder räddningshelikoptrar i den här typen av situationer. Det har hänt. Det behövs en beredskap för det, och ett avtal. Det har blivit problem vid något tillfälle när regionen inte velat betala när en akut situation inträffat, så jag hoppas att statsrådet kan medverka till att se över möjligheten att använda räddningshelikoptrar exempelvis vid sådana här svåra trafiksituationer när det inte finns ambulanshelikoptrar att tillgå.
(Applåder)

Anf. 109 CARINA ÖDEBRINK (S):

Fru talman! Jag noterar att inte heller jag fick svar på min fråga om vilka slutsatser regeringen drar i nuläget, och om man ser att man kanske behöver vidta åtgärder här och nu med tanke på det som händer. Det är ändå en bit vinter kvar innan vi kör på snöfria vägar.

För ungefär en vecka sedan gjorde statsrådet ett inlägg på X, tidigare Twitter, där han förklarade den svenska förvaltningsmodellen precis som han också gjorde här nyss. Jag tycker att det kan vara på sin plats att påminna om hur det var när statsrådet var i opposition. När det gällde både Pisaresultaten 2021 och våra många, stora diskussioner om corona lyfte den dåvarande oppositionen vikten av att företrädare för regeringen kom till riksdagen och redogjorde för läget. Och det gjorde de.

När statsrådet satt i näringsutskottet yttrades vid något tillfälle att det är på sin plats att energi- och digitaliseringsministern dyker upp i näringsutskottet och redogör, och det gjordes också vid de tillfällena. Den rätten, att ministern som har det yttersta ansvaret skulle komma till utskottet, förvägrades vi socialdemokrater i opposition.

Vi socialdemokrater har krävt en oberoende granskning av det som händer. Vi har krävt att ministern kommer till utskottet. Men den nuvarande regeringen vägrar, trots att regeringens vakthund låter som den gör. Jag vill gärna ha något ytterligare svar på min fråga.
(Applåder)

Anf. 110 ANNA WALLENTHEIM (S):

Fru talman! Jag skulle vilja börja med att tacka min kollega Adrian Magnusson för den här otroligt viktiga interpellationen, som faktiskt bely-

ser så mycket mer än problemen som inträffade den 3 januari. Vi har just nu en SD-styrd regering som kräver att medborgare ska vara beredda på krig och kris, samtidigt som vi har ett samhälle som inte ens kan hantera dessa typer av kriser på ett godkänt sätt. Det var ett mardrömsdygn på E22:an. Det är bland annat det vi samtalar om i dag.

Kollegor har sagt det före mig, men jag upprepar det gärna igen: Regeringen och staten måste ta sitt ansvar. Vi vet alla att staten måste stå stark när människor känner sig svaga och utsatta. Det är uppenbart att regeringen hanterat dessa frågor på ett lika tragiskt sätt som man hanterat välfärden. Utan en fungerande infrastruktur, utan en fungerande välfärd, utan en fungerande vård och utan en fungerande beredskap sviker samhället sina medborgare i situationer av kris.

Våra socialdemokratiska förslag finns att läsa. I de här frågorna har mina kollegor i trafikutskottet gått ut med förslag om till exempel en beredskapsgeneral, som jag nämnde i mitt förra inlägg. Men det handlar också om krav på snökedjor för tung trafik, högre böter och andra sanktioner när det gäller vinterdäck för tung trafik och så vidare. De här förslagen finns att läsa, och min uppmaning till regeringen och ministern är att ta del av dem. Uppenbarligen finns det mycket mer att göra. Vi lägger åtminstone förslag på bordet.

(Applåder)

Anf. 111 THOMAS MORELL (SD):

Fru talman! Vad bra att ni i Socialdemokraterna lägger fram förslag! Men ni får gärna komma till mig och fråga, så att ni lägger fram förslag som fungerar i praktiken! De förslag som jag har sett hittills kommer tyvärr inte att funka.

Ni står här och utkräver ansvar av regeringen. Då måste man ställa sig frågan: Varför gjorde ni ingenting själva när ni hade regeringsmakten? Bristerna i underhållet av vintervägar påtalades åtskilliga gånger. Människor omkommer. Vi får stopp i trafiken och i flödena till privatpersoner och industri. Då svarade ni att det fungerar alldeles utmärkt. Nu säger ni helt plötsligt att det inte fungerar alls. Då måste man ställa frågan: Hur ska ni ha det? Det hade varit klädsamt om ni hade gjort någonting under den tid ni hade regeringsmakten i stället för att nu stå här och påtala brister som ni faktiskt har skapat själva. I rapporten från Riksrevisionen är det tydligt att ni inte har koll på infrastruktur över huvud taget. Kom inte och raljera i de här frågorna, utan försök sätta er in i detta, ta ansvar och hjälpa till i svåra stunder! Det är någonting vi alla behöver.

(Applåder)

Anf. 112 HELÉNE BJÖRKLUND (S):

Fru talman! Jag ser ryggdunkandet här, men man blir lite ställd när man hör en sverigedemokrat säga att en socialdemokrat som vill lägga fram förslag bör fråga en sverigedemokrat först. Så talar ett auktoritärt styre. Låt detta bli en varning inför framtiden! Det är inte så vi vill ha det.

Under det här mardrömsdygnet satt tusen bilar fast i kön med flera personer i varje bil. Anhöriga, arbetskamrater och andra satt hemma och undrade hur det skulle gå. Många av dessa personer tittar på debatten i dag. Jag tror inte att de blir särskilt imponerade av att de som nu har ansvaret

säger att allt är Socialdemokraternas fel och att det blir ett skuldbeläggande.

Jag tycker att frågorna till ministern har varit tydliga och raka: Vem har ansvar? När kan ansvar utkrävas? Vilka lärdomar ska vi dra? Jag blir förvånad över den upprördhet som visas. Man blir totalt förlamad av att få frågor om att man själv har ansvar. Regeringsföreträdarna ska naturligtvis vara stolta över den makt de fått till låns, bära upp det ansvaret och svara på frågorna som kommer här i kväll. Jag upprepar min fråga till ministern för civilt försvar: När blev denna fråga ministrerns ansvar?

Anf. 113 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Jag ska börja med att svara på Ewa Pihl Krabbes fråga efter att ha fått den två gånger. Det korta svaret är att man typiskt sett inte flyger helikopter i den här typen av väderlek på grund av risken för nedisning.

Den socialdemokratiska ledamoten har helt rätt i att regeringen styr riket. Det jag försökte förklara i mitt föregående inlägg här i talarstolen var *hur* regeringen styr riket. Denna omständighet borde inte vara någon nyhet för Socialdemokraterna. Regeringen styr riket genom sina myndigheter. Myndigheterna har det operativa ansvaret.

Om det är så att det finns strukturella problem och fel bär naturligtvis regeringen ansvaret för att rätta till dem. Det är som bekant på det sättet att Sverige är behäftat med en lång rad strukturella problem och fel som en konsekvens av hur det här riket har styrts över tid. Vi arbetar just nu för att rätta till de strukturella problemen på en lång rad områden.

Utesluter jag att det finns strukturella problem i botten för den här hanteringen? Nej, det gör jag inte. Det är därför vi kommer att låta genomföra en oberoende utvärdering av krishanteringsinsatserna. Det gäller inte bara den här händelsen utan även andra kriser som har präglat Sverige under året. Det tror jag är helt nödvändigt för att bli bättre och se till att ha bättre strukturer för att hantera detta.

När det kommer till den operativa hanteringen är min uppfattning, som stärkts av det samtal jag hade med myndigheten, att kulturen är uppströmsstrukturen. Det som behövs i berörda organisationer är en kultur av handlingskraft, ansvarskänsla och vilja att göra rätt. Strukturen är sekundär. Men vi ska göra strukturella förändringar om det behövs.

Det finns en illustrativ omständighet som jag tycker är belysande för detta. En organisation som var en av de snabbaste på plats när den väl blev begärd som stödresurs var hemvärnet, som präglas av frivilligkrafter. Det är en organisation som jag vill mena präglas av den kultur som är nödvändig i den här typen av situationer och som går ut på att vilja lösa uppgiften. Det är en kultur där man inte dividerar om vems mandat och vems ansvar det är utan försöker lösa uppgiften så snabbt som möjligt. Det var också bland annat tack vare hemvärnets insatser som evakueringen när den väl kom igång, i ett alldeles för sent skede, gick förhållandevis snabbt, vilket sannolikt var det som ledde till att den obehagliga situationen på E22 sedan kunde få ett lyckligt slut. Detta tycker jag är illustrativt för någonting som behövs i flera förvaltningsmyndigheter. Man behöver få på plats en tydlig kultur där uraktlåtenhet i skarpa situationer inte är ett alternativ.

Den underförstådda premissen för frågeställningen är idén om att regeringen ska gå in och operativt hantera situationer som pågår under ett mycket kort tidsförlopp. Frågan som ställs är var infrastrukturministern

var under exakt de här 24 timmarna. Om man har den idén krävs det en helt annan förvaltningsmodell, men något sådant förslag ser jag inte från Socialdemokraterna här i dag.

(Applåder)

Anf. 114 ADRIAN MAGNUSSON (S):

Fru talman! Att de här inövade talepunkterna ska repeteras förstår jag. Men jag har aldrig någonsin påstått det som jag tror att ministern själv skrev på X, tidigare Twitter: att han borde ha åkt ned i någon bandvagn till Hörby, satt sig i något litet skjul där ute och lett arbetet på plats. Jag har aldrig sagt det. Men jag tycker att man i händelse av kris bör veta var den högsta ansvariga personen i riket befinner sig och vad den gör under de här timmarna. Regeringen styr riket även under tider av kris, vill jag ändå påstå.

Det är lustigt att raljant bli uppläxad för raljans och bristande ansvar av någon som från sekund ett sedan det här hände har ägnat all sin tid åt att hitta en syndabock som är långt bort från regeringen. Det är ganska intressant. Jag tackar för den lilla uppläxningen, eller vad jag nu ska säga.

Här lämnas många frågor obesvarade. Vi får inte riktigt veta var infrastrukturministern var. Vi får reda ut det på annat sätt. Vi får inte svar på det i dag i varje fall.

Om jag ska avsluta i en lite mer positiv ton uppskattar jag ändå att statsrådet i sitt andra svar säger: Det kanske är så att det finns strukturella problem. Då kanske vi måste lösa dem. Det var ett bra initiativ att kalla upp myndighetscheferna och ha en diskussion med dem. Hur ska vi se till att det inte händer igen?

Samtidigt måste man ändå komma ihåg hur det är. Jag tror att det var Harry S Truman som hade en skylt på sitt skrivbord i Vita huset där det stod: The buck stops here. Regeringen har fortfarande ansvaret. Den kan inte frånhända sig ansvaret bara för att den känner för det.

Jag uppskattar att statsrådet i sitt andra svar kom fram till dessa frågor. Vi är beredda att titta på strukturella lösningar. Men jag vill återigen upprepa att jag aldrig någonsin har påstått att ministern skulle sitta nere i Hörby. Jag förstår att det är vad man vill påskina. Men det har jag aldrig sagt.

(Applåder)

Anf. 115 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Likväl är det en underförstådd premis som Adrian Magnusson med flera ger uttryck för i debatten. Man ställer frågan om var exakt någonstans infrastrukturministern befann sig under dessa 24 timmar. Det är att låta påskina att infrastrukturministern som sådan skulle ha haft en operativ roll.

Frågan har ställts: Var någonstans var regeringen? Vilket ansvar togs under dessa 24 timmar som situationen var perdurerande? Min invändning är att man då inte har förstått hur den svenska förvaltningsmodellen fungerar.

Ja, the buck stops here. Det gör det i så måtto att regeringen är ytterst ansvarig för utvecklingen i Sverige över tid i det lilla och i det stora. The buck stops here i så måtto att om man 2026 tycker att Sverige har blivit ett sämre land efter de fyra år vi har lagt betydande möda på att städa upp

efter de problem vi fick ärva, om man tycker att utvecklingen inte har vänt åt rätt håll, ska man naturligtvis rösta efter den slutsatsen.

Idén är att ministrar ska gå in och vara operativa i snabbt pågående kriser. Man kan naturligtvis ha den uppfattningen. Men då måste man lägga fram ett förslag som bygger på en helt annan förvaltningsmodell än den vi har valt i Sverige.

Vi ska utreda om det finns strukturella problem. Men min uppfattning är att det också finns kulturella problem. Det är en fråga om ledarskap respektive organisation. Vi har en väldigt bra diskussion. Vi kommer att återkomma när utvärderingen är tillsatt och när den är genomförd.

(Applåder)

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 20 Svar på interpellation 2023/24:336 om krigs- och krisberedskapens påverkan på privathushåll

Anf. 116 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Per-Arne Håkansson har frågat mig om jag ser en problematik i att förutsättningarna kan skilja sig åt mellan respektive hushålls möjligheter att förbereda sig för krigs- och krisberedskap samt om jag utifrån det nya säkerhetsläge som beskrivits avser att ta initiativ till en analys utifrån de kostnader som det kan komma att innebära för privathushåll för att leva upp till rekommendationerna i den civila beredskapen.

Motståndskraften i det civila försvaret börjar på individnivå. Att ha hemberedskap innebär att kunna klara sig utan samhällets hjälp i minst en vecka. Ju fler personer som klarar detta, desto bättre förutsättningar har ansvariga samhällsaktörer att under den tiden fokusera på att hjälpa dem som har svårast att klara sig själva. Den som vanligtvis behöver stöd i vardagen har rätt att få den hjälpen även i en kris. Säkerhetsläget gör att det är ännu viktigare att fler säkerställer sin hemberedskap.

MSB ger ut generella råd och tips för hemberedskap, vilket efterfrågas och uppskattas av många. Hemberedskapen kan dock se ut på olika sätt. Det viktigaste är att enskilda individer och hushåll tänker till och gör en plan utifrån sina behov och förutsättningar. Hur hanterar vi en situation då vi under en längre tid inte har tillgång till el, vatten eller mobilnät? Om individer eller hushåll har en begränsad budget så bör de fokusera på det absolut viktigaste. De bör säkerställa tillgång till livsviktig medicin och första-hjälpen-utrustning, ficklampa eller pannlampa och batterier samt flaskor och dunkar med rent vatten och mat som inte behöver tillagas i den omfattning det är möjligt. Om det är svårt att ha matvaror på lager kan varorna omsättas efter hand. En radio är centralt, exempelvis för att kunna ta del av information om var det finns stöd att få. Om enskilda individer eller hushåll inte har råd att köpa en radio som fungerar i ett sådant läge är en rekommendation att prata med någon i närheten som har det. Att ha en god kontakt med sina grannar och att ha ett socialt nätverk är särskilt viktigt i ett krisläge.

Prot. 2023/24:62

30 januari

Svar på
interpellationer

Anf. 117 PER-ARNE HÅKANSSON (S):

Fru talman! Tack för svaret, statsrådet Carl-Oskar Bohlin!

Anledningen till att jag lämnade in interpellationen är den reaktion och de frågor som jag har fått från människor jag har mött i olika sammanhang i valkretsen och liknande efter det budskap som både civilförsvarsministern och överbefälhavaren lämnade i samband med försvarskonferensen i Sälen.

Det betonades då att beredskapen för krig behöver finnas och vara förankrad på individnivå. Det är just utifrån den enskilda medborgarens och privathushållens perspektiv som jag ställde frågorna i interpellationen. Jag är säker på att många vill bidra och är intresserade och engagerade i hur man kan förbereda sig inte minst sett i det hushållsekonomiska perspektivet.

Jag tänker att det finns en uppenbar risk att det är de med de snävaste marginalerna eller inga alls som blir mest utsatta om kriget kommer. Vi tar nu del av ökade arbetslöshetsciffror, stigande priser och hyror. Många hushåll har av allt att döma svårt att få ekonomin att gå ihop. Jag tänker att det kan vara bra att ha analyserat situationen även ur detta för enskilda individer vardagliga perspektiv.

Vad som finns att tillgå utifrån det budskap som lämnades i Sälen är den folder som togs fram i maj 2018 av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap som heter *Om krisen eller kriget kommer*. I foldern finns det rekommendationer och tips för hemberedskap, livsmedelsförråd, kommunikation och liknande.

Jag har för att få en bild av läget bett riksdagens utredningstjänst om en beräkning utifrån de rekommendationer och tips som broschyren lämnar. En sådan har också tagits fram. Jag vill ge en bild av de besked som där lämnas. Den bygger på uppgifter från Statistiska centralbyrån och Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI. Jag tänker att ministern kanske är förtrogen med en hel del av dem.

Det framgår att en majoritet av de svarande angav att de har tillgång till varma kläder, ficklampa, flaskor och hinkar eller dunkar för vatten. Mer än hälften gör bedömningen att personerna i hushållet skulle hålla värmen väl inomhus. Undersökningen visar också att det råder ett stöd för att var och en, just som ministern framhåller, har ett personligt ansvar. Det är omkring 88 procent som tycker så. Samtidigt säger över hälften av de svarande att de likväl förväntar sig hjälp snabbare än enligt rådande uppmaning att kunna klara sig själv under en veckas tid.

Det framgår också att en generell kostnad för hemberedskapen enligt utredningstjänsten inte är möjlig att uppskatta i detalj. Krislådor som finns till försäljning på marknaden kan kosta alltifrån 1 000 kronor till uppemot eller strax över 10 000 kronor.

Utifrån dessa beräkningar, som är ganska vaga, vill jag fråga civilförsvarsministern om han ändå inte ser om det finns en anledning till att ta ett initiativ till att få en mer ingående analys av vad situationen innebär för privathushållens möjligheter när det gäller att ordna hemberedskapen.

Anf. 118 HANNA WESTERÉN (S):

Fru talman! Midvinternattens köld är hård, stjärnorna gnistra och glimma. Nog känns det att det är väldigt bistra tider, och för många bistrare än för andra.

Den ekonomiska krisen slår oerhört hårt mot stora delar av vårt samhälle. Den som hade det svårt redan tidigare får det nu ännu svårare. Utöver att hantera en skör privatekonomi ska många vuxna nu också hantera både sin egen och sina barns oro för att det kanske kommer att bli krig. Skolor och förskolor övar in- och utrymning, och personal möter barn och unga och tränas i att möta mer oro och rädsla. Varje enskilt hushåll uppmanas å det bestämdaste att se över sin egen krisberedskap. Vi som har råd kan hamstra vevradio, bränsle och batterier. Den som inte har råd ska lita till sin granne. Det är så jag tolkar statsrådets svar på Per-Arne Håkanssons bekymrade frågeställning.

Fru talman! Jag är, som jag sa förra tisdagen när jag deltog i en sjukvårdsdebatt om sjukvårdskris och krav på regionerna, odelat för gemensam beredskap. Jag är odelat för ett starkare civilt försvar. Men jag kan inte begripa hur regeringen, och inte minst Bohlin själv, kan ta till sådana brösttoner om vikten av gemensam beredskap när man inte tar ett större ansvar själv.

Jag kommer från Gotland. På 61 000 invånare ska vi ta ansvar för vårt läge i händelse av kris och krig. Vi ska bygga civilförsvarskapacitet modell större, och vi går samtidigt med 400 miljoner kronor i underskott och saknar därmed reell möjlighet att bygga den efterfrågade överkapaciteten.

Den som lyssnar kanske undrar: Varför nämner jag det här när vi ska diskutera hushållens krisberedskap? Jo, fru talman, det gör jag för att jag befarar att regeringen opererar enligt samma logik i båda fallen: Regionerna får själva ta ansvar för att bygga civilförsvarskapaciteten bäst man förmår, och var och en av oss får själva bygga hemberedskap bäst vi förmår. Vi som har råd kan fynda på beredskapssajter och bunkra konserver till kampanjpriser. Men som författaren Susanna Alakoski skriver: Den rike kan handla på rea, men den fattige när han har råd. Det blir tyvärr tillämpligt för både kommuner och regioner men också för privatpersoner.

Detta är långt ifrån ”av var och en efter förmåga, åt var och en efter behov”. I försvaret av Sverige vore just den devisen högst tillämplig att arbeta efter. Vi är nämligen inte starkare eller uthålligare än vår allra sköraste medborgare, och hans eller hennes beredskap anser jag att vi har ett gemensamt ansvar för. Jag undrar såklart: Vad anser egentligen statsrådet Carl-Oskar Bohlin om detta?

Anf. 119 MARCUS WENNERSTRÖM (S):

Fru talman! Jag tycker att det var värt att begära ordet utifrån en liten strof i svaret på interpellationen som är otroligt viktig. Jag vill ta tillfället i akt att lyfta detta, för jag tror att det är viktigt också i den beredskap och den planering som vi som land står inför.

Det handlar om formuleringen att den som i vanliga fall har stöd behöver kunna få det också i kris. Det är helt korrekt, och kommunerna har ett väldigt stort ansvar för att ge detta. Men det som ibland saknas, och det jag tycker att interpellationen från Per-Arne sätter fingret på, är de människor som i vanliga fall inte behöver stöd. Det är de som i dag är precis på gränsen till att vara biståndsbedömda. Vi lever i ett land där vi har en befolkning som bara blir äldre och äldre och där nivån på gränsen för att få stöd från samhället blir högre och högre om vi inte tillskjuter medel och om inte får en starkare välfärd.

Jag skulle som sagt bara vilja ta tillfället i akt att skjuta in även den gruppen. Hur ser statsrådet att kommunerna ska kunna möta behovet hos en åldrande befolkning med allt större behov av stöd parallellt med att vi behöver utveckla ett starkare civilt försvar och en starkare krisberedskap? Det är en sak att i vardagen hjälpligt kunna ta hand om sin egen situation, men det är en helt annan sak när strömmen går, när vattnet är borta och när värmen försvinner.

Som statsrådet tydligt påpekar i sitt svar kan vi absolut bygga en viss beredskap genom att ha kontakt med dem som är nära. Men när krisen är framme är det långt ifrån hela Sverige som har någon nära vare sig geografiskt eller rent umgängesmässigt.

Anf. 120 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Jag uppfattar i och för sig inte jättemånga konkreta frågor i de inlägg vi just har hört, men jag ska ändå försöka att besvara det som jag uppfattar är det som interpellanten far efter. Det är frågan om hur man förhåller sig till att alla inte har råd att hålla samma nivå av hemberedskap.

Det korta svaret är det jag alltid brukar säga: Alla som kan bör ta ansvar för sin hemberedskap, för det förbättrar förutsättningarna för oss alla att gemensamt ta hand om dem som inte kan. Utgångspunkten bör vara att den som i normalfallet kan ta hand om sig själv förväntas göra det även under kris eller, ytterst, i ett väpnat angrepp. Det är en plikt som åläggs varje svensk som är mellan 16 och 70 år gammal. Vi har totalförsvarspflicht i det här landet, det vill säga att man förväntas ställa upp för Sverige.

För att kunna ställa upp för Sverige måste man ta ett grundläggande ansvar för sin hemberedskap. Alla kan inte göra det på samma nivå. Alla har olika förutsättningar. Detta är något vi naturligtvis behöver beakta. Men jag tycker att det hela tiden för diskussionen åt fel håll, nämligen bort från egenansvaret. Egenansvaret är mycket stort i det här sammanhanget. Egenansvaret är till och med så stort att det i botten på detta finns en plikt att hjälpa till. Det får vi aldrig glömma bort.

Den andra frågan var: Tänker jag ta ett initiativ för att i Regeringskansliet analysera kostnaderna för hemberedskapen? Det korta svaret är nej. Jag tycker inte att vi ska använda regeringens dyrbara resurser till det när man med enkelhet kan göra det med en miniräknare. Gå in på krisinformation.se. Om man vill ha en uppfattning om vad detta kostar kan man lägga ihop det som räknas upp där. Och detta är ingen tvingande uppräknings. Jag brukar säga att hemberedskap inte är en prylsport. Det handlar väldigt mycket om förhållningssätt, mental inställning och så vidare.

Precis som interpellanten nämner är förväntansbilden hos delar av befolkningen kanske inte kalibrerad till det säkerhetspolitiska läget. Det är naturligtvis också en av anledningarna till att vi nu försöker tala med tydlighet: Man kan inte som privatperson, om man i normalfallet klarar sig väl utan stöd och hjälp från samhället, förvänta sig att när krisen står på vår tröskel eller om kriget, gud förbjude, skulle stå på vår tröskel få hjälp av samhället. Det är då man själv måste hjälpa samhället; det är utgångspunkten för detta.

Vi behöver därmed kalibrera om förväntansbilden på samhället, på staten och på det offentliga i händelse av, ytterst, ett väpnat angrepp. Det är naturligtvis en viktig poäng med att vi nu uttrycker oss på det sätt som vi gör.

Vi kommer från en lång tid av avspänning efter det kalla krigets slut. Den tiden är förbi. Efterkrigstiden är förbi. Vi går in i ett nytt paradig, och det kräver en mental omställning hos det svenska folket. Det kräver att man förstår att vi nu lever i en allvarstid.

Anf. 121 PER-ARNE HÅKANSSON (S):

Fru talman! Jag tackar civilförsvarsminister Carl-Oskar Bohlin för svaret.

Jag vill återigen betona att den broschyr med rekommendationer som togs fram 2018, för över fem år sedan, var ett mycket bra initiativ. Jag är säker på att den har tagits väl om hand av många medborgare. Det kan dock vara bra att ha i minnet att det har hänt en del på dessa år. Broschyren var aktuell när den skickades ut, men de som nu är myndiga och förväntas klara sina åtaganden i vardagen var kanske 12–13 år när broschyren trycktes och skickades ut. Medvetenhet och kunskap om situationen är av stor vikt, liksom att detta finns på en så bred bas som möjligt hos befolkningen.

Med perspektiv kan man konstatera att tiderna förändras. För egen del gjorde jag militärtjänsten 1982–1983, under den allmänna värnpliktens tid, på P 6 i Kristianstad. Då var det en del av vardagen att förbereda för krig, och det var ingen tvekan om att hotet även då ansågs komma från öster. Det fanns kanske också en annan uppslutning hos befolkningen när alla gjorde värnplikten.

För drygt tio år sedan avskaffades den allmänna värnplikten av den dåvarande moderatledda regeringen. Nu gäller det ånyo att skapa en god förankring i samhället för en god gemenskap och ett egenansvar i vardagslivet, så som civilförsvarsministern också framhåller.

Det har sagts här att ett samhälle inte är starkare än den svagaste länken. Därför tänker jag att utifrån privathushållens perspektiv är information en viktig förutsättning för planering. Det kanske finns anledning att fundera på om en uppdatering av MSB:s broschyr från 2018 utifrån rådande läge kan vara aktuell. Eller bedömer civilförsvarsministern att medvetenheten, kunskapen och även den ekonomiska beredskapen hos privathushållen är till fyllest?

Anf. 122 HANNA WESTERÉN (S):

Fru talman! Vi lever i en utmanande tid – vi fattar det. Jag vill understryka det ifall statsrådet tvivlar på vår insikt om att vi befinner oss i ett allvarligt läge. Det är också för att vi fattar detta som vi undrar.

Ansvaret faller tungt på oss som verkar på andras, på väljarnas, uppdrag. Sverige och svenskarna provas hårt, men i händelse av kris eller krig kan vi vara lugna för att provningarna skulle vara långt fler och långt värre. För det ska vi bereda oss och rusta oss – helst gemensamt. Jag tycker att det är ett oerhört fattigdomsbevis att ett land som Sverige, med vår stolta historia av välfärd, välstånd och fred, inte kan erbjuda mer sammanhållning än det som statsrådet nu framhåller.

Det är mycket snack och lite verkstad – tyvärr, måste jag tillägga. Försvaret och civilförsvaret av Sverige vore oerhört betjänt av att regeringen och inte minst statsrådet själv tog beredskapsuppbyggnaden och det delade ansvaret för denna på större allvar. Att peka på regionernas ansvar för den civila sjukvårdskapaciteten och med samma logik peka på den enskildes ansvar för att lyssna på sin eller någon annans vevradio håller inte. Det må

vara lätt, men det är inte rätt. Det är att göra Sverige och svenskarna och vår gemensamma beredskap och uthållighet en rejäl otjänst. Det är beklämmande. Jag tror också, fru talman, att det är farligt.

Anf. 123 MARCUS WENNERSTRÖM (S):

Fru talman! Jag är glad att jag hoppade in i debatten, för jag blev minst sagt lite upprörd över statsrådets svar.

Det som verkligen bekymrar mig är den bild som regeringen ger, både genom statsministern och genom statsrådet, av att de regerar över ett folk som är helt aningslöst, som inte förstår att vi lever i en ansvarsfull tid och som inte har självbevarelsedrift nog att känna ansvar för sitt eget behov av att försörja sig när krisen är framme.

Jag undrar helt ärligt var den bilden kommer ifrån. Är det lärdomarna från pandemin? Det jag såg i pandemin var ett folk som slöt upp och som öppnade dörrar. Ja, vi köpte lite mycket toapapper i början, men jag tror att det kan avskrivas så här några år efteråt.

Är det lärdomarna från när ukrainska flyktingar strömmade in efter det att Rysslands aggressionskrig blev fullskaligt? Nej, då stod i alla fall folket hemma i min hemstad Enköping redo att sluta upp. Jag, i min roll som kommunal tjänsteman, blev utskälld för att vi var för dåliga på att ta emot kläder, leksaker, hjälp och stöd till dem som kom.

Fru talman! Det vi pratar om är individer som varje vecka söker upp exempelvis Matbryggan, där de tre gånger i veckan kan få en matkasse för att klara vardagen. Det är människor som har bara några kronor kvar efter att hyran är betald. Det är dem som vi undrar över, det är dem vi oroas över och det är dem jag uppfattar att Per-Arne har skrivit en fråga om, nämligen om det kan tas fram en analys för att se vad de har för behov.

Anf. 124 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Jag noterar att Marcus Wennerström nu har hållit två inlägg i den här interpellationsdebatten utan att framställa någon fråga till undertecknad.

Jag gjorde alltså en referens till interpellantens invändning om att medvetenheten om vilket ansvar som ställs på varje enskild individ behöver öka. Jag delar den uppfattningen. Jag håller också med Marcus Wennerström om att vi är ett folk som gör vårt yttersta när det krävs. Det har ett antal kriser genom historien visat, och det är naturligtvis en löftesrik insikt.

Det är också en löftesrik insikt att konstatera att när det säkerhetspolitiska läget i Sverige försämras söker sig fler till frivilligorganisationer. Det är naturligtvis ett kvitto på att det svenska folket är villigt att ställa upp för sitt land.

Poängen med hemberedskap är att vi ska ha så goda förutsättningar som möjligt när det oförutsedda drabbar oss. Återigen: Vi kan inte ställa samma anspråk på alla individer, eftersom alla individer olika förutsättningar. Desto viktigare är det då att vi betonar egenansvaret för dem som har förmåga. Det är nämligen bara när de tar detta ansvar som vi kan ta hand om dem som inte har förmåga. Det borde i grunden vara någonting som tilltalar en socialdemokrat. Men trots det för man denna debatt och diskussion som om man vill missförstå.

Jag noterar också bröstonerna i diskussionen från Hanna Westerén om att regeringen skulle sakna ambition på det här området. Det stämmer ju inte. Senast jag tittade kunde jag se att vi lägger precis samma anslag för utgiftsområde 6 i budgeten för 2024 som Socialdemokraterna när det kommer till de här frågorna.

Jag tycker alltså inte riktigt att tonläget är motiverat. I stället borde vi förenas i att det civila försvaret behöver bli bättre i Sverige. Det behöver bli bättre över hela linjen. Det börjar naturligtvis med varje enskild individ, precis som vi diskuterar i den här debatten, och nödvändigheten av att varje individ tar ansvar för sin hemberedskap.

Men det finns naturligtvis en lång rad saker som ankommer på staten att säkerställa. Om jag bara får nämna några så genomför den här regeringen en historisk satsning på att snabba på restaureringen av skyddsrum i Sverige. Det har inte hänt sedan regeringen Persson beslutade att sluta bygga skyddsrum i Sverige 2002. Det är en riktningförändring som går snabbare än den bana som stakades ut i det förra försvarsbeslutet och är en ambitionshöjning från den här regeringen – precis som vi nu aktiverar civilplikten i sektorn kommunal räddningstjänst, precis som vi i år anslår mer medel än den bana som slogs fast i försvarsbeslutet för räddningstjänst vid höjd beredskap för att stärka räddningstjänstens förmåga att skydda civilbefolkningen, precis som vi lägger snabbspåruppdrag till MSB för att komma igång med försörjningsberedskapsarbetet, även detta en förmåga som helt lades ned i Sverige i slutet på 1990- och början på 2000-talet.

Det finns ett stort återtagande att göra. En del av det börjar naturligtvis med den individuella hemberedskapen.

(Applåder)

Anf. 125 PER-ARNE HÅKANSSON (S):

Fru talman! Jag tackar för svaret och för diskussionen som har förevarit här.

Som jag ser det är sammanhållning och samling av stor betydelse. Vars och ens insats är, som också nämnts i debatten, av stor vikt. Jag tror att det är viktigt att vi också väger in de socioekonomiska förutsättningarna när det gäller beredskap och säkerhetstänkande. Det är en problematik att ta på allvar och att försöka komma till rätta med. Detsamma gäller frågor om en god integration, som ju skapar gemenskapen i samhället. Det är ett budskap som jag ändå hoppas att civilförsvarsministern ser som angeläget att ha med i arbetet med kris- och krigsberedskapen.

Jag har tyvärr inte noterat av svaren att det finns något intresse av att göra en mer ingående analys för att få ökad kunskap och förståelse kring dessa förutsättningar. Se gärna den rapport som riksdagens utredningstjänst har tagit fram som en del av detta arbete framöver!

Jag tror att det är av stor betydelse att vi har med oss de socioekonomiska förutsättningarna och betydelsen av att alla människor i Sverige kan bidra utifrån de förutsättningar man har. Men då behöver vi ha en gemenskap och en medvetenhet kring detta, och här tror jag att en analys utifrån läget kring hemberedskapen och privatpersonernas förutsättningar till detta vore ett bra redskap.

(Applåder)

Anf. 126 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Jag noterar att det som efterfrågas i interpellationen är en analys av vilka kostnader som tillkommer för ett hushåll som vill ta ansvar för sin hemberedskap.

Den poäng jag har försökt att göra i tidigare inlägg är att det är en förhållandevis smal sak att räkna ut. Man kan gå in på Krisberedskap.se och se den katalog av rekommenderade föremål som kan vara bra att ha hemma för att ta ansvar för sin hemberedskap. Det är en enkel sak att räkna ut ungefär vad det här kostar. Listan är inte ett obligatorium; det är en rekommendation, och var och en får naturligtvis försöka leva upp till den rekommendationen efter sina förutsättningar.

Mitt tydliga budskap är att alla som kan bör ta det ansvaret. Notera: Alla som kan. Då blir förutsättningarna bättre att omhänderta alla dem som inte kan. Att ta ansvar för sin hemberedskap är inte en stor och omfattande övning, men det är en grundläggande solidaritetshandling med sitt land.

Med dessa ord avslutar jag denna interpellationsdebatt.
(Applåder)

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 21 Svar på interpellation 2023/24:365 om det civila försvaret

Anf. 127 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Marcus Wennerström har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att tillse att landets kommuner och regioner får de medel som behövs för att möta det civila försvarets behov. Marcus Wennerström har även frågat mig om jag bedömer att förseningen av utredningen Fö 2023:02 påverkar kommuners och regioners förutsättningar att bidra till totalförsvarets utveckling och hur jag i så fall avser att verka för att minimera denna påverkan.

Det kraftigt försämrade säkerhetsläget och erfarenheterna från Ukraina har tydliggjort att takten i förstärkningen av det civila försvaret måste öka utöver det som fastlagts i regeringens proposition *Totalförsvaret 2021–2025*. Kommuner och regioner har en mycket viktig roll i det civila försvaret. Regeringen har vidtagit flera åtgärder för att förstärka kommunernas och regionernas kapacitet och förutsättningar att bidra till det civila försvaret.

I budgeten gör regeringen därför en satsning på 100 miljoner kronor årligen från och med 2024 på ökade bidrag till kommuners och regioners arbete med krisberedskap och civilt försvar. Även under 2023 satsade regeringen 100 miljoner kronor på ökade bidrag till dessa aktörer.

Länsstyrelserna har en viktig roll i att stödja den lokala och regionala nivån i deras arbete med att utveckla sin beredskap. Regeringen förväntar sig att länsstyrelserna bidrar till utvecklingen ute i kommunerna, och för att förstärka länsstyrelsernas möjligheter till att stödja kommunernas arbete med civilt försvar tillfördes länsstyrelserna 60 miljoner kronor från och med 2023. Länsstyrelserna ansvarar för uppföljning av kommunernas arbete med krisberedskap och civilt försvar.

Vad gäller frågan om förseningen av utredningen om kommuners och regioners grundläggande ansvar inför och under fredstida kriser och höjd

beredskap kommer att påverka kommuners och regioners förutsättningar att bidra till totalförsvarets utveckling är svaret i stort sett nej. Kommuner och regioner har redan i dag ett stort ansvar att leva upp till de lagkrav som finns. Syftet med utredningen är att skapa en tydligare reglering av kommuners och regioners beredskapsarbete. Det påverkar inte angelägenheten av att skyndsamt arbeta med de krav som redan finns i befintlig lagstiftning.

Försvarsberedningen redogör för inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret i sin rapport *Kraftsamlings*. Senare i vår lämnar beredningen sin rapport om det militära försvaret och ekonomiska förutsättningar för både det militära och civila försvaret. Jag ser fram emot den redovisningen och ser att den tillsammans med annat underlag bidrar med viktiga parametrar för fortsatt utveckling.

Utredningen om kommuners och regioners grundläggande ansvar inför och under fredstida kriser och höjd beredskap kommer att lämna ett viktigt bidrag till fortsatt utveckling inom totalförsvaret. Förlängningen av utredningstiden till den 30 september 2024 ger utredaren förutsättningar att mer grundligt beakta de behov av författningsreglering som finns samt föreslå ett system som ger bättre möjligheter att förstärka och utveckla kommuners och regioners verksamheter inför och under fredstida kriser och höjd beredskap.

Regeringen avser att återkomma till riksdagen under hösten 2024 med en proposition om totalförsvarets fortsatta inriktning och utformning. Propositionen kommer att ange utgångspunkter för totalförsvaret och även utformningen av det militära och civila försvaret.

Avslutningsvis vill jag framhålla det som framgår av budgetpropositionen för 2024, att regeringen anser att den pågående utvecklingen av det civila försvaret och samhällets krisberedskap behöver fortsätta och påskyndas under kommande år.

(Applåder)

Anf. 128 MARCUS WENNERSTRÖM (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet Bohlin för svaret.

Ibland blir det fort men fel, och i det här fallet var det jag som felade. I min första fråga till statsrådet föll dessvärre ett ord bort. Det var ordet "mål". Men jag avser att åtgärda detta i debatten genom att fokusera kring mål.

Statsrådet lyfte fram i sitt svar – som jag också vill berömma för att det var utförligt; det är positivt, och jag uppskattar det – att det finns en inriktning för totalförsvaret i propositionen *Totalförsvaret 2021–2025*. Däremot är jag inte helt säker på att jag delar bilden som statsrådet ger av att regeringen har gjort ytterligare stora förstärkningar av kommunernas och regionernas kapacitet att bidra. Han får gärna utveckla detta. Visst har det kommit riktade medel till planering och övning, och dessa medel har ökat årligen. Däremot har exempelvis medel för klimatåtgärder tagits bort. Det blir mer planering och färre åtgärder.

Men planering är viktigt. Frågan är dock: Planering mot vad? Där delar jag inte riktigt statsrådets inställning till resultatet av utredningen, som avser att föreslå en mer ändamålsenlig och utförlig reglering av vilket grundläggande ansvar och vilka huvudsakliga uppgifter som kommuner och regioner har i förberedelser för och under såväl krig som fredstida kriser.

Eftersom uppdraget ser ut som det gör är det rimligt att anta att regeringen inte anser att dagens reglering är ändamålsenlig. Då bör väl också förväntansbilden förändras.

Men nog om det. Låt oss fokusera på här och nu. När överenskommelsen i dagarna blev klar mellan MSB och SKR blev det också klart att det inte längre finns några prioriterade kommuner i Sverige när det kommer till utvecklingen av civilt försvar.

Tidigare har ett fåtal kommuner fått mer medel och högre krav för att möta det civila försvarets behov. I dag är den prioriteringsordningen borta. Det innebär alltså att staten Gotland och Grums som finansieringsmässigt likvärdiga. Mer konkret förminskar det betydelsen av strategiskt viktiga områden och överlämnar ansvaret för att finansiera utvecklingen av beredskapen där till skattebetalarna i just den kommunen. I sitt nu bevingade tal från Folk och Försvar lyfte statsrådet fram ett antal frågor följda av ett antal åtgärder. De belyste att vi är många som på olika sätt har roller i systemet, men hänsköt också ansvaret till att hitta målen till någon annan.

När utredningen skjuts på framtiden hänskjuts också målet framåt i tiden. Förlängningen rimmar inte så väl med andemeningen i talet som statsrådet höll i Sälen. Den ger också utrymme för dem som är handlingskraftiga att redan nu agera och riskera att skapa fort men fel. Kanske är det bättre att i nuläget uppmana folk att hålla huvudet kallt och hjärtat varmt.

För att förtydliga, och i viss mån kanske omformulera, min ursprungliga fråga vill jag ha svar från statsrådet på vilket sätt statsrådet avser att verka för att försvarets behov av ett fungerande civilt försvar också ska speglas i inriktningar och finansiering av kommunernas och regionernas uppdrag.

(Applåder)

Anf. 129 EVA LINDH (S):

Fru talman! Den SD-styrda regeringen har vid flera tillfällen sagt att den gör en historisk upprustning av vårt civila försvar. Verkligheten ser dock helt annorlunda ut. När Marcus Wennerström pratade om mål vill jag prata om resurser – det som är viktigt för att bygga upp det civila försvaret.

En grundläggande del i det civila försvaret är sjukvården. Det är en av de viktigaste samhällsfunktionerna, och det är avgörande att den fungerar effektivt och kan erbjuda god vård.

Sveriges civila beredskap handlar om lokalsamhällets förmåga att förebygga och hantera krig och kris samt att säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna. Våra sjukhus har en avgörande roll för att hantera just kriserna, katastroferna och nödsituationerna. Försvarsmakten är mycket tydlig när det gäller regionernas ansvar för att säkra sjukvårdskapaciteten.

Men nu har vi en vård som faktiskt är hotad på många håll. Regioner tvingas till besparingar när vården i stället borde rustas för bättre kvalitet och förstärkt civil beredskap. Underfinansieringen av vårdens verksamheter drabbar nu Sveriges befolkning i form av sämre vård och riskerar dessutom att äventyra vår beredskap.

Vi har fått ett nytt säkerhetspolitiskt läge, och det påverkar oss alla. Hela vårt samhälle påverkas. Då måste vi bygga upp förmågorna, inte dra ned. Då krävs det resurser för att bygga grunden i hela vårt samhälle, till exempel vården. Våra sjukhus spelar en avgörande roll i civil beredskap och har en kritisk del i att bygga landets förmåga.

Jag vill avsluta med att bygga vidare på Marcus Wennerströms anförande. Han nämnde talet som ministern för civilt försvar höll på Folk och Försvar. Jag vill avsluta med att travestera detta tal: Är du minister för civilt försvar? Bra. Har du tagit ansvar? Om inte: Sätt igång! (Applåder)

Anf. 130 HANNA WESTERÉN (S):

Fru talman! Konferensen Folk och Försvar i Sälen nämndes nyss. När den avslutades var det allvarsamma toner vi mindes därifrån. Kanske mest allvarstyggt var det från statsministern och från ministern för civilt försvar. De signalerade tydligt att det är oerhört bråttom att bygga ut civilförsvarsförmågan eftersom Sverige kan bli angripet och hamna i krig. Läget är tydligen så pass allvarligt att ministern har svårt att sova om nätterna. I många sammanhang pekar man mot Gotland, min valkrets.

Tonläget kräver att regeringen tar ett mycket tydligt ansvar för utbyggnaden av totalförsvar och beredskap i hela landet.

Utredningen Kraftsamling nämndes tidigare, och den överlämnades till försvarsministern före jul. Där pekas Gotland ut, och i utredningen menar man att det finns behov av att skapa ett särskilt beredskapssjukhus. Ett beredskapssjukhus ska vara ett akutsjukhus med särskild förmåga att öka antalet vårdplatser, särskilt för vård av trauma och andra krigsskador. Utredningen menar att ett sådant sjukhus ska ha en fastställd krigsorganisation med personal, lokaler, utrustning och förmåga till adekvat ledning, koordinering och beslut samt med fördel också ha tillgång till skyddade lokaler.

I dag fördelas statsbidrag för att bygga upp civil beredskap till regioner utifrån befolkningens mängd. Det betyder alltså att den region med kanske mest strategiskt och utsatt läge får minst resurser för den uppbyggnad av det civila försvaret som är avgörande för både Sverige och Nato. 61 000 skattebetalare på Gotland kan omöjligt stå för den kapacitetsuppbyggnad som nu är nödvändig och förväntas från regering och försvarsmakt. Gotlands geografiska läge gör att beredskapen behöver byggas fortare och med annan kraft än i resten av landet. Dessutom är Gotland, som bekant, en ö, och vi riskerar alltid att bli helt avskurna och behöver därför särskilda lösningar och särskilt ansvar. Det gäller sjukvården såväl som vår elförsörjning, reservhamn, försörjnings- och lagerfrågor och såklart också tillgång till rätt kompetens.

Det blir dessvärre allt tydligare för oss som lever och verkar för Gotland att ingen myndighet anser sig ha helhetsansvaret och än mindre mandatet att se till Gotlands särskilda förutsättningar. Det ansvaret faller tungt på regeringen. Allvarsamma ord som de vi hörde från Folk och Försvar i Sälen bygger inte beredskap. Därför undrar jag hur civilförsvarsminister Carl-Oskar Bohlin ämnar stötta de regioner där beredskapsuppbyggnaden brådskar som allra mest.

(Applåder)

Anf. 131 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Jag kan konstatera, och konstatera med tillförsikt, att talet i Sälen åtminstone tycks ha fört med sig ett fördjupat intresse hos Socialdemokraterna för civilt försvar. Vi har avhandlat tre stycken interpellatio-

ner på ämnet här i kväll, och jag uppskattar att det finns ett stort engagemang.

Jag kan också konstatera att det finns en viss raljans i undertonen i vissa av inläggen. Jag är inte helt säker på att det är så man ska ta sig an det försvarade säkerhetsläge som Sverige just nu befinner sig i. Sverige befinner sig i allvarstid, och det ställer högre anspråk på alla samhällets aktörer. Det gäller regeringen, men det gäller naturligtvis också ledamöter i Sveriges riksdag.

Låt mig, fru talman, börja med att rätta påståendet från Marcus Wennerström om att klimatanpassningsåtgärder för kommuner skulle strykas. Det stämmer inte. Regeringen anslår en halv miljard på utgiftsområde 6 för klimatanpassningsåtgärder, som kan sökas av kommuner. Det är lika mycket som den tidigare socialdemokratiska regeringen sköt till för detta ändamål.

Det Marcus Wennerström möjligen tänker på är att anslaget för analysåtgärder hos MSB minskas med några miljoner kronor och samma sak när det gäller länsstyrelserna. Uppdraget kvarligg dock hos myndigheten – en myndighet som får ett ökat anslag på totalen, så att det skulle finnas en sänkt ambitionsnivå i denna del stämmer helt enkelt inte.

Vad är då poängen med mitt svar här i kväll? Jo, poängen är att det är så som vi konstaterar: Utredningen av kommuners och regioners ansvar vid kris och höjd beredskap är mycket nödvändig helt enkelt därför att det inte var möjligt för den tidigare socialdemokratiska regeringen att gå vidare med de förslag för kommuner och regioner som lades fram i strukturutredningen därför att man bedömde att utredningen inte höll tillräckligt hög kvalitet i de delarna. Den sågades också av Sveriges Kommuner och Regioner, som utgjorde remissinstans. Därför ankom det på regeringen att ta sig an den här frågan.

Det är angeläget att vi får detta på plats så snabbt som möjligt. Poängen i mitt svar var att det inte saknas arbetsuppgifter för kommuner och regioner att hugga tag i här och nu, under tiden, i väntan på att vi får den här strukturella förändringen på plats.

Det var lite det som var min poäng också när jag höll mitt tal i Sälen, som det refererades till här, nämligen att konkret exemplifiera vad som redan i dag är ett kommunalt ansvar som man måste arbeta med. Där ligger vissa kommuner mycket långt fram i utvecklingen, och andra kommuner ligger längre bak. Jag tycker inte om att peka på dåliga exempel. Jag lyfter hellre fram goda exempel.

Det är ju så att vi har ett kommunalt självstyre i det här landet som väldigt få ifrågasätter. Men det kommunala självstyret kommer naturligtvis med ett ansvar, nämligen att kommunpolitiker har att prioritera de här frågorna i konkurrens med andra. Då är poängen att det försämrade säkerhetsläget kräver att alla gör sin insats.

Det gäller naturligtvis regeringen. Jag har redogjort för ett antal av de satsningar som regeringen gör som går längre än det tidigare försvarsbeslutet. Vi aviserar alltså en högre ambitionsnivå.

Jag hör frågorna från S men noterar inget annat budgetförslag än det regeringen lägger fram på utgiftsområde 6.

(Applåder)

Anf. 132 MARCUS WENNERSTRÖM (S):

Fru talman! Om jag var del i det som statsrådet upplevde som raljant var det aldrig min mening. Det här är högst allvarliga frågor, och vi ska diskutera dem för vad de är. Därför är det kanske bra att börja med att fokusera där statsrådet slutade, på det kommunala självstyret.

Det är självklart så att om vi tittar på det utifrån krisberedskapen är det kommunala självstyret och ansvarsprincipen, närhetsprincipen och likhetsprincipen väldigt viktiga parametrar att väga in i det arbete som ska göras. Det är helt korrekt. Men det jag ville lyfta fram i mitt första inlägg och där det verkligen saknas tydlighet är det strategiska ansvaret i planeringen för att vara en stödresurs också till det militära försvaret.

Det är där det blir problematiskt när vi likställer Gotlands situation med den i Grums. Inget ont om Grums, men enligt min mening har Grums ett annat militärstrategiskt intresse och en annan viktighet än Gotland.

För att beskriva mer konkret vad det är för uppgifter som landar på kommuner nu när det trycks på och går fort och ibland kanske blir fel är det ju så att vi har kommuner som till exempel har regementen i sig. Där kommer det om inte order så väldigt tydliga förväntningar om att ställa om mycket verksamhet och ladda upp för att kunna arbeta med världlandsstöd utifrån den Natoansökan som vi har genomlidit en alltför lång process för att den förhoppningsvis snart ska gå igenom.

Det handlar om överförda hotbilder som – nu är även justitieministern här – säkerhetsskyddet behöver hantera. Det innebär att kommuner till följd av att de har till exempel ett regemente i kommunen behöver axla det ansvaret, göra mycket djupare säkerhetsanalyser och vidta åtgärder som kostar väldigt mycket pengar om de ska kunna leverera nödvändig försörjning till de här regementena.

Det handlar om överförda uppgifter från statens vilja att kunna militärt försvara landet som landar på utförande i kommuner. Det är där jag inte riktigt får ihop pusselbitarna, och det är där jag oroas på riktigt. Må så vara att det utifrån ett pr-perspektiv har blivit väldigt mycket hallå kring statsrådets tal i Sälen, men rädsla som drivkraft för att utveckla ett civilt försvar i landet är inte rätt väg att gå.

Jag tycker att det var en mycket bättre ton när vi avslutade den förra interpellationsdebatten, där vi pratade om samlandet av folket. Det är också dit vi behöver lyfta fokus för att landa där.

Min fråga som är underliggande för den här interpellationen kvarstår, för jag saknar fortfarande en tydlig inriktning från regeringen för hur man avser att se till att kommuner och regioner får möjlighet att axla det ansvar som de så gärna vill ta. Det belyses extra noga i de inlägg som vi hört om sjukvårdens förutsättningar eftersom det inte går att separera välfärdens funktion i vardagen från välfärdens funktion när det blir kris eller krig.

(Applåder)

Anf. 133 EVA LINDH (S):

Fru talman! Nej, vi är inte raljanta. Vi försöker nog bara lyfta fram en fråga utan att verka så upprörda som i alla fall jag på många sätt faktiskt är.

Jag försöker också framföra det budskap som en hel del personer har bett mig att framföra till ministern för civilt försvar. Det är framför allt människor som jobbar inom just sjukvården.

Om man ber andra att ta ansvar måste man också ta ansvar själv. Det var det jag försökte säga i mitt försök att travestera ministern för civilt försvar.

Under pandemin jobbade vi hårt för att ta hand om landet, som var i kris. Vi lärde oss flera saker. En av sakerna som vi lärde oss var att det som funkar före krisen, i normalläget, brukar funka i kris. Det som inte funkar i normalläget, före kris, funkar inte heller i kris.

Det är därför vi är många som oroar oss inte bara för vården i dagens läge utan för att vi har förstått, inte bara efter talet på Folk och Försvar, att vi behöver bygga vårt civila försvar. Och när vården står inför en vårdkris inser vi att det också kommer att innebära problem om det blir kris eller krig. Det är därför vi lyfter denna fråga – för att den är så viktig att fokusera på.

Nej, vi kanske inte har mer pengar i utgiftsområde 6, men vi har mer pengar i utgiftsområde 25, det vill säga för att bygga sjukvården stark både i normalläget och i kris och krig.

(Applåder)

Anf. 134 HANNA WESTERÉN (S):

Fru talman! Tidigare i kväll debatterade vi hushållens beredskap i händelse av kris eller krig. Då sa statsrådet Bohlin att vi borde kunna vara överens om att civilförsvaret behöver bli bättre. Och ja, vi är överens om att civilförsvaret behöver bli bättre. Därför är vi här – för att ord måste följas av handling.

Gotland har under mycket lång tid framhållit de unika förutsättningar som Sveriges minsta sjukvårdshuvudman har. Att klara uppdraget att med 61 000 invånare erbjuda akutsjukvård och förlossningsvård dygnet runt i fredstid är mycket utmanande. Vid höjd beredskap är det en omöjlighet givet de ekonomiska förutsättningarna.

I statsbudgeten för 2024 saknas tillräckliga resurser för sjukvården. Runt om i landet tvingas regioner säga upp läkare, sjuksköterskor och undersköterskor för att budgetarna inte går ihop.

Läget på Gotland är inte bättre. Gotland har precis som övriga regioner beslutat om en budget med negativt resultat. Det saknas i dag tillräckliga resurser för sjukvården i fredstid, givet riksdagens ambitioner. Ska vi därtill bygga ut vår förmåga och fullt ut kunna stötta Försvarsmakten i händelse av krig krävs en helt annan ambitionsnivå från statens sida.

Regeringen måste skyndsamt lämna besked om vad förmågehöjningen ska bestå i och vem som ska betala. Allvarsamma ord och nedskärningsbudgetar räcker inte utan leder oss tvärtom i fel riktning. Kan Sveriges regioner förvänta sig ökat stöd för att bygga upp beredskap i händelse av kris eller krig? Detta är för övrigt något som inte bara vi socialdemokrater undrar, utan bland andra ett moderat regionråd på Gotland efterlyser samma besked.

(Applåder)

Anf. 135 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Jag noterar att debatten och diskussionen om det civila försvaret när den förs med socialdemokrater ofta har en tendens att glida över i en allmän välfärdsdebatt. Debatten kan naturligtvis föras på det sättet, men det gör att den ibland blir grund och att man missar centrala perspektiv gällande vad det civila försvaret handlar om.

Låt mig bara för att ha det sagt säga att den här regeringen, vid sidan av de satsningar som görs på utgiftsområde 6 och andra utgiftsområden som specifikt avser uppbyggnaden av det civila försvaret, satsar historiskt mycket på generella statsbidrag till kommuner och regioner: 16 miljarder kronor för 2024. Det är rekordbelopp – bara så att vi har den ramen klar för oss.

Men civilt försvar handlar väldigt mycket om att ha förmågan att välja vad som är det mest centrala i verksamheten, som måste upprätthållas. Vi får inte glömma bort att planering för krigets krav ställer helt andra anspråk på samhället än hanteringen av normaldrift eller fredstida kriser. Detta betyder i klartext att under högsta beredskap är totalförsvarsverksamhet all den verksamhet som ska bedrivas i samhället.

Om man lever i tron att detta innebär att välfärd ska vara tillgänglig för befolkningen på det sätt som den är i normalfallet lever man i en illusion. Det handlar om att göra mycket hårda och svåra prioriteringar för att kanalisera samhällets alla resurser för att i stort sett fullgöra två saker: för det första att se till att de allra mest grundläggande funktionerna i ett samhälle kan upprätthållas och för det andra att kanalisera allt tänkbart stöd till det militära försvaret och säkerställa dess förutsättningar att lösa sina uppgifter.

Detta ställer helt andra krav på vår välfärdsapparat än det vi typiskt ser framför oss när vi pratar om välfärden under normala förhållanden. Det handlar om att ha planeringsförutsättningar färdiga för krigsförhållanden. Sjukvårdsministern har gett Socialstyrelsen ett antal uppdrag på detta område. Det handlar om att se till att vi har utrustning och resurser för att kunna hantera detta.

Under föregående år fattade regeringen beslut om att upphandla ett statligt nationellt säkerhetslager av traumasjukvårdsprodukter. Detta har helt saknats i Sverige tidigare, sedan vi lade ned vår försörjningsberedskap. Nu har vi skaffat oss resurser för att kunna hantera ett masskadeutfall på svenskt territorium.

Men för att prata klartext: Välfärden som vi känner den kommer i händelse av ett väpnat angrepp inte att finnas tillgänglig. Den kommer att vara riktad till dem som absolut behöver den för att fullgöra våra försvarsanstängningar – bara så att vi håller isär storheterna i diskussionen.

Planeringen för civilt försvar handlar om att ha redundans och strukturer för att säkra samhällets robusthet och se till att dess grundläggande funktioner kan fungera och upprätthållas under mycket störda förhållanden.

(Applåder)

Anf. 136 MARCUS WENNERSTRÖM (S):

Fru talman! Jag noterar statsrådets vilja att lyfta blicken bort från välfärden och tänker att det nog kan vara så när man befinner sig mitt i en sjukvårdskris som vi inte har sett maken till sedan 90-talet. Jag tänker

också att det är viktigt att komma ihåg att kontinuitet i verksamheter bygger på en fungerande vardag. Robusthet i ett samhälle bygger på en fungerande vardag. Krigsorganisation bygger på vardagen, och mycket mer.

När det gäller det som statsrådet verkar ge en bild av är det antingen så att jag inte förstår eller så slår han huvudet på spiken. I dag finns det nämligen ingen lag som gör att hälso- och sjukvården kan prioritera bara till exempel militär sjukvård. HSL gäller fortfarande, oavsett om det är skärpt eller högsta beredskap. Det är vård efter behov som gäller, oavsett om du är klädd i grönt eller är civilist och oavsett om du ska föda barn eller har fått en kula i benet.

Kommuner ställs i dag inför planering där de prioriteringar de behöver göra är olagliga. Vi har ett kraftvärmeverk i Enköping. Det har möjlighet att producera el. Skulle vi vilja ha förmåga att producera den elen även om värmeförsörjningen slås ut behöver vi pumpa ut vatten i ån – det är olagligt. Ska vi planera för detta tror jag att det är viktigt att staten tydliggör vilket scope vi får planera inom. Det är lätt att säga ”gör!” men svårt att övertyga verksamhetschefer om att de ska bryta mot lagen.

(Applåder)

Anf. 137 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Nu börjar den här debatten närma sig pudelns kärna, och jag uppskattar att Marcus Wennerström åtminstone i sitt sista inlägg förde den dit.

Just det som Marcus Wennerström tar upp är en del av de strukturella problem med det civila försvaret som vi just nu arbetar för att åtgärda. Det handlar om att säkerställa att vi har författningsberedskap så att ingen, som interpellanten säger, ska behöva bryta mot lagen. Vi har haft för krångliga regelverk som inte har tagit höjd för säkerhetspolitiska lägen av det här slaget. Det är precis detta som det handlar om.

Men, fru talman, jag vill bara ge interpellanten delvis rätt i påståendet att en krigsorganisation innebär att vi ska göra allt som vanligt fast ännu mer eller lite till. I själva verket handlar detta att bygga en krigsorganisation väldigt mycket om att definiera vad vi inte ska göra i händelse av höjd beredskap. Det vill säga: Vad är inte totalförsvaret i händelse av högsta beredskap? Vilken verksamhet i kommunen eller i myndigheten ska vi lägga på sparlåga för att prioritera om resurser till att fokusera på den verksamhet som är helt samhällsnödvändig och krigsviktig i händelse av ett väpnat angrepp?

Det är denna typ av planeringsförutsättningar som man bara kan skaffa sig på ett ändamålsenligt sätt under fredstida förhållanden. Det är därför budskapet att sätta igång finns. Det uppdraget finns redan. Men trots det ser vi att alltför få kommuner och myndigheter har tagit detta ansvar.

I dag kom dock glädjande siffror om att ännu fler kommuner just nu gör precis detta. Det understryker möjligen vikten av strategisk kommunikation, som Socialdemokraterna av någon outgrundlig anledning tycks vända sig emot.

(Applåder)

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Anf. 138 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Pontus Andersson Garpvall har frågat mig om jag och regeringen har för avsikt att ge Brottsförebyggande rådet, Brå, i uppdrag att ta fram statistik över brottsmisstänkta nationella bakgrund.

År 2021 publicerade Brå resultatet av den senaste studien om misstänkta för brott bland personer med utrikes respektive inrikes bakgrund, som omfattade personer som misstänkts för brott under perioden 2007–2018. Studiens övergripande syfte var att ge en uppdaterad bild av hur den registrerade brottsligheten fördelar sig mellan personer med inrikes respektive utrikes bakgrund.

Liksom Brås motsvarande tidigare studier från 1996 och 2005 visar rapporten att personer med utrikes bakgrund har en överrisk att misstänkas för brott jämfört med inrikes födda med två inrikes födda föräldrar. När hänsyn tas till skillnader gällande ålder, kön, disponibel inkomst, utbildning och kommutyp minskar överriskerna, men de försvinner inte. Rapporten visar även att den stora majoriteten av individer, oavsett bakgrund, inte har misstänkts för brott.

Rapporten innehåller även uppgifter om andel och antal misstänkta uppdelat på födelseregioner och på de födelseländer från vilka det fanns minst 10 000 personer folkbokförda i Sverige. Det finns i rapporten således uppgifter om hur stort antal och andel av de utrikesfödda från till exempel Irak, Syrien, Afghanistan och Somalia som misstänkts för brott.

Tillgången till behovsanpassad och relevant kunskap och statistik är central för att rättsväsendet och brottsförebyggande aktörer ska kunna bedriva en effektiv verksamhet. En av Brås grundläggande uppgifter är att ansvara för och utveckla den officiella kriminalstatistiken. En angelägen fråga för regeringen är hur myndigheten arbetar med statistikutveckling för att tillhandahålla kunskap som är relevant och aktuell. Det finns kontinuerliga behov såväl av att förvalta och utveckla befintlig statistik som av att ta fram ny statistik. Framtagande av ny statistik kräver dock noggranna analyser kring en rad olika faktorer, såsom användbarhet och resursåtgång. Samtidigt är brottsmisstänkta bakgrund ett av de områden där uppföljande studier kan behöva göras med jämna mellanrum. Det pågår en dialog med myndigheten om detta, och regeringen avser att återkomma om hur frågan ska hanteras framåt.

Anf. 139 PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD):

Fru talman! I Sverige saknas utförlig statistik över brottsmisstänkta bakgrund. År 2021 släppte Brå sin senaste rapport om misstänkta bakgrund. Men begreppen ”utländsk bakgrund” och ”utrikesfödd” blir enligt mig alldeles för breda, då personer med bakgrund i länder där väldigt få väljer att begå kriminella handlingar buntas ihop med personer med bakgrund i länder där kriminalitet är desto vanligare.

Rapporten som släpptes 2021 bryter ned siffrorna på regionnivå, men inte mer än så, vilket gör att en mer noggrann bedömning får baseras på gissningar om de brottsmisstänkta bakgrund. Rapporten är inte på något sätt dålig, utan det var verkligen på tiden att Brå åter tittade på denna fråga. Men den hade helt enkelt kunnat vara mer utförlig.

Låt mig lyfta fram några siffror från rapporten. Den visar att mellan 2015 och 2018 var personer födda i Sverige med två inrikes födda föräldrar den grupp som var minst förekommande i brottsstatistiken, med 3,2 procent. På ungefär samma nivå låg siffrorna för dem som hade sin bakgrund i Östasien, Norden, Västeuropa, USA, Kanada, Nya Zeeland och Australien.

Det som däremot sticker ut i statistiken är siffrorna för dem med bakgrund i Afrika. Man kan notera att den delen av rapporten bara visar en fyraårsperiod, mellan 2015 och 2018. Under denna period var nästan 20 procent, alltså en femtedel, av alla med föräldrar födda i Afrika misstänkta för brott.

Personer med bakgrund i just Afrika delas in i tre regioner, det vill säga norra, östra och övriga Afrika. Det handlar om en kontinent med 54 länder. Detta försvårar förståelsen av siffrorna, även om vi kan konstatera att invandring därifrån leder till kriminalitet i Sverige. Nästan var femte person med föräldrar därifrån var misstänkt för brott.

I Nederländerna förs mer noggrann statistik på nationsnivå. De kollar även på länder från vilka det finns färre än 10 000 personer i landet. Där kan man se att personer med bakgrund i länder som Angola, Somalia och Sierra Leone är oftast förekommande i brottsstatistiken. Det är en detaljnivå som vi alltså saknar i Sverige.

En mer utförlig statistik hade gett oss en större förståelse av vilka grupper i samhället som oftast väljer en kriminell livsstil, vilket hade inneburit att vi hade kunnat komma med mer konkreta åtgärder för att motverka brottslighet i ett tidigare skede än i dag. Min uppfattning är att ju mer kunskapsinhämtning vi gör och ju tydligare den är, desto bättre möjligheter har vi att genomföra både preventiva och reaktiva åtgärder för att skapa ett tryggare Sverige.

Med anledning av detta vill jag fråga justitieministern varför han inte vill se en mer detaljerad kunskapsinhämtning i denna fråga.

Anf. 140 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag kan svara på den frågan väldigt rakt. Det stämmer nämligen inte att jag inte vill se statistik på en mer detaljerad nivå. Men vad frågan gällde var om jag vill ge ett uppdrag till Brå att göra detta här och nu.

Min viktiga poäng är att det har mycket stor betydelse med kvalificerade underlag vad gäller statistik, inte minst på det här området. Jag vill ta fasta på att Brå gjorde en sådan rapport nyligen. Min utgångspunkt är också att den här statistiken ska uppdateras med jämna mellanrum. Vi för också en dialog med Brå om hur det ska göras på ett lämpligt, resurseffektivt och användarvänligt sätt.

Jag vill alltså med bestämdhet rätta frågan, för den stämmer inte överens med min hållning. Jag vill gärna se mer statistik och gärna mer utförlig statistik.

Sedan kanske vi ändå läser den aktuella rapporten lite olika. Jag uppfattar också att det görs en uppdelning på födelseregioner men också på födelseländer i de fall det fanns minst 10 000 personer som var folkbokförda i Sverige. Då kommer man ned med en viss detaljgrad även på ländernivå.

Utöver de regionala indelningarna kan man i rapporten utläsa att andelen misstänkta för brott är störst bland grupperna födda i Iran, Colombia, Libanon, Syrien och Irak, där det är mellan cirka 10 och 12 procent, och bland födda i Eritrea, Somalia och Afghanistan, där det är mellan 13 och 16 procent. Lägst andel finns bland personer som är födda i Tyskland, ungefär 2,9 procent, Finland, 3,1 procent, och Kina, 3,1 procent.

Jag tycker att det är utmärkt att vi har ett sådant underlag. Det är viktigt av en rad olika skäl. Jag tror att det är viktigt för att vi på ett riktigt sätt ska kunna analysera kriminaliteten, hur den ser ut i vårt samhälle, och kriminalitetens orsaker och i nästa led också för att vi ska kunna väga av åtgärder av olika slag så att de blir effektiva och träffsäkra.

Jag välkomnar möjligheten att diskutera dessa frågor i kväll. Jag ser också fram emot att tillsammans med Brå komma fram till vad som är ett lämpligt sätt att fortsätta med den viktiga uppgiften att kartlägga brottsligheten ur den här synvinkeln. I grund och botten kan det ske på olika sätt, antingen genom att Brå själva ger förslag på hur detta ska göras och tar sig an uppgifter eller möjligen genom regeringsuppdrag. Vi har en mycket konstruktiv dialog i den frågan.

Anf. 141 PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD):

Fru talman! Jag tackar så mycket för förtydligandet från Gunnar Strömmer. Jag uppskattar verkligen det svaret. Det känns som att vi är på samma linje i den frågan. Det kanske var min fråga i interpellationen som var lite otydlig, men det var skönt att få detta svar från dig.

Jag har förmodligen sagt detta tidigare i kammaren: Det är länders, städers och rent av stadsdelars befolkningar som gör områden till vad de är. Och i takt med att befolkningssammansättningen i Sverige förändras, vilket har hänt, förändras också våra samhällen i grunden. Att vissa städer eller stadsdelar har större kriminalitet än andra menar jag beror på att Sverige under en lång tid har bedrivit en misslyckad invandringspolitik. Sverigedemokraterna har påpekat detta under en lång tid, och Brås rapport från 2021 gör det hela väldigt tydligt. Därför var det på tiden att de faktiskt tog tag i detta och gjorde ytterligare en rapport i frågan.

Vi kan titta på andra länder i väst vars befolkning inte begår brott i högre utsträckning i Sverige än vad svenskar gör i Sverige. I deras statistik ser vi liknande siffror som i Sveriges. Personer från exempelvis Östasien, Norden och Västeuropa är sällan förekommande i brottsstatistiken medan personer från andra delar av världen är desto oftare förekommande.

Jag vill inte låta generaliserande. Jag konstaterar bara fakta som är hämtad från Brås rapport och rapporter från andra delar av världen. Om några tycker att fakta är provocerande eller generaliserande får det stå för dem.

En del av arbetet för att få ned brottsligheten är det brottsförebyggande arbetet, och just kunskapsinhämtning när det gäller vilka grupper som i olika stor utsträckning begår brott är en viktig del av det arbetet. Det är inte bara viktigt för kommuner som kanske jobbar närmast dem som är nära att välja en kriminell livsstil, utan det är också viktigt när Sverige på ett nationellt plan utformar sin invandringspolitik.

Hade vi haft denna statistik tillgänglig tidigare än 2021 hade kanske fler insett det som Brås rapport är tydlig med: att den invandringspolitik som Sverige har fört under en lång tid inte har varit bra för Sverige ur ett

kriminalpolitiskt perspektiv. Och det är resterna från den tiden som Sverigedemokraterna och den nya regeringen nu städar upp med en skärpt invandringspolitik, skärpta straff och hårdare krav på dem som har kommit till Sverige.

Begreppen utländsk bakgrund och utrikesfödd är enligt mig väldigt breda definitioner för att förstå invandringens karaktär. I Brå kollar man mer på regionnivå.

Medger justitieministern att invandring från vissa länder leder till högre kriminalitet än invandring från andra länder, vilket Brås rapport också visar?

Anf. 142 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Ja, det är väl inte så mycket att medge. Det är bara att läsa innantill, så att säga, vad statistiken säger. Den visar alldeles tydligt att graden av kriminalitet, om man nu mäter detta utifrån misstanke om brott, i väldigt hög grad skiljer sig både mellan olika regioner i världen och mellan olika invandringsländer – i Sverige. Jag uppfattar detta som ganska odramatiska uppgifter som jag också tror speglar mönster i andra länder väl.

Nu är just Brås 2021-rapport en statistisk rapport. Den analyserar i grund och botten inte de bakomliggande faktorerna. Vill man veta mer om dem får man vända sig till annan forskning. Om man verkligen vill använda den här typen av underlag på ett produktivt och målrationellt sätt i politiken måste man nog vara öppen för att en rad olika faktorer kan samspela på ett relativt komplext sätt.

Det är klart att det handlar om föräldrars erfarenheter från ursprungslandet, vad du själv har för erfarenheter från ursprungslandet och för den delen vad du har för erfarenheter i det nya hemlandet. Det handlar om socioekonomiska faktorer och psykisk hälsa. Det finns definitivt faktorer som har med normer och värderingar att göra – maskulinitetsnormer och hedersnormer. Det handlar om utbildningsgrad, tillgång till arbetsmarknad och graden av exponering i förhållande till kriminella miljöer. Det finns en rad olika faktorer som kan påverka detta.

Vad jag tycker är oerhört viktigt är att vi är helt frimodiga i vårt sätt att ta reda på kunskap, analysera kunskap och debattera den kunskap som ligger på bordet och att vi sedan efter bästa förmåga försöker använda det underlaget för att fatta kloka och välavvägda beslut.

Det gäller de beslut som vi fattar inom ramen för kriminalpolitiken men också i högsta grad de beslut som vi fattar när det gäller socialpolitik, integrationspolitik eller ekonomisk politik. Det gäller också andra politiska beslut som påverkar de faktorer som ligger bakom kriminaliteten.

Jag tycker att det är välgörande med det arbete som genomförs vid Brå på en rad olika områden. Jag kan rekommendera alla, både ledamöter i Sveriges riksdag och medborgare, att ta del av de forskningsunderlag som tas fram av Brå. Om jag ska peka på något annat aktuellt och väldigt formativt för vår förståelse av den pågående kriminaliteten så är det den studie som presenterades i höstas rörande barn och unga som dras in i väldigt grov kriminalitet. Det som framkommer av den rapporten tror jag i högsta grad kommer att få stora konsekvenser för hur vi utformar insatser riktade just mot barn och unga som dras in i riktigt grov kriminalitet. Det är alltså ännu ett exempel på ett utmärkt forskningsunderlag från Brå. Jag är

övertygad om att vi kommer att få se mer av den varan också på det område som vi diskuterar här i afton.

Prot. 2023/24:62
30 januari

Svar på
interpellationer

Anf. 143 PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD):

Fru talman! Klockan är mycket. Jag är nöjd med ministerns svar. Jag tycker att det har varit konstruktivt. Jag har fått svar på de frågor som jag ställt. Jag ser fram emot kommande rapporter från Brå som följer upp detta. Det känns skönt att höra att ministern, precis som jag, efterfrågar en statistik som är så detaljerad som möjligt.

Anf. 144 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Klockan är trots allt bara 22. Jag känner mig väldigt fräsch och pigg. Jag kan hålla på länge om stämningen och medborgarna kräver det.

Men vi får väl ändå avsluta salomoniskt och unisont och säga att de frågor som vi har diskuterat i kväll är utomordentligt viktiga. Vi ska som sagt ha ett öppet sinne för all kunskap vi kan få fram om brottslighetens orsaker och om de mönster som finns i vårt samhälle som påverkar detta för att vi med gemensamma krafter ska kunna forma konkreta politiska åtgärder som kan vända samhällsutvecklingen och värna enskilda medborgares trygghet och säkerhet men också Sverige som ett fritt och öppet samhälle.

(Applåder)

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 23 Svar på interpellation 2023/24:349 om situationen på kvinnoanstalter

Anf. 145 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Anna Wallentheim har frågat mig hur jag avser att säkerställa situationen för både intagna och anställda på våra kvinnoanstalter. Vidare har Anna Wallentheim frågat hur jag och regeringen ser på det växande antalet kvinnor på Sveriges anstalter kopplat till gängkriminalitet och om jag avser att vidta några åtgärder utifrån vår syn på frågan.

Även om pojkar och män är kraftigt överrepresenterade i brottsstatistiken är det tydligt att också flickor och kvinnor förekommer i kriminella miljöer. Det finns också oroande tecken på att kvinnors delaktighet inom dessa miljöer ökar. Trots det finns det en risk att relevanta aktörer i samhället inte identifierar dem. Det är bakgrunden till att Brottsförebyggande rådet har fått regeringens uppdrag att ta fram kunskap om könsnormer och skillnader mellan pojkars och mäns respektive flickors och kvinnors delaktighet i kriminella nätverk och andra typer av organiserad brottslighet.

Antalet intagna kvinnor ökar inom kriminalvården. På landets största anstalt för kvinnor, Hinseberg, ser personalen att sammansättningen av intagna har förändrats under de senaste åren. Exempelvis tar Hinseberg emot fler kvinnor dömda för våldsbrott. De intagna är också yngre och har ofta en stark kriminell identitet.

Den ansträngda beläggningssituationen på Kriminalvårdens samtliga anstalter beror framför allt på att utbyggnaden inleddes alldeles för sent och inte har matchat brottslighetens utveckling. Den försenade expansionen har fått stor påverkan på alla anstalter och häkten och har lett till platsbrist på anstalter för både kvinnor och män.

Kriminalvården kommer att behöva expandera, och många nya anstalts- och häktesplatser kommer att behövas. Det är en prioriterad fråga för regeringen. Flera åtgärder har därför redan vidtagits. Regeringen har bland annat tillfört medel för en fortsatt kapacitetsförstärkning.

Kriminalvården har också fått i uppdrag att redovisa en platsrapport utifrån behoven till följd av reformerna i Tidöavtalet. Kriminalvården har nu redogjort sin bedömning av platsbehovet. Rapporten bereds i Regeringskansliet. Regeringen avser att återkomma med en mer preciserad analys och plan.

Det är Kriminalvårdens uppgift att se till att verksamheten bedrivs både effektivt och säkert. I det arbetet är personalen en av de allra viktigaste tillgångarna. Myndigheten har också redovisat en plan för kompetensför-sörjningen de kommande åren.

Alla som avtjänar ett fängelsestraff har en personlig planering för sin verkställighet. Där står vilka insatser den dömda behöver för att inte återfalla i brott eller missbruk samt vilka förberedelser som måste göras inför livet i frihet. De särskilda behov som kvinnor har ska därför införlivas i planen. Jag vet att Kriminalvården kontinuerligt utvecklar sitt arbete för att minska risken för återfall i brott. Det gäller alla dömda, både män och kvinnor.

Att få människor att bryta med en kriminell livsstil är en av de viktigaste brottsförebyggande uppgifterna. Under vår tid i opposition uppmanade riksdagen i ett tillkännagivande den dåvarande regeringen att kriminalvårdens arbete med att förebygga återfall i brott skulle förstärkas. Regeringen kommer att verka för att svensk kriminalvård är effektiv och väl-fungerande och för att det bedrivs verksamhet som minskar återfall i brott.

Anf. 146 ANNA WALLENTHEIM (S):

Fru talman! Jag känner mig kanske inte lika pigg och fräsch som ministern. Men jag är tacksam över att vi har kommit till dagens sista debatt och att jag får möjlighet att diskutera de här frågorna.

Det är en bekymrande situation vi ser på våra häkten och anstalter. Det är bekymrande för de intagna, för kriminalvårdare och för samhället. När det inte fungerar inne på våra anstalter fungerar nämligen inte heller den kriminalvård som vi i Sverige bör och ska kunna vara stolta över.

I Sverige tror vi på principen att människor, både män och kvinnor, ska ha möjlighet att få en andra chans. Man ska ges möjligheten att få rätsida på sitt liv och ska ha rätt att avtjäna ett straff och sedan bli en del av samhället igen. Det ska vi vara stolta över.

Men för varje dag blir den typen av uppgift allt svårare för kriminalvården att genomföra. Det är sedan länge ett problem på våra anstalter för män. Nu ser vi att det också börjar bli ett problem på våra kvinnoanstalter. Platsbristen på landets kvinnoängelser är ett växande problem. I fjol var beläggningen rekordhög.

Samtidigt har de dömda kvinnorna och klimatet inne på anstalterna, precis som ministern nämnde i sitt svar, förändrats drastiskt de senaste åren. Kvinnorna som kommer till våra anstalter tillhör allt oftare kriminella nätverk.

I min interpellation nämnde jag att beläggningsgraden på kvinnoanstalterna var runt 70 procent för bara några år sedan. Förra året steg den graden tyvärr med uppemot 120–130 procent under vissa tidpunkter.

Personal på både anstalten i Ystad och Hinseberg som jag har varit i kontakt med menar också att klienterna har förändrats det senaste året. Förr hade man framför allt ett långt narkotikamissbruk bakom sig. Men nu ser vi allt oftare att en tydligare majoritet av kvinnorna på våra anstalter är dömda för våldsbrott. Precis som ministern nämnde är de nu yngre och har en stark kriminell identitet. Flera är dessutom väldigt utåtagerande. Vi vet att den kvinnliga medelklienten fortfarande är äldre än manliga klienter. Men snittåldern på våra kvinnoanstalter går alltså nedåt.

Fru talman! Våldet och hoten på de svenska kvinnoängelserna ökar. Det är ord som har etsat sig fast hos mig efter mina besök på både Hinseberg och anstalten i Ystad. Det är bakgrunden till att jag har ställt denna interpellation.

Personalen pekar på att det beror på den ökade trängseln och dubbelbeläggningarna. Det är också allt svårare för kriminalvården att placera kvinnorna på våra anstalter på grund av att de nu också tillhör kriminella gäng och har gängidentiteter.

Just nu pekar allt på att behovet av nya kvinnoanstalter är stort och att det skulle behövas ett fängelse i säkerhetsklass 1 även för kvinnor.

Jag vill därför fråga ministern om regeringen har tagit med kvinnorna när man har pekat på det ökade behovet av häkten och anstalter, eller måste vi ta höjd för ännu mer? Och kommer vi i närtid att kunna se en anstalt i säkerhetsklass 1 för kvinnor?

(Applåder)

Anf. 147 PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD):

Fru talman! Jag vill tacka Anna Wallentheim för en intressant interpellation.

I höstas lade Moderaterna fram ett utskottsinitiativ i socialutskottet om en ny könstillhörighetslagstiftning. Det är en lagstiftning som togs fram av den förra socialdemokratiska regeringen och som i högsta grad påverkar arbetet även i justitieutskottet. Utskottet ska i veckan yttra sig om förslaget.

I korthet innebär Moderaternas utskottsinitiativ att det ska bli enklare att byta kön och att åldersgränsen ska sänkas till 16 år. Det ska inte längre krävas att man diagnostiseras med det som kallas könsdysfori, utan det ska räcka med ett samtal med läkare eller psykolog för att få byta kön.

De delar som berör justitieutskottets beredningsområde är ändringar i fängeslagen (2010:610) och häkteslagen (2010:611) i de bestämmelser som reglerar placering av en intagen tillsammans med intagna av motsatt kön.

I dag anges att en intagen inte får placeras så att han eller hon vistas tillsammans med intagna av motsatt kön. En intagen får dock medges vistas med intagna av motsatt kön om det är lämpligt och de intagna samtycker till det. Den sista meningen föreslås ändras enligt följande: ”En så-

dan placering får dock göras om det finns särskilda skäl för det och om det i övrigt är lämpligt.” Det innebär att Moderaterna eller egentligen alla partier bortsett från Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna tycker att samtyckesdelen ska tas bort samtidigt som man gör det enklare att byta kön.

Vid placering på anstalt placeras kvinnor och män utifrån personnumret, vilket ändras vid könsbyte. Vid placeringen tas inte hänsyn till hur en person identifierar sig eller om man använder typiskt sett manliga eller kvinnliga attribut.

Runt om i världen har vi sett skräckexempel på vad som kan hända när män som anser sig vara kvinnor placeras på kvinnoanstalter. I New Jersey fick en kvinna för två år sedan bli flyttad till en avdelning för män sedan hon gjort två kvinnor gravida. Eller jag får ju säga han, eftersom en kvinna omöjligt kan göra en annan kvinna gravid. Han satt på en kvinnoanstalt eftersom han ansåg sig vara kvinna, och därför gick hans rätt före kvinnornas på kvinnoanstalten. Det finns även ett fall i Skottland där en man begick två våldtäkter, bytte kön till kvinna och placerades på en kvinnoanstalt.

Fru talman! Ibland känns det som att vi lever i en sketch. I Sverige placeras vi som sagt kvinnor och män på anstalt med grund i personnumret, och placeringen tar inte hänsyn till hur en person identifierar sig. Samtidigt vill man nu göra det enklare att byta kön och då ta bort samtyckesdelen.

Tycker justitieministern att de föreslagna förändringarna av lagstiftningen är bra? Och för att återkoppla till Anna Wallentheims och Socialdemokraternas fråga i interpellationen: Hur säkerställer ni säkerheten för de intagna på kvinnoanstalter när man nu eventuellt gör det enklare för män som anser sig vara kvinnor att hamna på sådana anstalter?

Anf. 148 ADRIAN MAGNUSSON (S):

Fru talman! Jag hade egentligen inte tänkt delta i debatten utan var mest här som åhörare eftersom det här är en fråga som berör en av de största arbetsplatserna i min hemkommun, nämligen anstalten i Ystad som Anna Wallentheim nämnde i sitt anförande. Jag och Anna besökte faktiskt den anstalten tillsammans för några månader sedan.

Jag vill ta tillfället i akt att beskriva den mycket svåra situation som jag upplevde rådde på kvinnoanstalten i Ystad. Precis som ledamoten Wallentheim sa var beläggningen stundtals långt över 100 procent. Man fick i stort sett använda varenda vrå på anstalten för att försöka få in intagna. Det är givetvis ett bekymmersamt läge.

Min uppfattning efter samtalen vi hade med personalen är att man var föga intresserad av att det här skulle bli något slags partipolitisk strid. Det upplever jag inte heller att justitieministern för fram i sitt svar. Men det finns ibland vissa tendenser att de här frågorna ska bli partipolitiska konflikter och att man ska kasta diverse saker på varandra. Man påstår att någon borde ha gjort något för länge sedan och hamnar plötsligt i 1980-talet. Då, minsann, skulle man ha agerat.

Det viktiga är att vi löser den här situationen, ser till att ha kvinnoanstalter av till exempel klass 1, som ledamoten Wallentheim lyfte fram, och också ser till att bygga ut kvinnoanstalterna. Det ska vara en dräglig situation för alla dem som jobbar där, inte minst i min hemstad Ystad. Det

är som sagt en stor arbetsgivare, och många blir anställda där eller har blivit anställda där de senaste åren.

Jag vill alltså ta tillfället i akt att lyfta fram den här frågan ytterligare och tycker att justitieministern lämnar ett svar som visar på förståelse för situationen. Jag ser fram emot att höra justitieministern utveckla sina resonemang i frågan.

(Applåder)

Anf. 149 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag tackar för möjligheten att diskutera de här viktiga frågorna i afton. Jag tar gärna min utgångspunkt i Ystad. Jag har också besökt kvinnofängelset där och pratat med såväl chefer som medarbetare och intagna. Det är en i grund och botten fantastiskt väl fungerande verksamhet, men den påverkas naturligtvis av det generella tryck som finns mot kriminalvården.

Trycket är förstås ett resultat av en brottsutveckling som tagit sig uttryck i en gradvis förändrad karaktär när det gäller kvinnor på anstalter, som Anna Wallentheim var inne på. Det handlar om allt yngre kvinnor, allt grövre brott, allt fastare förankring i kriminella miljöer och så vidare. Men i grund och botten är det som sagt en mycket väl fungerande verksamhet.

Det är alldeles uppenbart att när vi nu lägger grunden för en historisk expansion av kriminalvården måste den möta de behov som finns när det gäller kvinnor. Det uppfattar jag att Kriminalvården i högsta grad tar höjd för, även om det ännu inte är konkretiserat exempelvis genom att det också ska byggas anstalter av säkerhetsklass 1. Man kan säga att ingenting av det som nu pågår i processen på något sätt utesluter det. Det är en bedömning som Kriminalvården måste göra. Om det krävs ska det också ske.

Jag vill även säga att skälen till trycket ju är en lång rad olika saker. De har lett fram till den situation man befinner sig i nu, som är en kombination av brottslighetens utveckling och otillräcklig utbyggnad. Även andra saker kommer att påverka. Vi vill skärpa straffen i olika hänseenden. Den fulla effekten av de straffskärpningarna kommer att märkas först längre fram i tiden.

Häromdagen kunde Dagens Nyheter rapportera om att brottsuppklaringen i Stockholm när det gäller det dödliga våldet, alltså dödsskjutningarna, har gått upp från 15 procent 2022 till 70 procent 2023. Det är en enorm framgång för rättsväsendet i brottsbekämpningen. Men det är klart att det också kommer att innebära ett ännu mer påtagligt tryck på kriminalvården när allt fler grova brottslingar lagförs, hamnar i fängelse och får sitta där längre. Allt det är dock en önskad effekt av de insatser vi nu gör för att bryta brottslighetens utveckling.

Det här kommer att innebära omvandlings- och förändringstryck på kriminalvården även i ett läge då vi expanderar historiskt vad gäller antalet platser. Det handlar om omprövning av arbetssätt, nya prioriteringar och nya rationaliseringar. Det finns redan långtgående planer på hur digitalisering kan användas för att förändra kriminalvården på olika sätt. Allt det här tror jag är väldigt positivt och kommer att ge nya möjligheter att klara av det återfallsförebyggande arbetet.

Vad gäller frågan som togs upp av Pontus Andersson Garpvall kan jag bara konstatera att kriminalvården härbärgerar extremt farliga personer, på daglig basis sköter placering av farliga personer och ägnar sig åt differentiering som en del av sin kärnverksamhet. Det kommer förstås också att gälla den fråga som Pontus Andersson Garpvall tog upp.

Anf. 150 ANNA WALLENTHEIM (S):

Fru talman! Jag skulle vilja återvända till ett par saker i ministrernas första inlägg som jag ser väldigt positivt på, nämligen vikten av att kriminalvården kontinuerligt utvecklar sitt arbete för att minska risken för återfall i brott. Ministern pekade på att vi ju ska få människor att bryta den kriminella livsstilen och att det faktiskt är en av de viktigaste brottsförebyggande uppgifterna som kriminalvården har.

Att dömas till ett fängelsestraff har många dimensioner. Dels ska det vara kännbart för den som begår grova brott att samhället aldrig accepterar den typen av utveckling eller ser mellan fingrarna, dels handlar det om att brottsoffer ska få upprättelse. Det handlar också om att vi vill se till att tiden i fängelse gör att man bryter den kriminella livsstilen. Ministern är lika medveten som jag om att det sistnämnda tyvärr är något som börjar prioriteras ned eftersom överbeläggningen på anstalterna leder till ökad psykisk ohälsa, längre inlåsningar för att hantera det praktiska, färre möjligheter till utevistelse, färre aktiviteter och färre möjligheter att bryta mönstret.

Hela 65 procent av de anställda på Sveriges anstalter anser att kriminalvården har små möjligheter att klara sitt uppdrag, enligt Sekos rapport från förra året. Det är en ökning med nästan 100 procent jämfört med motsvarande siffror 2017. Under bara några år har siffran alltså ökat radikalt. Det gäller andelen av personalen som anser att kraven inte går att leva upp till.

Enligt Seko slår krisen väldigt hårt mot deras medlemmars arbetsmiljö. Den kommer också att slå mot samhället när myndigheten inte klarar sitt uppdrag. För kvinnorna blir det extra påtagligt.

Det har framkommit i diskussioner med personal att intagna inte längre kan ha sina spädbarn hos sig. För dem som lyssnar och inte riktigt förstår detta eller vet hur det går till kan jag berätta att intagna har rätt att vara med sina spädbarn om det anses vara för barnets bästa. Det kan till exempel uppstå sådana situationer när föräldrar har väldigt korta strafftider, när frigivningen är nära eller när det inte finns någon lämpligare placering för barnet. Det är kriminalvården och socialnämnden i respektive kommun som beslutar om det. Men dubbelbeläggningen gör att kriminalvården själv nu uppger att man inte längre kan stå för säkerheten för spädbarnen. Självklart är det så att vi inte kan låta spädbarn vistas i dubbelbelagda rum. Det finns inte utrymme för att ha sina barn där.

Det här är något som inte underlättar vare sig en kvinnas psykiska mående eller hennes möjlighet att fokusera på att förändra livsstilen. Än en gång vill jag lyfta fram frågan hur vi ser till att säkerställa arbetsmiljön inom kriminalvården, där man upplever att man inte kan leva upp till sitt uppdrag, och stärka de intagnas välmående, så att de kan bryta med sin kriminella livsstil.

(Applåder)

Anf. 151 PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD):

Fru talman! Jag hör vad ministern säger – han har förtroende för Kriminalvårdens arbete. Det har jag också. Men är det verkligen rimligt att samtyckesdelen gällande placering av personer av motsatt kön tas bort?

För att återkoppla till Anna Wallentheims egen fråga i interpellationen: Hur säkerställer ni säkerheten för de intagna på kvinnoanstalterna när man nu gör det enklare för de män som anser sig vara kvinnor att hamna på den typen av anstalter?

Vi får helt enkelt hoppas att Sverige inte tvingas uppleva situationer som de i exempelvis Skottland och New Jersey. Men det finns ett enkelt sätt att undvika situationer som dessa, och det är helt enkelt att män som fötts som män sitter på anstalter för män och att kvinnor som fötts som kvinnor sitter på anstalter för kvinnor.

Just denna typ av könsbytesdiskussioner har kommit att betraktas som en del av något slags kulturkrig. Jag vill understryka att det inte är min intention att bedriva något sådant. I Sverige har vi länge haft kulturen att vi placerar män på anstalter för män och kvinnor på anstalter för kvinnor. Jag skulle inte säga att det är jag som bedriver någon form av kulturkrig. Snarare är det så att jag försvarar den kultur som rått. Min uppfattning är att den som bedriver kulturkrig är den som vill förändra den rådande kultur som vi har och som tycker att det ska bli enklare att byta kön och enklare att hamna på en anstalt för det motsatta könet. Men vad vet jag? Jag kan konstatera att det är en mycket märklig värld vi lever i.

Anf. 152 ADRIAN MAGNUSSON (S):

Fru talman! Visst är det en märklig värld vi lever i. Jag tänker inte invända mot det.

Ledamoten Wallentheim redogör återigen förtjänstfullt för situationen på landets kvinnoanstalter. Jag har tyvärr aldrig varit på Hinseberg och besökt den verksamheten, men jag är övertygad om att man har samma utmaningar som hemma i Ystad.

Jag uppskattar fortsatt mycket av det som justitieministern säger. Jag tycker att det är trevligt och glädjande att höra justitieministern i det här fallet. Jag vet att justitieministern har varit i Ystad, precis som han sa. Om jag är hemma i Ystad och träffar personer som är anställda på anstalten är jag glad att kunna berätta för dem att min upplevelse är att justitieministern är införstådd med situationen. Det gläder mig att kunna ta med mig det hem till Ystad.

Jag vet att justitieministern gjorde ett ganska omfattande besök i Ystad när han var där. Det rapporterades om det i lokaltidningen. Även detta gläder mig. Jag vet inte om justitieministern fick information om det arbete som pågår där hemma med till exempel Backa barnet, där man försöker arbeta aktivt med barn som riskerar att hamna snett. Det bästa är trots allt om vi kan förhindra att brott över huvud taget begås, så att vi inte behöver bygga allt fler anstalter och stå här och prata om arbetsmiljön för anställda och intagna på överfulla anstalter.

När vi ändå står här och pratar om anstalten och andra saker hemma i Ystad vill jag slå ett slag för det förebyggande arbetet och särskilt arbetet med Backa barnet. Vi vill gärna ha en bättre arbetsmiljö för anställda på anstalter och en draglig miljö för dem som är intagna på anstalter. Men

helst vill vi ha ett gott förebyggande arbete, så att vi ser till att människor aldrig hamnar på de där anstalterna.

(Applåder)

Anf. 153 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag börjar med Sekos rapport från 2022, som jag haft anledning att återkomma till några gånger under mina första 14–15 månader i den här rollen. Vi ska verkligen inte avsluta det här trivsamma utbytet denna tisdagskväll i polemisk anda. Men det är väl ändå svårt att inte ta fasta på att den siffra som Anna Wallentheim redogjorde för, nämligen fördubblingen av problematiken i kriminalvården mellan 2017 och 2022, får ses som ett ganska brutalt bokslut över den politik som fördes fram till regeringsskiftet.

När vi sökte mandat hos väljarna för att få ordning på Sverige, som vi sa, tyckte en del att det lät lite anspråkslöst. Men i det låg i väldigt hög grad att få ordning på brottsligheten och rättsväsendet och ge rättsväsendets alla aktörer, inte minst Kriminalvården, bättre förutsättningar att fullgöra sina uppgifter.

Det här är lite av en atlantångare – ingenting man vänder på en femöring. Men jag är övertygad om att det vi gör nu har goda förutsättningar att hantera krisläget på kort sikt. Detta har egentligen inte alls någonting att göra med Tidöavtalets straffrättsliga reformer. Dessa är som sagt ännu inte på plats och har ännu inte fått någon effekt på kriminalvården. Lika fullt måste situationen hanteras. Men det måste också skapas långsiktiga förutsättningar för att möta samhällsutvecklingen och öka brottsuppläringen. Fler personer kommer att sitta i fängelse i framtiden, och det under längre tid. I det sammanhanget vill jag också ta fasta på att det inte minst är betydelsefullt att säkerställa att kvinnor som sitter i fängelse får göra det under rimliga villkor.

Jag skulle också vilja ta upp det här med dubbelbeläggning, eftersom det har nämnts i ett par inlägg. Jag tror att vi bara måste ta in att det är det nya normala. Det är i hög grad så redan i dag. Naturligtvis hanteras det nu under lite mer krävande omständigheter, eftersom dagens anstalter inte är byggda med sikte på dubbelbeläggning. Men allt som är på gång kan planeras med utgångspunkten att man ska dela cell.

Mitt intryck är faktiskt inte att dubbelbeläggningen innebär ett generellt problem för vare sig trygghet och säkerhet eller möjligheten att bedriva en meningsfull återfallsförebyggande verksamhet. Jag får snarare intrycket att det som innebär problem vad gäller exempelvis trygghet, säkerhet och integritet med det nu rådande trycket är att så många personer ska dela på gemensamhetsytor.

Det är väldigt individuellt hur man upplever att dela cell med någon annan. Det sker ett mycket metodiskt arbete från Kriminalvårdens sida för att se till att rätt personer delar cell med varandra och så vidare. Jag tror att det finns ett positivt utvecklingstryck i det läget. Sett i ett internationellt perspektiv är detta inte alls någonting konstigt. Tvärtom förekommer det i många andra länder att det är ännu fler personer som delar cell.

Jag tror att det här kommer att vara en nödvändig del av den förändring som sker. Men det är klart att det alltid kommer att finnas individuella behov av olika slag som måste kunna tillgodoses även i ett sådant normalläge. Det kan gälla allt från psykosociala problem till möjligheten för in-

tagna kvinnor att träffa sina barn. Det är klart att kriminalvården måste ha kapacitet att hantera den typen av individuella behov även i det nya normalläge som vi ser framför oss.

Prot. 2023/24:62
30 januari

Svar på
interpellationer

Anf. 154 ANNA WALLENTHEIM (S):

Fru talman! Det finns få personer jag har kommit i kontakt med den senaste tiden som har en sådan yrkesstolthet som kriminalvårdare. Men som jag framhållit i mina inlägg är det så att både fler och fler anställda och facken pekar på att situationen börjar bli ohållbar. Inom några år ser vi ut att ha en kriminalvård som har fler platser än vad sjukvården har vårdplatser. Det är enorma belopp som kommer att behöva läggas på att bygga ut häktena och bygga ut våra anstalter. Men verksamheten inom kriminalvården riskerar att bli resultatlös. Vi vill ju inte ha en kriminalvård som blir ännu sämre på att förebygga återfallen i kriminalitet.

Vi vill inte ha en kriminalvård där vi ser ännu fler incidenter riktade mot personal eller mellan intagna. Vi vill inte heller se en kriminalvård som skapar ytterligare ohälsa hos intagna. Jag hoppas att inte vare sig regeringen eller ministern heller vill se den utvecklingen.

Jag vill också passa på att säga att dubbelbeläggningen inte alltid är negativ. Många klienter som jag har samtalat med kan också se det som någonting positivt att ha någon att samtala med under den tid de är inlåsta. Men det blir ett problem på de gemensamma ytorna och när man inte kan hantera situationen med att ge de intagna möjlighet till yrkestimmar och när de inte ges samma möjlighet att vistas ute och så vidare.

Det gör att jag är orolig för att det är en början på att kanske gå SD:s ärenden ännu en gång. Sverigedemokraterna är tydliga i detta. De vill döpa om Kriminalvården till Straffverket. De vill att man ska fokusera på att straffa kriminella och sluta att fokusera på det brottsförebyggande. Jag är otroligt rädd för att det är den utvecklingen vi går till mötes.

Det brottsförebyggande är enligt oss socialdemokrater det absolut viktigaste vi kan fokusera på för att bryta den negativa utvecklingen vi ser i samhället. Det gäller även intagnas möjlighet att leva ett demokratiskt liv efter sina straff. Jag hoppas att regeringen också står fast vid detta.
(Applåder)

Anf. 155 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag vill än en gång rikta ett tack till Anna Wallentheim för möjligheten att få diskutera de här angelägna frågorna i afton.

Man kanske måste backa bandet och fråga sig: Vad är straffens syfte? Det gäller att komma rätt in i frågan om vad som är kriminalvårdens syfte. Straffen har det syftet att utkräva ansvar för handlingar som har brutit mot samhällskontraktet och brutit mot lagen. Inlåsningsen i sig är en väldigt viktig och central del av kriminalvårdens verksamhet.

När vi vill skärpa straffen handlar det om att vi vill att straffen på ett bättre sätt än i dag ska återspegla brottens allvar. Det gäller inte bara den grova organiserade brottsligheten som begås i kriminella nätverk utan även annan brottslighet, exempelvis sexualbrottslighet och annan allvarlig brottslighet.

Vi vill också på ett tydligare sätt än i dag ge brottsoffren upprättelse och att det omgivande samhället ska ges ett bättre skydd mot grov brottslighet genom att farliga personer låses in längre. Inlåsningsen är fundamen-

Prot. 2023/24:62
30 januari

Svar på
interpellationer

tal del av kriminalvårdens uppdrag. Det är jag beredd att stå för varje dag i veckan.

I den mån någon tror att det är Sverigedemokraterna som har kommit på den hållningen rekommenderar jag ett straffrättsfilosofiskt studium som sträcker sig många hundra år bakåt i tiden. Det uppkom långt innan Sverigedemokraterna kom in riksdagen. Det är en viktig del av i varje fall liberalkonservativ tradition och syn på det här området.

Med det sagt råder det heller inte någon tvekan om att kriminalvården också har ett väldigt viktigt syfte i att försöka säkerställa att så många som möjligt kommer ut som bättre människor på andra sidan. Det uppdraget ska inte förändras utan snarare förstärkas.

Jag får allra sist ta fasta på det kollegan från Ystad sa. Vi vill allra helst att så få som möjligt ska hamna där. Det är klart att det i allra första läget handlar om preventiva insatser. Det talar vi gärna om en annan kväll.
(Applåder)

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 24 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

EU-dokument

COM(2023) 637 Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om fastställande av harmoniserade krav på den inre marknaden vad gäller transparens kring intesserepresentation för tredjeländers räkning och om ändring av direktiv (EU) 2019/1937

Motioner

med anledning av prop. 2023/24:54 Genomförande av nya krav på upphettade tobaksvaror

2023/24:2808 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP)

2023/24:2809 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD)

med anledning av prop. 2023/24:55 Information om bränsleförbrukning och koldioxidutsläpp vid marknadsföring av nya personbilar

2023/24:2810 av Alireza Akhondi och Rickard Nordin (båda C)

§ 25 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 25 januari

2023/24:376 NPF-elever och självmordsbenägenhet

av *Nadja Awad* (V)

till statsrådet *Lotta Edholm* (L)

2023/24:377 Industriella kulturmiljöer vid vatten

av *Isak From* (S)

till kulturminister Parisa Liljestrand (M)

2023/24:378 Företag i Västmanland drabbade av svinpestrestriktionerna

av *Åsa Eriksson* (S)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2023/24:379 Åtgärder som motverkar varsel under lågkonjunkturen

av *Åsa Eriksson* (S)

till arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson (L)

den 26 januari

2023/24:380 Vräkning av barnfamiljer

av *Sofia Amløh* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:381 Effekter på folkhälsan när barnfamiljer vräks från sina hem

av *Sofia Amløh* (S)

till socialminister Jakob Forssmed (KD)

2023/24:382 Upprustning av Sveriges civila försvarsförmåga

av *Sofia Amløh* (S)

till statsrådet Carl-Oskar Bohlin (M)

2023/24:383 Kvinnor som saknar ekonomiska möjligheter att skilja sig

av *Sofia Amløh* (S)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2023/24:384 Punktskatter i budgetpropositionen för 2024

av *Sofia Amløh* (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2023/24:385 Dubbelspår på Ostkustbanan

av *Peder Björk* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:386 Förutsättningarna för Kriminalvården

av *Rasmus Ling* (MP)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2023/24:387 Missbruk av nystartsjobb

av *Serkan Köse* (S)

till arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson (L)

2023/24:388 Batterier med grönt avdrag för stabilisering av elnätet

av *Linus Lakso* (MP)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

den 29 januari

2023/24:389 Arbetsgivaravgifter för pensionärer födda 1957

av *Sofie Eriksson* (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2023/24:390 Rotavdragets kostnadseffektivitet

av *Sofie Eriksson* (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2023/24:391 Uppsägningar inom Skatteverket

av *Sofie Eriksson* (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2023/24:392 Åtgärder för att minska dödsfall i arbetslivet

av *Teresa Carvalho* (S)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2023/24:393 Nedskärningar hos Arbetsförmedlingen

av *Serkan Köse* (S)

till arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson (L)

2023/24:394 Skattestopp för landets kommuner och regioner

av *Eva Lindh* (S)

till statsrådet Erik Slottner (KD)

2023/24:395 Skyddsombudens koppling till de fackliga organisationerna

av *Teresa Carvalho* (S)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2023/24:396 Ekonomiska hinder för barns idrottsdeltagande

av *Serkan Köse* (S)

till socialminister Jakob Forssmed (KD)

2023/24:397 Verksamhetsbidrag för Bygdegårdarnas Riksförbund

av *Mikael Larsson* (C)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

§ 26 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 25 januari

2023/24:511 Granskning av Sametinget

av *Isak From* (S)

till kulturminister Parisa Liljestränd (M)

2023/24:512 Morot och piska i arbetsmiljöarbetet

av *Johanna Haraldsson* (S)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2023/24:513 Samtal och samling mot dödsolyckor på arbetet

av *Johanna Haraldsson* (S)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2023/24:514 Ordning och reda och bättre arbetsmiljö i byggbranschen

av *Johanna Haraldsson* (S)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2023/24:515 Rätt till vård för papperslösa

av *Tony Haddou* (V)

till statsrådet Maria Malmer Stenergard (M)

2023/24:516 Beslutsdatum för strategin för norra Sverige

av *Peder Björk* (S)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

den 26 januari

Prot. 2023/24:62

30 januari

2023/24:517 Gränsälvsstadgan

av *Ida Karkiainen* (S)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2023/24:518 Direktivet för hållbarhetsrapportering

av *Katarina Luhr* (MP)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2023/24:519 Lönesubventioner till arbetsgivare utan kollektivavtal

av *Serkan Köse* (S)

till arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson (L)

2023/24:520 Kontrollen inför subventionerade anställningar

av *Serkan Köse* (S)

till arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson (L)

2023/24:521 Statsbidrag

av *Marianne Fundahn* (S)

till utbildningsminister Mats Persson (L)

2023/24:522 Rätten till vissa vatten i övre delen av Västerbottens län

av *Isak From* (S)

till statsrådet Erik Slottner (KD)

den 29 januari

2023/24:523 En strategi för solcellsparkar

av *Rickard Nordin* (C)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2023/24:524 Förtydligande av möjligheten för privatpersoner att delta på stödtjänstmarknaden

av *Rickard Nordin* (C)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2023/24:525 Ekonomiskt stöd till barns idrottande

av *Lawen Redar* (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2023/24:526 Ekonomiskt stöd till barns idrottande

av *Lawen Redar* (S)

till socialminister Jakob Forssmed (KD)

2023/24:527 Bristande vinterunderhåll och skolskjutsar

av *Martina Johansson* (C)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:528 Skyddade boenden som tvingas stänga

av *Maj Karlsson* (V)

till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)

2023/24:529 Svensk medborgare i Iran

av *Heléne Björklund* (S)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2023/24:530 It som femte transportslag

av *Rickard Nordin* (C)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:531 Resurser till kommuner för arbete med psykisk ohälsa

av *Martina Johansson* (C)

till socialminister Jakob Forssmed (KD)

Prot. 2023/24:62
30 januari

2023/24:532 Stödinsatser vid prostitution

av *Maj Karlsson* (V)

till statsrådet *Paulina Brandberg* (L)

2023/24:533 Den regionala kulturens finansiering

av *Lawen Redar* (S)

till kulturminister *Parisa Liljestränd* (M)

2023/24:534 Placeringen av en ny jakt- och viltvårdsmyndighet

av *Runar Filper* (SD)

till landsbygdsminister *Peter Kullgren* (KD)

2023/24:535 Föräldraalienation

av *Runar Filper* (SD)

till justitieminister *Gunnar Strömmer* (M)

§ 27 Kammaren åtskildes kl. 22.33.

Sammanträdet leddes
av tredje vice talmannen från dess början till och med § 12 anf. 42 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 19 anf. 104 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 22 anf. 142 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNALENA HANELL

/Olof Pilo

§ 1 Anmälan om ersättare.....	1
§ 2 Anmälan om kompletteringsval.....	1
§ 3 Meddelande om frågestund.....	2
§ 4 Meddelande om återrapportering från Europeiska rådets möte den 1 februari.....	2
§ 5 Anmälan om subsidiaritetsprövning	2
§ 6 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	2
§ 7 Anmälan om faktapromemorior	4
§ 8 Ärenden för bordläggning.....	4
§ 9 Svar på interpellationerna 2023/24:271, 299 och 310 om hushållens ekonomi.....	5
Anf. 1 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	5
Anf. 2 EVA LINDH (S)	5
Anf. 3 LINUS SKÖLD (S)	6
Anf. 4 ÅSA ERIKSSON (S).....	7
Anf. 5 ZARA LEGHISSA (S).....	8
Anf. 6 IDA EKEROTH CLAUSSON (S)	9
Anf. 7 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S).....	9
Anf. 8 SOFIE ERIKSSON (S)	10
Anf. 9 SOFIA AMLOH (S).....	11
Anf. 10 YASMINE BLADELIUS (S).....	12
Anf. 11 JAN ERICSON (M)	13
Anf. 12 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M)	14
Anf. 13 EVA LINDH (S)	15
Anf. 14 LINUS SKÖLD (S)	16
Anf. 15 ÅSA ERIKSSON (S).....	17
Anf. 16 ZARA LEGHISSA (S).....	17
Anf. 17 IDA EKEROTH CLAUSSON (S)	18
Anf. 18 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S).....	18
Anf. 19 SOFIE ERIKSSON (S)	19
Anf. 20 SOFIA AMLOH (S).....	19
Anf. 21 YASMINE BLADELIUS (S).....	20
Anf. 22 JAN ERICSON (M)	20
Anf. 23 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M)	20
Anf. 24 EVA LINDH (S)	22
Anf. 25 LINUS SKÖLD (S)	22
Anf. 26 ÅSA ERIKSSON (S).....	23
Anf. 27 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M)	23
§ 10 Svar på interpellation 2023/24:284 om effektiv kapitalbeskattning vid utflyttning	24
Anf. 28 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	24
Anf. 29 MATHIAS TEGNÉR (S)	24

Anf. 30 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	25
Anf. 31 MATHIAS TEGNÉR (S).....	26
Anf. 32 TREDJE VICE TALMANNEN.....	27
§ 11 Svar på interpellation 2023/24:300 om Sveriges återhämtningsplan.....	27
Anf. 33 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	27
Anf. 34 BJÖRN WIECHEL (S).....	28
Anf. 35 EVA LINDH (S).....	28
Anf. 36 JAN ERICSON (M).....	29
Anf. 37 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	29
Anf. 38 BJÖRN WIECHEL (S).....	30
Anf. 39 EVA LINDH (S).....	31
Anf. 40 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	31
Anf. 41 BJÖRN WIECHEL (S).....	32
§ 12 Svar på interpellation 2023/24:348 om avdragsrätten för sponsring	32
Anf. 42 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	32
Anf. 43 MATHIAS TEGNÉR (S).....	33
Anf. 44 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	34
Anf. 45 MATHIAS TEGNÉR (S).....	35
Anf. 46 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	35
Anf. 47 MATHIAS TEGNÉR (S).....	36
Anf. 48 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	36
§ 13 Svar på interpellation 2023/24:354 om Tullverkets befogenheter	36
Anf. 49 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	36
Anf. 50 PATRIK BJÖRCK (S).....	37
Anf. 51 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	38
Anf. 52 PATRIK BJÖRCK (S).....	38
Anf. 53 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	39
Anf. 54 PATRIK BJÖRCK (S).....	40
Anf. 55 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	41
§ 14 Svar på interpellation 2023/24:343 om socialförsäkringsskyddet för gravida.....	41
Anf. 56 Statsrådet ANNA TENJE (M)	41
Anf. 57 SANNE LENNSTRÖM (S).....	42
Anf. 58 SOFIA AMLOH (S).....	43
Anf. 59 Statsrådet ANNA TENJE (M)	43

Anf. 60	SANNE LENNSTRÖM (S)	44
Anf. 61	SOFIA AMLOH (S)	45
Anf. 62	Statsrådet ANNA TENJE (M)	45
Anf. 63	SANNE LENNSTRÖM (S)	46
Anf. 64	Statsrådet ANNA TENJE (M)	46
Ajournering		47
Återupptaget sammanträde		47
§ 15 Svar på interpellation 2023/24:350 om uppföljning av		
Finsaminsatser		47
Anf. 65	Statsrådet ANNA TENJE (M)	47
Anf. 66	ÅSA ERIKSSON (S)	48
Anf. 67	Statsrådet ANNA TENJE (M)	49
Anf. 68	ÅSA ERIKSSON (S)	50
Anf. 69	Statsrådet ANNA TENJE (M)	50
Anf. 70	ÅSA ERIKSSON (S)	51
Anf. 71	Statsrådet ANNA TENJE (M)	51
§ 16 Svar på interpellation 2023/24:347 om regelverket för		
upphandling		51
Anf. 72	Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD)	51
Anf. 73	GUNILLA CARLSSON (S)	52
Anf. 74	EVA LINDH (S)	53
Anf. 75	Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD)	54
Anf. 76	GUNILLA CARLSSON (S)	55
Anf. 77	EVA LINDH (S)	56
Anf. 78	Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD)	56
Anf. 79	GUNILLA CARLSSON (S)	58
Anf. 80	Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD)	58
§ 17 Svar på interpellation 2023/24:360 om krisberedskap och		
telekommunikation		59
Anf. 81	Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD)	59
Anf. 82	LINUS SKÖLD (S)	60
Anf. 83	MARCUS WENNERSTRÖM (S)	61
Anf. 84	Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD)	61
Anf. 85	LINUS SKÖLD (S)	62
Anf. 86	MARCUS WENNERSTRÖM (S)	63
Anf. 87	Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD)	63
Anf. 88	LINUS SKÖLD (S)	64
Anf. 89	Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD)	64
§ 18 Svar på interpellation 2023/24:358 om		
ursprungsmärkning av kött på restaurang		65
Anf. 90	Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	65
Anf. 91	ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S)	65
Anf. 92	SOFIA SKÖNNBRINK (S)	66
Anf. 93	Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	67
Anf. 94	ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S)	68
Anf. 95	SOFIA SKÖNNBRINK (S)	69
Anf. 96	Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	69
Anf. 97	ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S)	70
Anf. 98	Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	70
§ 19 Svar på interpellation 2023/24:335 om kaoset på E22:an		
		71

Anf. 99 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M)	71
Anf. 100 ADRIAN MAGNUSSON (S)	71
Anf. 101 EWA PIHL KRABBE (S).....	72
Anf. 102 CARINA ÖDEBRINK (S).....	73
Anf. 103 ANNA WALLENTHEIM (S).....	74
Anf. 104 THOMAS MORELL (SD).....	75
Anf. 105 HELÉNE BJÖRKLUND (S).....	76
Anf. 106 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M)	77
Anf. 107 ADRIAN MAGNUSSON (S)	78
Anf. 108 EWA PIHL KRABBE (S).....	79
Anf. 109 CARINA ÖDEBRINK (S).....	79
Anf. 110 ANNA WALLENTHEIM (S).....	79
Anf. 111 THOMAS MORELL (SD).....	80
Anf. 112 HELÉNE BJÖRKLUND (S).....	80
Anf. 113 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M)	81
Anf. 114 ADRIAN MAGNUSSON (S)	82
Anf. 115 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M)	82
§ 20 Svar på interpellation 2023/24:336 om krigs- och krisberedskapens påverkan på privathushåll	83
Anf. 116 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M)	83
Anf. 117 PER-ARNE HÅKANSSON (S).....	84
Anf. 118 HANNA WESTERÉN (S).....	84
Anf. 119 MARCUS WENNERSTRÖM (S)	85
Anf. 120 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M)	86
Anf. 121 PER-ARNE HÅKANSSON (S).....	87
Anf. 122 HANNA WESTERÉN (S).....	87
Anf. 123 MARCUS WENNERSTRÖM (S)	88
Anf. 124 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M)	88
Anf. 125 PER-ARNE HÅKANSSON (S).....	89
Anf. 126 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M)	90
§ 21 Svar på interpellation 2023/24:365 om det civila försvaret.....	90
Anf. 127 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M)	90
Anf. 128 MARCUS WENNERSTRÖM (S)	91
Anf. 129 EVA LINDH (S).....	92
Anf. 130 HANNA WESTERÉN (S).....	93
Anf. 131 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M)	93
Anf. 132 MARCUS WENNERSTRÖM (S)	95
Anf. 133 EVA LINDH (S).....	95
Anf. 134 HANNA WESTERÉN (S).....	96
Anf. 135 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M)	97
Anf. 136 MARCUS WENNERSTRÖM (S)	97
Anf. 137 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M)	98
§ 22 Svar på interpellation 2023/24:346 om uppdrag till Brå om brottsmisstänkta bakgrund.....	99
Anf. 138 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	99
Anf. 139 PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD)	99
Anf. 140 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	100
Anf. 141 PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD)	101
Anf. 142 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	102

Anf. 143	PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD).....	103	Prot. 2023/24:62
Anf. 144	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	103	30 januari
§ 23 Svar på interpellation 2023/24:349 om situationen på			-----
   kvinnoanstalter.....		103	
Anf. 145	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	103	
Anf. 146	ANNA WALLENTHEIM (S).....	104	
Anf. 147	PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD).....	105	
Anf. 148	ADRIAN MAGNUSSON (S).....	106	
Anf. 149	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	107	
Anf. 150	ANNA WALLENTHEIM (S).....	108	
Anf. 151	PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD).....	109	
Anf. 152	ADRIAN MAGNUSSON (S).....	109	
Anf. 153	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	110	
Anf. 154	ANNA WALLENTHEIM (S).....	111	
Anf. 155	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	111	
§ 24	Bordläggning.....	112	
§ 25	Anmälan om interpellationer.....	112	
§ 26	Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	114	
§ 27	Kammaren åtskildes kl. 22.33.....	116	